

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

26

**φάκελλος
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΡΙΣΗ**

**κράτος
& αγορά**

ΓΡΑΦΟΥΝ:

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΑΠΑΝΟΣ, ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ
FRIDIRIC LORDON

29

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΕΧΜΕΤ ΑΛΙ ΤΑΛΑΤ

23

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΣΙΑΣ

ΒΑΤΟΠΑΙΔΙ

Πολιτεία & Εκκλησία

19

Χ. ΒΕΡΕΛΗΣ
Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ
Φ. ΚΟΥΒΕΛΗΣ

64

ΕΝ ΠΛΩ ΣΧΟΛΙΑΖΟΥΝ:

Ν. ΜΠΙΣΤΗΣ, Κ. ΜΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ,
Α. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ, Γ. ΚΑΡΙΠΙΔΗΣ,
Τ. ΠΑΠΠΑΣ, Κ. ΧΛΩΜΟΥΔΗΣ, Β. ΒΟΥΤΣΑΚΗΣ

32

ΓΕΡΑΣΑΝ ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ;

ΤΟΥ Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗ

36

ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΤΗΣ Μ. ΖΟΡΜΠΑ

30

**Η επόμενη μέρα
του Ομπάμα**

ΤΟΥ Φ. ΣΑΒΒΙΔΗ

...και στην τελευταία σελίδα

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΣ

ΜΕΤΑΛΗ ΕΡΕΥΝΑ

Οι καπιταλιστές στους δρόμους!

forum

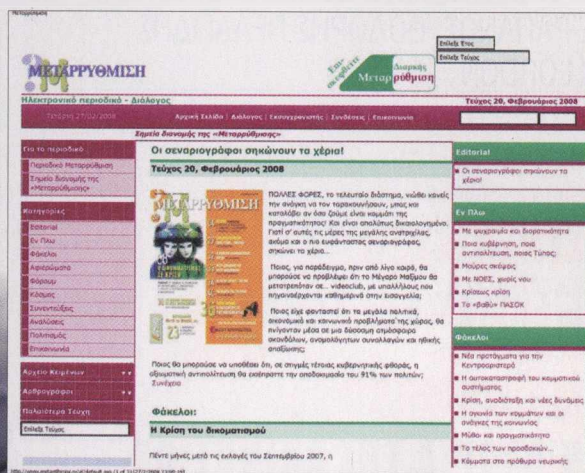
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ και στο Internet

Μία σελίδα - δύο δρόμοι:

www.diamet.gr
ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΥΠΟ

www.metarithmisi.gr
ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ

Ένας ηλεκτρονικός χώρος διαλόγου,
για επισκέπτες με...
κεντροαριστερά ενδιαφέροντα!

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 7698

Μεταρρύθμιση

Μηνιαίο περιοδικό
Λαμψάκου 5, Αθήνα 11528

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:

Αστική μη κερδοσκοπική
εταιρία «Πολιτική και Κοινωνική Μεταρρύθμιση»
ΕΚΔΟΤΗΣ

Γιάννης Μειμάρογλου

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

από ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Παρασκευάς Αυγερινός,

Παύλος Αθανασόπουλος, Σωτήρης Βαλντέν,

Βασίλης Βουτσάκης, Χρήστος Δερβένης,

Μυρσίνη Ζορμπά, Κώστας Ζώρας,

Γιώργος Θωμάς, Γιάννης Καλογήρου,

Αλέξης Καλοκαιρινός, Γιώργος Καριπίδης,

Ανδρέας Κόρακας, Στέφανος Μανίκας,

Γιάννης Μειμάρογλου, Νίκος Μπίστης,

Κώστας Μιποτόπουλος, Τερέζα Μπούκη,

Γιάννης Μυλόπουλος, Ριχάρδος Σωμερίτης,

Μαρία Τοπάλη, Κωστας Χλωμούδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Μιχάλης Κυριακίδης

CREATIVE ART DIRECTOR

Λιάνα Ιωαννίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Ανδρέας Μαζαράκης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Μάνος Τρανταλίδης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

Ελένη Αποστολοπούλου

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Σπύρος Βερύκιος

Λιάνα Ιωαννίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Άρης Κορμάς

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ευφροσύνη Παυλακούδη

ΤΗΛ: 210-7777422, 210-7777230

e-mail: info@metarithmisi.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Α.Ε

Η «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ» διανέμεται
δωρεάν σε επιλεγμένα σημεία.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, ολική ή μερική,
με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή εγκρίση
της εκδότριας εταιρείας.

edito

Με υπευθυνότητα & διάλογο

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ, ως λαός το έχουμε καταφέρει: ακόμα και όταν υποχρεωνόμαστε να συζητήσουμε ένα θέμα, το κάνουμε συνήθως με λάθος τρόπο. Απόδειξη η παγκόσμια κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που ολοένα και περισσότερο μπαίνει στα σπίτια μας.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ, ΛΟΙΠΟΝ; Αντί να συζητάμε για τις αιτίες που τη δημιούργησαν, για την κατάσταση και την αντοχή της δικής μας οικονομίας, για τους τρόπους και τα μέσα αντιμετώπισής της, αυτό που δείχνει να μας απασχολεί είναι πώς θα ρίξει το ένα κόμμα το φταίξιμο στο άλλο. Ούτως ή άλλως, η συνταγή είναι γνωστή. Τη δοκιμάζουμε επί χρόνια, με τα γνωστά αποτελέσματα στα θέματα παιδείας, στο ασφαλιστικό, στην εξωτερική πολιτική...

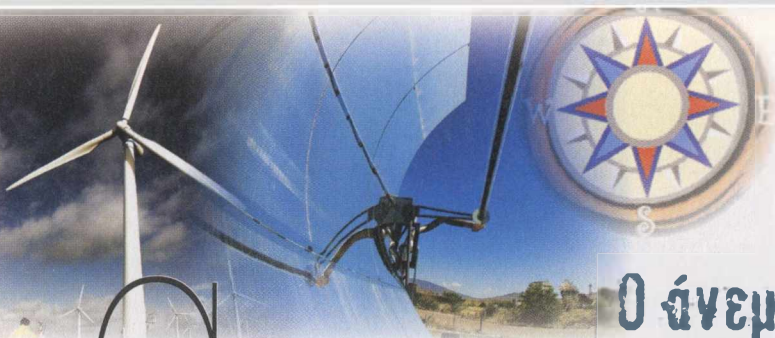
ΠΑΡΟΛΑ ΑΥΤΑ, η συζήτηση για τη διεθνή οικονομική κρίση και τις εγχώριες παρενέργειές της, πρέπει να γίνει με νηφαλιότητα και αίσθημα ευθύνης. Ο παγκόσμιος, άλλωστε, χαρακτήρας της, δεν μπορεί να κρύψει τα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, που ξεπηδούν πλέον καθημερινά μπροστά μας, εκθέτοντας τόσο τους κυβερνητικούς χειρισμούς, όσο και το τραπεζικό μας σύστημα.

Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ και οι συνέπειές της στην αγορά εργασίας, έχουν κάνει ήδη αισθητή την παρουσία τους στη λειτουργία των βιομηχανικών, βιοτεχνικών και εμπορικών επιχειρήσεων, δημιουργώντας κλίμα ανασφάλειας και αβεβαιότητας για το μέλλον.

Η «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ», πιστή στην προσπάθεια που έχει ξεκινήσει πριν από τρία ακριβώς χρόνια, επιχειρεί να συμβάλλει στον αναγκαίο δημόσιο διάλογο γύρω από την οικονομική κρίση, φιλοξενώντας σ' αυτό το τεύχος της άρθρα κορυφαίων επιστημόνων και πολιτικών, που φωτίζουν με τις απόψεις τους το κρίσιμο αυτό ζήτημα.

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, το περιοδικό μας συνδιοργανώνει με το Κέντρο Προσδευτικής Πολιτικής και με τη συμμετοχή πολιτικών πανεπιστημιακών και δημοσιογράφων, ημερίδα στις 2 Δεκεμβρίου στο Μέγαρο Καρτζά, θεωρώντας ότι η διασταύρωση των απόψεων και ο ζωντανός διάλογος είναι σήμερα περισσότερο αναγκαίος παρά ποτέ.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΙΜΑΡΟΓΛΟΥ

Ο άνεμος της αλλαγής

του Νίκου Μπίστη*

Οργά, αλλά σταθερά, ο άνεμος της αλλαγής που φύσηξε στην άλλη όχθη του Ατλαντικού, θα περάσει την Ευρώπη και όλοι ελπίζουμε να επηρεάσει θετικά τον πλανήτη. Θα υπάρχουν κενά αέρος, η ένταση δεν θα είναι παντού ομοιόμορφη, αλλά είναι φανερό ότι μετά από καιρό υπάρχουν βάσιμες ελπίδες για την ανθρωπότητα. Από τα όσα σωστά και τις άλλες τόσες ανοησίες που γράφτηκαν για την εκλογή Ομπάμα, ως κρατήσουμε την πολιτισμική διάσταση που είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού και έχει βεβαίως βαθύτητα πολιτική διάσταση. Μόλις σαράντα χρόνια πριν, η εγγραφή ενός μαύρου στους εκλογικούς καταλόγους των πολιτειών του Νότου, στις ΗΠΑ, απαιτούσε ηρωισμό και η εγγραφή των εγχρώμων στα πανεπιστήμια επεβλήθη με την παρουσία στρατού και απόφαση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η Αμερική, από τις 4 Νοεμβρίου, δεν είναι πια η ίδια, ο λευκός -κατά κανόνα προτεσάντης- δεν θα είναι πλέον ο αποκλειστικός ένοικος του Λευκού Οίκου. Το δεύτερο που πρέπει να κρατήσουμε, είναι η ανασυγκρότηση στις νέες συνθήκες της κεντροαριστερής συμμαχίας του New Deal, που δημιούργησε ο Ρούσβελτ μετά την κρίση του '29 και ηγεμόνευσε μέχρι τον Λίντον Τζόνσον, που με το πρόγραμμα Great Society προχώρησε σε βαθιές κοινωνικές τομές. Τη συμμαχία αυτή αποδιάρθρωσε ο Ρέιγκαν και η προσπάθεια του Κλίντον να την ανασυγκροτήσει, είχε μερική επιτυχία, γιατί η πίεση του επελαύνοντος νεοφιλελευθερισμού έθετε εξ αντικειμένου όρια στον Κλίντον, όπως και στην ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία τη δεκαετία του '90. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι όπως και στη δεκαετία του '30, έτσι και τώρα, η κεντροαριστερή συμμαχία αναδύεται μέσα από μια παγκόσμια κρίση, που έχει στον πυρήνα της τις ΗΠΑ. Και ενώ πολλές χώρες της Ευρώπης στον Μεσοπόλεμο στραφήκαν στα άκρα και στο φασισμό, στις ΗΠΑ η παράδοση δείχνει μεγάλη κεντροαριστερή στροφή στις περιπτώσεις αυτές.

Στο παγκόσμιο πλέον μέτωπο της οικονομίας και της εξωτερικής πολιτικής θα κριθεί επί της ουσίας ο Ομπάμα. Δεν αρκεί η αυτονόητη επισημάνση ότι μετά τον Μπους θα είναι καλύτερος, γιατί το ίδιο ισχύει και για τον Μακέιν. Η κληρονομιά Μπους είναι βαριά. Ακόμα και να ήθελε ο Ομπάμα -πράγμα αντίθετο με τις παραδόσεις των Δημοκρατικών- να ακολουθήσει γραμμή νεοαπομονωτισμού, αυτό δεν είναι δυνατόν. Η Αμερική δεν μπορεί να κατεβάσει τα ρολά και να ενδοσκοπεί. Όσοι δε έχουν γνώση της Ιστορίας, δεν πρέπει καν να επιθυμούν μια τέτοια εξέλιξη. Η λύση δεν είναι να κλειστεί η Αμερική στο καβούκι της και «να αφεθούν οι λαοί να λύσουν μόνοι τους τα προβλήματά τους», όπως πιστεύει η παραδοσιακή Αριστερά. Η κατάληξη με μαθηματική ακρίβεια θα είναι περισσότερη αιματοχυσία και περισσότερες τυραννίες. Η λύση βρίσκεται στη δι-

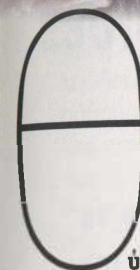
Δεν θα είναι στις προτεραιότητες του Ομπάμα ούτε το όνομα της πΓΔΜ ούτε το Κυπριακό. Και αυτό φαίνεται να το έχουν συνειδητοποιήσει οι πάντες στη χώρα μας...

αμόρφωση νέων κανόνων, όχι μόνο για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά και για τις διεθνείς σχέσεις σε πλανητικό επίπεδο. Σε μια τέτοια εξέλιξη, ο ηγεμονικός ρόλος των ΗΠΑ μπορεί να εξελιχθεί από καταστροφικός, όπως κατεγράφη επί Μπους, σε ευεργετικό. Οι προεκλογικές ομιλίες του Ομπάμα σε αυτό το σημείο, ήταν σαφέστατες. Μιλούσε για επιστροφή στη διεθνή νομιμότητα και τη συνεργασία. Περισσότερη σημασία, όμως, από τις προεκλογικές αναφορές, έχει ο έντονος συμβολισμός της ομιλίας του σε 400.000 Βερολινέζους, όπου απευθύνθηκε στους Ευρωπαίους πολίτες. Έχει συνείδηση ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει μισό βήμα προς αυτό που ονομάζουμε παγκόσμια διακυβέρνηση, χωρίς τη συνεργασία του πυρήνα της Ε.Ε., αυτού που οι Τσέινι και Μπους ονόμαζαν περιφρονητικά Παλαιά Ευρώπη.

Αποτελεί κοινότητα επανάληψη ότι τα προβλήματα είναι τεράστια, ότι απαιτείται χρόνος και υπομονή. Η εμπειρία όμως από την αμερικανική ιστορία, υπενθυμίζει ότι αν είναι να γίνει κάτι μεγάλο, αυτό θα πραγματοποιηθεί το πρώτο διάστημα της Προεδρίας, τότε που η λαϊκή συναίνεση είναι στα ύψη και το Κογκρέσο δεν μπορεί να φρενάρει ριζοσπαστικές λύσεις. Με ανοιχτά τα μέτωπα της οικονομίας, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Ιράν, το Γκουαντάναμο, το Μεσανατολικό (παρά τη φαινομενική αποτελεσματικότητα), ο Ομπάμα είναι υποχρεωμένος να καταπιαστεί με όλα, σχεδόν ταυτόχρονα.

Δεν θα είναι στις προτεραιότητές του το όνομα της πΓΔΜ, ούτε το Κυπριακό και αυτό φαίνεται να το έχουν συνειδητοποιήσει οι πάντες στη χώρα μας. Όταν μπορούσαμε να λύσουμε με αξιοπρεπή συμβιβασμό και τα δύο θέματα (πακέτο Πινέιρο, Σχέδιο Ανάν), δεν το κάναμε. Με τα κάστανα που έχει να βγάλει από τη φωτιά ο Ομπάμα, όλοι θα δικαιολογήσουν ένα περιορισμένο ενδιαφέρον για περιφερειακά θέματα που λιμνάζουν για χρόνια.

***Ο Νίκος Μπίστης, πρώην υφυπουργός Εσωτερικών, είναι μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑ.ΣΟ.Κ.**

Θυμός, κατηγορίες, δυσαρμονία

του Τάσου Παππά*

Όμως ο Αλέξης Τσίπρας και ξέσπασε κατά των Λεωνίδα Κύρκου και Νίκου Κωνσταντόπουλου, επειδή με το δημόσιο λόγο τους προτρέπουν τον ΣΥΡΙΖΑ να συνομιλήσει με το ΠΑΣΟΚ και να εξετάσει τις δυνατότητες ακόμη και κυβερνητικής συνεργασίας: «Αφήστε τη νέα γενιά στελεχών να κάνει τη δουλειά της και εν πάση περιπτώσει, όταν εσείς ήσαστε στα πράγματα, γιατί δεν κάνατε αυτό που ζητάτε να κάνουμε εμείς σήμερα;».

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ αισθάνθηκε την ανάγκη να απαντήσει σε υψηλούς τόνους στους δύο βετεράνους ηγέτες, γιατί είναι στριμωγμένος. Η ευφορία που είχε προκαλέσει το κύμα των θετικών δημοσκοπήσεων, υποχωρεί. Τα ανοίγματα στο ΚΚΕ δεν αποδίδουν -το αντίθετο μάλιστα, αφού η Αλέκα Παπαρήγα δήλωσε ότι «με αυτούς που προσκύνησαν τον καπιταλισμό δεν υπάρχει περιθώριο συζήτησης». Η κριτική για τις επιδόσεις του στην κεντρική πολιτική σκηνή, φουντώνει στο εσωτερικό του ΣΥΝ. Και τέλος, η πιθανότητα να βρεθεί ο ΣΥΡΙΖΑ σε ρόλο ρυθμιστή μετά τις εκλογές, είναι πια πολύ πιθανή, κι αυτή είναι μια προοπτική που τρομάζει τον Αλέξη Τσίπρα και το

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ αισθάνθηκε την ανάγκη να απαντήσει σε υψηλούς τόνους στους δύο βετεράνους ηγέτες, γιατί είναι στριμωγμένος

στελεχικό δυναμικό, γιατί όποια κι αν είναι η απάντηση στην πρόσκληση του ΠΑΣΟΚ, θα δημιουργηθούν εντάσεις που θα δοκιμάσουν τη συνοχή του ομοσπονδιακού σχήματος.

Ο Αλ. Τσίπρας, όμως, ως προς το παρελθόν των δύο επικριτών του έχει δικίο μόνο κατά το ήμισυ. Πράγματι, όταν στην ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ ήταν ο Ν. Κωνσταντόπουλος, οι σχέσεις του κόμματος με το ΠΑΣΟΚ ήταν πολύ κακές. Ο πρώην πρόεδρος είχε υιοθετήσει σκληρή αντιπασοκική ρητορική και η σημερινή μεταστροφή του στο ζήτημα της σύγκλισης, δεν έχει δικαιολογηθεί επαρκώς.

Σε ό,τι αφορά όμως τον Λ. Κύρκο, η πολεμική Τσίπρα είναι άδικη. Ο παλαιμάχος ηγέτης της ανανεωτικής Αριστεράς, σταθερά, εδώ και πολλά χρόνια, υποστηρίζει το διάλογο και τη συμπόρευση με τη σοσιαλδημοκρατία. Δεν ανακάλυψε ξαφνικά την υπόθεση. Την πιστεύει, αγωνίζεται γι' αυτήν και θέλει να βοηθήσει προκειμένου να υλοποιηθεί.

Το πρόβλημα του κ. Τσίπρα και της πλειονότητας των παραγόντων του ΣΥΡΙΖΑ, είναι ότι η άποψή τους περί μη συνεργασίας μπορεί να είναι πλειοψηφική στις συνιστώσες και στην οργανωμένη βάση, αλλά η απήχυσή της στο εκλογικό ακροατήριο του ΣΥΡΙΖΑ, δεν είναι. Στην προκειμένη περίπτωση, είναι φανερό ότι έχουμε δυσαρμονία ανάμεσα στη γραμμή της ηγεσίας και του στενού κομματικού σώματος και στις επιθυμίες των ψηφοφόρων. Όσο το χάσμα δε γεφυρώνεται, τόσο ο κίνδυνος ισχυρών κλονισμών παραμένει ενεργός.

***Ο Τάσος Παππάς είναι δημοσιογράφος.**

Μια άλλη Αμερική έρχεται

του Ριχάρδου Σωμερίτη

Η απογοήτευση πολλών συμπατριωτών μας πρέπει να είναι μεγάλη με την εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα στις ΗΠΑ -που αν ήταν στην Ελλάδα, όπως ο Οδυσσέας Τσενάι, δεν θα του επέτρεπαν καν να κρατάει σημαία στο σχολείο του. Θέλουν μίαν Αμερική «δολοφόνο των λαών», ρατσιστική, απάνθρωπη, διότι ο αντιαμερικανισμός τους δεν είναι πολιτικός, είναι τελικά ρατσιστικός. Πολλά από τα «λουλούδια» της δήθεν αριστερής αρθρογραφίας, «γκάνγκστερς» τους ανεβοκατεβάζουν για τα πάντα. Προφανώς, δεν μπορούν να αποδεχτούν τη στρατιωτική και πολιτική ήττα της κομμουνιστικής αριστεράς στη χώρα μας το 1949 και παγκόσμια το 1989, παρά μόνο με την αναφορά στις αμερικανικές παρεμβάσεις: όχι στα τραγικά λάθη τους.

Πόσο μεγάλη θα είναι η αλλαγή που υποσχέθηκε ο Ομπάμα μέσα στη χειρότερη οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών, με το Ιράκ να φλέγεται, με το Αφγανιστάν να κυριεύεται ξανά από τους Ταλιμπάν, με τη Ρωσία να αυτοκρατορεύεται και με το Ιράν να φλερτάρει με

Πόσο μεγάλη θα είναι η αλλαγή που υποσχέθηκε ο Ομπάμα; Είναι αδύνατη η πρόβλεψη, αλλά οι ελπίδες είναι υπαρκτές

τα πυρηνικά όπλα; Είναι αδύνατη η πρόβλεψη, αλλά οι ελπίδες είναι υπαρκτές.

Μια άλλη Αμερική έρχεται, που δεν είναι η Αμερική του Μπους. Θα κριθούν πολλά από την επανασύνδεσή της, ομότιμη συμμαχική με την Ευρώπη και μια πολιτική, δημοκρατική αλλά όχι φανατική αντίληψη των διεθνών σχέσεων.

Και τα «δικά μας»; Όσοι κρίνουν με γνώμονα υποθετικούς ανθελληνισμούς των μεν ή των δε -και κυρίως, της ό,τι πια μόντης υπερδύναμης- κάνουν λάθος. Γιατί στην πραγματικότητα νομίζουν ότι μια φιλελληνική Ουάσιγκτον, απλώς θα έπρεπε να λιώσει την Τουρκία και τους «γυφτοσκοπιανούς», για να μας αποδώσει δικαίο. Φυσικά, μπορεί να βοηθήσει. Αρκεί να θέλουμε κι εμείς, χωρίς εθνικιστικές παρωπίδες, να βοηθήσουμε τον εαυτό μας.

Μωσαϊκό με ασύνδετες ψηφίδες

του Αλέξη Καλοκαιρινού

Πράγματι, με τα χάλια της σημερινής κυβέρνησης, φαίνεται ότι «μπορούμε» να καταλάβουμε την εξουσία. Αλλά για να την κάνουμε τι;

στική ορθότητα στο άκουσμα της μαγικής λέξης «δημόσιο», επέβαλε την ενστικτώδη καταφατική απάντηση. Φαντάζομαι, όμως, ότι οι στρατιές των κρατικοδίαιτων στελεχών του ΠΑΣΟΚ, πολλοί από τους οποίους σήμερα φυτοζωούν ή υποαπασχολούνται στους ΟΤΑ που ελέγχει το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, θα αναθάρρησαν. Με την εξαγγελλλόμενη επιχειρηματική διεύρυνση του Δημόσιου Τομέα, ανοίγεται μπροστά τους πεδίο δόξης λαμπρόν. **Φυσικά, πρόκειται** για κουβέντες του αέρα. Αλλά, δυστυχώς, έτσι χαράσσεται η πολιτική στην Ελλάδα. Αρπάζοντας κουβέντες στον αέρα, λίγο από Γκόρντον Μπράουν, λίγο από Θαπατέρο, λίγο από Ρομπόλη, με πολύ-πολύ Κατσέλη. Όλα μπαίνουν στο χωνευτήρι της ετοιμαζιδικής προχειρότητας. Οι διεκδικητές της εξουσίας στρογγυλοκάθονται αμέριμνοι στη βόμβα του δημόσιου χρέους: «Χρήματα υπάρχουν». Το κράτος - εργοδότης θα τα μοιράσει στο λαό. Στο μωσαϊκό με τις ασύνδετες ψηφίδες, προστίθεται τώρα και ο Ομπάμα. «Ναι, μπορούμε», επαναλαμβάνει ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Πράγματι, με τα χάλια της σημερινής κυβέρνησης, φαίνεται ότι «μπορούμε» να καταλάβουμε την εξουσία. Αλλά για να την κάνουμε τι;

Μέσα στην Ευρώπη

του Κώστα Μποτόπουλου*

πάρχουν δύο ακραίοι τρόποι να δρα κανείς μέσα στην Ευρώπη. Ως στάσεις δεν έχουν τίποτα το καινούργιο, απλώς η οικονομική κρίση τις έβγαλε ανάγλυφα στην επιφάνεια. Στη μία άκρη, βρίσκεται ο «τρόπος του Σαρκοζί»: αδράχνω την κάθε σταγόνα ευκαιρίας για να πάρω πρωτοβουλία και να προβληθώ, κινούμαι σα σίφουνας, αγνώω όργανα, διαδικασίες και θεσμούς στο όνομα του επείγοντος, συγκαλώ συσκέψεις και προτείνω παγκόσμιες συναντήσεις κάθε δύο μέρες, μιλάω στο όνομα της Ευρώπης, την οποία ενσάρκωνω και μαζί μεταλλάσσω (και βέβαια όχι μόνο σε θετική ή συλλογική κατεύθυνση). Και στην άλλη άκρη, ο «τρόπος του Καραμανλή»: παρίσταμαι και χαιρετώ, συμμετέχω διαβουλευόμενος με τον εαυτό μου, αποφασίζω ανάλογα με το πού φυσάει ο άνεμος, βαραινώ στη λήψη των αποφάσεων όσο η Γκουάμ εντός του ΟΗΕ. Από τη μία η φρενιτιδα, από την άλλη η σιγουράντζα. Πιθανότατα δύο διαφορετικές διαδρομές για το γκρεμό: στη μία κινδυνεύεις να πέσεις από την απόλυτη θολούρα, στην άλλη επειδή σε πήρε ο ύπνος στο τιμόνι.

Κάπου στη μέση, υπάρχει η λογική -και η ανάγκη. Σε στιγμή τριπλής κρίσης -οικονομικής, θεσμικής, ψυχολογικής- η Ευρώπη έχει ανάγκη τόλμης, κίνησης, πρωτοβουλιών, ανοίγματος, αλλά και μέτρου. Η οικονομική καταιγίδα ζητά όχι μόνο άμεση πυρόσβεση -να σωθούν οι τράπεζες, τα χρηματιστήρια

και οι οικονομίες των πολιτών- αλλά και αναδάσωση -να αντιληθούν τα πολιτικά διδάγματα και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να μην ξαναπάθουμε τα ίδια. Τα διδάγματα: ανάγκη ελέγχου των αγορών, επιστροφή των δημοσίων αξιών, τονισμός της κοινωνικής διάστασης της οικονομίας, διεθνής συνεργασία (και όχι μόνο σε περιόδους που δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς). Τα μέτρα: εδώ αρχίζουν τα δύσκολα. Πώς να περάσεις, χωρίς να δημιουργήσεις τεράστια αναταραχή, από τη διαπίστωση της παθογένειας (στην οποία σχεδόν όλοι συμφωνούν) στην εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών (τις οποίες, σε κάθε χώρα, η κάθε ομάδα συμφερόντων, κόμμα, κυβέρνηση και κοινωνική τάξη αντιλαμβάνεται με τον τρόπο της); Πώς να συμφιλιώσεις (έστω και στο πλαίσιο κάποιου είδους «συνεργασίας») το νεοφιλελευθερισμό με τη σοσιαλδημοκρατία, το αγγλοσαξονικό με το «ηπειρωτικό» μοντέλο, τη σχέση κράτους-κοινωνίας, αλλά και κοινωνίας των πολιτών-πολιτικής, στις σκανδιναβικές χώρες και στο Νότο της Ευρώπης; Ένα είναι βέβαιο: πρέπει να συζητήσεις και να αγωνιστείς. Αλλά και πρέπει ο αγώνας σου να έχει στόχο και να διαθέτει μέσα. Και οφείλεις να έχεις συνείδηση ότι στην πολιτική, ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπάρχει περίπτωση ολοκληρωτικής νίκης, караδοκει όμως σε κάθε βήμα ο πειρασμός της πλήρους αδράνειας. **Ο ενδιαμέσος** -διόλου αναγκαστικά μεσαίος- τρόπος να κάνεις την Ευρώπη να προχωρήσει, περνά, πιστεύω, μέσα από την επίγνωση των προβλημάτων, αλλά και τη διάθεση υπέρβασής τους. Απαιτεί τη συνδιαλλαγή, ακόμα και συμβιβασμούς, αλλά αποκρούει την κατάληξη στον ελάχιστο κοι-

Ένα είναι βέβαιο: πρέπει να συζητήσεις και να αγωνιστείς. Και πρέπει ο αγώνας σου να έχει στόχο και να διαθέτει μέσα

νό παρονομαστή. Καταλήγει στο ρεαλισμό, αλλά δεν μπορεί να μη στηρίζεται σε ιδέες -νέες ιδέες. Εμπνέεται, πάνω απ' όλα, από τη διάθεση μοιράσματος της ευρωπαϊκής εμπειρίας, των ευρωπαϊκών προβλημάτων, διλημμάτων και προοπτικών με τους λαούς της Ευρώπης. Κάτι σαν ένα new deal, που θα 'λεγε και ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Ένας Πρόεδρος και ένα κόμμα που πια έχουν καθήκον, αλλά και τη δυνατότητα, να παίξουν ρόλο σε αυτές τις έξω από τα σύνορά μας, αλλά στο κέντρο του οριζοντί μας εξελίξεις.

*Ο Κώστας Μποτόπουλος είναι ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ.

Οι μύθοι του εθνικού δρόμου

του Γιώργου Καριπίδη

Πίσω από κάθε οικονομικό σχέδιο, υπάρχει πάντα μια πολιτική έμπνευση και μια πολιτική επιλογή αξιών. Πίσω από την Κοινοπραξία Άνθρακα και Χάλυβα και αργότερα πίσω από την Κοινή Αγορά, βρισκόταν η πολιτική θέληση για τη διατήρηση της ειρήνης στην Ευρώπη, μετά την καταστροφή των δύο πολέμων. Αυτό ήταν κάτι πολύ περισσότερο από το ότι «οι Γάλλοι φοβούνταν τους Γερμανούς και οι Γερμανοί τον εαυτό τους». Ήταν η βαθιά, κοινή ευρωπαϊκή πεποίθηση ότι για την αποτροπή του πολέμου, δεν αρ-

Για να υπάρξει νέα ώθηση, η Ευρώπη πρέπει να δώσει έμφαση στο μέλλον της και όχι στο παρελθόν της

κει μια Συνθήκη Ειρήνης, αλλά απαιτείται η κοινή πορεία και η σύγκλιση σ' όλους τους τομείς.

Όμως σήμερα, για τους Ευρωπαίους, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος αποτελεί απλώς ιστορία. Οι νεότερες γενιές δεν έχουν ζήσει τη φρίκη του, ούτε αισθάνονται το βάρος ενός παρελθόντος από το οποίο πρέπει να ξεφύγουν. Το πολιτικό όνομα της ειρήνης, που είχε δώσει για δεκαετίες στην Ευρώπη την αναγκαία ώθηση ενοποίησης, έχει χάσει τη δύναμή του. Ήδη, η πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει επιβραδυνθεί μετά την απόρριψη του Ευρωσυντάγματος, αλλά και τις νέες δυσκολίες σχετικά με την έγκριση της «Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης» της Λισαβόνας.

Για να υπάρξει νέα ώθηση, η Ευρώπη πρέπει να δώσει έμφαση στο μέλλον της και όχι στο παρελθόν της. Η ενοποίηση δεν είναι αναγκαία πια ως μέσο ελέγχου της ισχύος και των γεωπολιτικών φιλοδοξιών των μεμονωμένων ευρωπαϊκών κρατών, αλλά ως μέσο ανάκτησης ισχύος της ενωμένης πλέον Ευρώπης, για ένα αναβαθμισμένο ρόλο στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία ξεκίνησε ως κομμάτι του διπολικού συστήματος, σήμερα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια απάντηση στην παγκοσμιοποίηση.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση απέδειξε το επείγον του πράγματος. Κατέρριψε το μύθο του εθνικού δρόμου ανάπτυξης και του εθνικού κράτους-οχυρού. Εν μέσω της κρίσης -ακριβώς από την εμπειρία της κρίσης- δημιουργούνται νέες δυνατότητες για να τεθεί και πάλι δυναμικά το ζήτημα της πολιτικής και οικονομικής εμβάθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ετερόκλητη κοινωνική και πολιτική συμμαχία του φόβου, η οποία βραχυκύκλωσε την κοινή ευρωπαϊκή πορεία αναζητώντας τη σωτηρία στον οικονομικό εθνικισμό, δεν μπορεί παρά να καταρρεύσει.

11 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ Μνήμη Γρηγόρη Γιάνναρου

εν πλώ

πρωτοβουλία της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ για εκδήλωση τιμής στον Γρηγόρη Γιάνναρο, αποτέλεσε για πολλούς από εμάς μια ενέργεια με πολλά σημαινόμενα, που αφορούν όχι μόνο στη μνήμη του αγωνιστή, αλλά και στην πολιτική παρακαταθήκη του.

Πόσοι, στην ευρύτερη δημοκρατική αριστερά της χώρας μας, μνημονεύουν σήμερα τον Γρηγόρη Γιάνναρο; Οι πολλοί, ίσως να τον αγνοούν. Είτε έχουν ξεχάσει τη συμβολή του στη διαμόρφωση των ιδεών της Ανανεωτικής Αριστεράς στη μεταπολιτευτική φάση, είτε, όποτε τη θυμούνται, θεωρούν ότι οι ιδέες αυτές αφορούσαν άλλες εποχές. Οι παρεμβάσεις του Προέδρου της Βουλής κ. Σιούφα και των Ν. Πετραλιά, Λ. Κύρκου, Β. Παπανδρέου και Γ. Δραγασάκη, επανέφεραν στη μνήμη μας, εκτός από την προσωπικότητα και τη δύναμη των ιδεών του, και την αξία τους στη σημερινή συγκυρία της διεθνούς οικονομικής κρίσης και της άγονης πολιτικής δραστηριότητας στη χώρα μας. Όσοι και όσες τον έχουν διαβάσει, βρίσκουν πράγματα που τους χρησιμεύουν στη σημερινή τους προσπάθεια να καταλάβουν τι γίνεται γύρω τους. Αλλά διστάζουμε πολλές φορές να τα επικαλεσθούμε ρητά: «Ου λήψει το όνομα... επί ματαίω».

Στην άλλη Αριστερά, ωστόσο, όπου δεν αναπτύχθηκαν αντίστοιχα σύνδρομα περικαράκωσης, ούτε υπήρξαν αντίστοιχα τραυματικές επιλογές στο επίπεδο των πολιτικών συμμαχιών, οι απόψεις του Γρηγόρη πιο εύκολα επαναφέρονται στη συζήτηση. Αφετηρία είναι η διαπίστωση, ολοένα εντονότερη τα τελευταία χρόνια, ότι οι καθιερωμένες αντιλήψεις της οικονομικής επιστήμης, θεμελιωμένες στην εμπιστοσύνη προς τις ανταγωνιστικές αγορές, αδυνατούν να προωθήσουν τη συνολική ευημερία, αντιθέτως, οδηγούν σε νέα όξυνση των ανισοτήτων. Και ότι χρειάζεται συνεπώς να αναζητηθούν νέα, διαφορετικά εργαλεία. Ο Γρηγόρης Γιάνναρος, χρησιμοποιώντας τη Μαρξική του παιδεία, υποστήριζε (στη φάση ηγεμονίας του νεοφιλελευθερισμού) ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός, όπως εξελισσόταν, θα αποδεικνυόταν ανίκανος να παραγάγει μια αποδεκτή κατανομή του εισοδήματος. Χωρίς να αρνείται το ρόλο της αγοράς, πάντα υποστήριζε τη ρυθμιστική παρεμβατική λειτουργία του κράτους.

Σήμερα και ύστερα από μακρά κυριαρχία της λογικής των αγορών, δηλαδή του κέρδους, στη θεωρία η συζήτηση ξανανοίγει. Ποια θα είναι τα νέα, διαφορετικά εργαλεία; Πώς θα διαμορφωθεί μια νέα ισορροπία ανάμεσα στις αγορές και το δημόσιο συμφέρον; Πώς θα πάμε παρακάτω; Τα ερωτήματα αυτά απασχολούσαν τον Γρηγόρη Γιάνναρο και είναι ανοικτά.

Τον Γρηγόρη θα θυμούνται πάντα όσοι ευτύχησαν να τον γνωρίσουν. Θα θυμούνται την οξύτητα της κρίσης του και τη γοητεία του χαμόγελού του, τη νηφαλιότητα του νου του και τη βαθιά σεμνότητά του, τη σταθερότητα με την οποία ακολούθησε σε όλη τη ζωή του τη δύσκολη πορεία που είχε χαράξει για τον εαυτό του από τα μαθητικά του ήδη χρόνια, την άρνησή του να κάνει παραχωρήσεις και την επιμονή του να ζωογονεί την πολιτική με την επιστήμη.

του Κώστα
Χλωμούδη*

Τον Γρηγόρη θα θυμούνται πάντα όσοι ευτύχησαν να τον γνωρίσουν. Θα θυμούνται την οξύτητα της κρίσης του, το χαμόγελό, τη νηφαλιότητα και τη βαθιά σεμνότητά του

*Ο Κώστας Χλωμούδης είναι πανεπιστημιακός.

Άτιμο πράγμα η πολιτική. Να που στο τέλος της πιο δύσκολης χρονιάς των τελευταίων χρόνων, η ανθρωπότητα βάλθηκε ξαφνικά να ελπίζει. Ο Οκτώβριος του 2008 τελειώνει στην πραγματικότητα στις 4 Νοεμβρίου –κι ίσως ένας νέος κόσμος αρχίζει.

Ω, μάμα!

Σχέδια... Ο παρατεταμένος Οκτώβριος της εκλογής του Ομπάμα, διέθετε και δύο σχέδια εξόδου από μεγάλες κρίσεις. Απέναντι στη χρηματοπιστωτική καταιγίδα, που τάρανε το παγκόσμιο σύστημα, αλλά και «κλείδωσε» τη νίκη του νέου Αμερικανού Προέδρου, οι ΗΠΑ υιοθέτησαν (με τη δεύτερη προσπάθεια) το ύψους 700 δισεκατομμυρίων δολαρίων «σχέδιο Πόλσον» (3 Οκτωβρίου), ενώ συγκλήθηκε από τον Μπους στην Ουάσιγκτον (10 Οκτωβρίου) το G7 (ο όμιλος των επτά μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου). Αντίστοιχα, στην Ευρώπη, είχαμε πρώτα συνάντηση των «4 μεγάλων» (Γαλλία, Γερμανία, Βρετανία, Ιταλία) και του ενός μικρού (Μπαρόζο) στη Νίκαια (4 Οκτωβρίου), ύστερα των Πρωθυπουργών της Ευρωζώνης συν τον Μπράουν (που έφερε τη λύση με το καλοζυγισμένο «πακέτο» του) στο Παρίσι (12 Οκτωβρίου), καθώς και προτάσεις ανάπτυξης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (29 Οκτωβρίου). Αμέσως μετά, τα εθνικά σχέδια άρχισαν να τίθενται σε εφαρμογή -το ελληνικό από τη μέρα της εθνικής επετείου της 28ης Οκτωβρίου, κάτι που εξηγεί ίσως τα πολλά κενά του. Στο άλλο μέτωπο, των μεθεορτίων του πολέμου στη Γεωργία, το «σχέδιο ειρήνευσης» άρχισε να τίθεται σε εφαρμογή: οι πρώτοι 200 παρατηρητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγκαταστάθηκαν στη Γεωργία (1 Οκτωβρίου) για να εξασφαλίσουν την αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων (που αποφάσισαν να μη φύγουν όμως, παρά την αντίθετη αρχική συμφωνία, από τις «κατεχόμενες» περιοχές της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας), η διεθνής διάσκεψη ειδικών και εμπειρογνομόνων άρχισε στη Γενεύη (15 Οκτωβρίου), συνάντηση των δωρητών έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες (22 Οκτωβρίου), ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέγραψε ειδική «γραμμή» στο νέο προϋπολογισμό της Ένωσης για βοήθεια προς τη Γεωργία.

Σωτηρίας. Τον παρατεταμένο Οκτώβριο της εκλογής του Ομπάμα, στήθηκαν και άλλες κρίσιμες κάλπες, σε άλλες γωνιές του πλανήτη. Στη Βαυαρία (28 Σεπτεμβρίου), οι τοπικοί Χριστιανοδημοκράτες έχασαν για πρώτη φορά την απόλυτη πλειοψηφία, πέφτοντας από το 60% στο 43%. Την ίδια μέρα, οι βουλευτικές εκλογές στην Αυστρία, ανέδειξαν σχεδόν ισόπαλους στην πρώτη θέση τους σοσιαλδημοκράτες (με 29,7% και πτώση 5,6%) με τα δύο κόμματα της άκρας Δεξιάς (18% το FPÖ του Στράχε και 11% το BZÖ του πολύ πιο περιώνυμου Χάιντερ, που σκοτώθηκε σε αυτοκινητιστικό ατύχημα στις 11 Οκτωβρίου). Στον Καναδά, οι συντηρητικοί του Πρωθυπουργού Χάρπερ, έκαναν μια από τις λίγες πια νίκες αυτού του πολιτικού χώρου διεθνώς (14 Οκτωβρίου), βελτιώνοντας κατά 19 βουλευτές τη δύναμή τους, αλλά μη πετυχαίνοντας το στόχο της απόλυτης πλειοψηφίας. Στον μακρινό Ισημερινό, οι πολίτες υπερψήφισαν πανηγυρικά (28 Σεπτεμβρίου) ένα νέο Σύνταγμα, που πρότεινε ο καθολικο-αριστερός Πρόεδρος Κορρέα και περιλαμβάνει διατάξεις με τις οποίες αναβιβάζεται σε θεμελιώδες δικαίωμα το sumac-kawsay (η ευζωία στην τοπική διάλεκτο), απαγορεύονται οι ξένες στρατιωτικές βάσεις και ανοίγει ο δρόμος για τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων και του γάμου των ομοφυλοφίλων. Αλλαγή; Σύντημα; Προάγγελος της επίδρασης του Ομπάμα; Όλες οι ελπίδες επιτρέπονται όταν ο Κρούγκμαν παίρνει το Νόμπελ Οικονομίας (13 Οκτωβρίου) και δυόμιση εκατομμύρια Ιταλοί βγαίνουν στους δρόμους για να τσαλακώσουν την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» του φιλαράκου του Μπους, Μπερλουσκόνι.

ξαιφιδιοφίξ

(Όλες οι ελπίδες επιτρέπονται όταν δυόμιση εκατομμύρια Ιταλοί βγαίνουν στους δρόμους για να τσαλακώσουν την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» του φιλαράκου του Μπους, Μπερλουσκόνι)

Θεσμογράφος

κράτος & αγορά

ΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΑΝΑΦΕΡΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΑΓΟΡΑΣ. Η "ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ" ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΛΟΓΟ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥΣ ΚΑΙ ΖΗΤΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΠΙΕΓΟΝΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ.

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

(Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην υπουργός.)

Η ελληνική οικονομία και η διεθνής κρίση

Η διεθνής κρίση ανοίγει μια νέα περίοδο και για την ελληνική οικονομία. Για την ακρίβεια, τα χαρακτηριστικά της νέας περιόδου δεν καθορίζονται μόνο από τη διεθνή κρίση. Συν-καθορίζονται και από τις δικές μας αδυναμίες. Τις διαρθρωτικές αδυναμίες και παθογένειες που αφορούν, αφ' ενός το παραγωγικό μας σύστημα, και αφ' ετέρου το πολιτικό σύστημα και ιδιαίτερα την οικονομική πολιτική.

Σήμερα, το παραγωγικό μας σύστημα εμφανίζει χαρακτηριστικά επιδείνωσης σε σύγκριση με το παρελθόν. Η ανταγωνιστικότητα έχει τη χειρότερη επίδοση των τελευταίων δεκαετιών -και το γεγονός ότι οι επιπτώσεις της δεν είναι ορατές στον απλό πολίτη, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν. Επηρεάζουν το επίπεδο παραγωγής, την απασχόληση, τα εισοδήματα, τις συνολικές μακροοικονομικές ισορροπίες και τη διεθνή εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία και στην οικονομική πολιτική. Ο πληθωρισμός κινείται αυξητικά και μάλιστα σε επίπεδα τουλάχιστον πάνω από μία ποσοστιαία μονάδα απ' ότι στην ευρωζώνη. Η αίσθηση ότι τα δημοσιοποιούμενα μεγέθη του πληθωρισμού είναι τεχνητά και βρίσκονται πολύ μακριά από την πραγματικότητα του μέσου πολίτη, είναι διάχυτη. Οι επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, μειώνονται σημαντικά. Οι ιδιωτικές, γιατί συνδέονται με τον «κατασκευαστικογενή» χαρακτήρα της ανάπτυξης των τελευταίων ετών, και οι δημόσιες, γιατί η κυβέρνηση προτιμά να αφήσει να χαθούν σημαντικοί κοινοτικοί πόροι, παρά να εξοικονομήσει από σπατάλες, ρουσφετολογικούς διορισμούς, μίζες, και άλλες δαπάνες, για να βάλει την εθνική συμμετοχή που είναι αναγκαία, χωρίς να αυξηθεί το ήδη υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα.

Έτσι, σήμερα η ελληνική κοινωνία πληρώνει το τίμημα των πολιτικών και οικονομικών επιλογών της. Πληρώνει το γεγονός ότι, αντί όλα αυτά τα χρόνια να γίνει μια προσπάθεια για σημαντική βελτίωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, του χρέους, του πληθωρισμού, της ανταγωνιστικότητας, της λειτουργίας του δημόσιου τομέα, της αναπτυξιακής αξιοποίησης των δυνατοτήτων που υπήρχαν, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο πώς θα οργανωθεί η ιστορία των δομημένων ομολόγων και των κάθε λογής σκανδάλων, που έχουν εμπεδωθεί για τα καλά στην πολιτική σκηνή στη θέση της πραγματικής πολιτικής. Το ενδιαφέρον όλων των κομμάτων, αντί να επικεντρωθεί στο πώς θα δημιουργηθεί κάτι καλύτερο για τη χώρα και την κοινωνία, επικεντρώθηκε στο πώς θα απαξιώσουν τα αποτελέσματα της διακυβέρνησης Σημίτη-ΠΑΣΟΚ το 1996-2004, προκειμένου να μην υπάρξει επικίνδυνο μέτρο σύγκρισης στη μνήμη της κοινής γνώμης.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΙΟΛΟΥ ΑΙΣΙΟΔΟΞΕΣ. Για δύο λόγους. Αφ' ενός γιατί η οικονομία μας βρίσκεται σε πολύ αδύναμη κατάσταση και αφ' ετέρου, γιατί η πολιτική ικανότητα αποτελεί τον κρίσι-

(Το ζητούμενο είναι μια πολιτική δύναμη, που με ηθικό κύρος και αξιοπιστία, θα ασκήσει πολιτική στην πιο δύσκολη συγκυρία των τελευταίων δεκαετιών)

(Οι διαφορές πληθωρισμού με την ευρωζώνη, θα επιδεινώσουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση για τα εισοδήματα των μισθωτών, την ανεργία και την ανάπτυξη)

μο καταλύτη για το πώς το διεθνές επηρεάζει το εθνικό. Και η ικανότητα αυτή σήμερα έχει πληγεί. Ο προϋπολογισμός του 2008 εκτροχιάστηκε τόσο, ήδη πριν από το φθινόπωρο, ώστε είναι αδύνατο να συγκαλυφθεί η εικόνα του, παρά τις όποιες δημιουργικές λογιστικές έχουν τεθεί σε κίνηση. Ο προϋπολογισμός του 2009, με βάση το προσχέδιο που εμφανίστηκε, σηματοδοτεί την απόλυτη αναξιοπιστία. Και μια τέτοια αναξιοπιστία, καθορίζει την πορεία της οικονομίας, την ανάπτυξη, την εμπιστοσύνη, την επιδείνωση κοινωνικών μεγεθών και συλλογικών αγαθών (υγεία, εκπαίδευση, συντάξεις, κοινωνικές υποδομές), αλλά και την εγκληματικότητα και τη γενικότερη ανασφάλεια.

Οι πιο ορατές εξελίξεις αφορούν τέσσερα μεγάλα πεδία πολιτικής:

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΔΙΟ, είναι ότι σε περίοδο κρίσης, οι πολιτικές αναδιάρθρωσης, τις οποίες τόσο ανάγκη έχει η οικονομία, δεν μπορούν να προχωρήσουν. Τέτοιες πολιτικές, προϋποθέτουν αισιόδοξο οικονομικό περιβάλλον και έχουν ουσιαστικές κοινωνικές συνέπειες, η αντιμετώπιση των οποίων προϋποθέτει χρηματοδοτική στήριξη και συνεπώς, πρόσθετους πόρους. Τέτοιοι πόροι, στη φάση αυτή, δεν θα υπάρχουν.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΕΔΙΟ, αφορά την επιδείνωση στις μακροοικονομικές ανισορροπίες, που αναμένεται να ενταθούν στη φάση που ακολουθεί και να επαναφέρουν την ελληνική οικονομία σε περιόδους ισχυρών ελλειμμάτων, πολιτικών λιτότητας, χαμηλής ανάπτυξης, άνισης αναδιανομής του εισοδήματος και, κυρίως, έλλειψης προοπτικής. Για παράδειγμα, τα ίδια δημοσιονομικά ελλείμματα, σε απόλυτα μεγέθη είναι στην πραγματικότητα πιο υψηλά, όταν ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ μειώνεται από, π.χ. 3.5%, σε 2.5%, ή πολύ περισσότερο σε 1.5%. Πιο δυσμενείς είναι τότε και οι επιπτώσεις τους. Οι διαφορές πληθωρισμού με την ευρωζώνη, σε μια φάση που η ελληνική ανταγωνιστικότητα

έχει ήδη χτυπηθεί όσο ποτέ, θα επιδεινώσουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση, με σοβαρές προεκτάσεις για τα εισοδήματα των μισθωτών, την ανεργία και την ανάπτυξη.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΕΔΙΟ, αφορά τις χρηματοοικονομικές σχέσεις. Ο συνδυασμός χρηματοδοτικής ασφυξίας και υψηλών επιτοκίων, αφ' ενός θα επηρεάσει πτωτικά το ρυθμό μεγέθυνσης και αφ' ετέρου, θα κάνει δύσκολη την εξυπηρέτηση των δανείων για πολλές επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Τα τελευταία χρόνια, η πολιτική άφησε ανεξέλεγκτους τους μηχανισμούς αύξησης του καταναλωτικού δανεισμού και των δανείων για κατοικίες. Έτσι, διασφαλιζόταν η εικόνα ότι, παρά τις περιοριστικές επιδράσεις που ασκούσε η οικονομική πολιτική στο εισόδημα, τα νοικοκυριά, μέσω δανεισμού, αισθάνονταν ότι διατηρούν το επίπεδο διαβίωσής τους. Το πολιτικό πρόβλημα καλυπτόταν. Στη φάση που ακολουθεί όμως, η πίεση από το συνδυασμό υψηλών επιτοκίων, χαμηλών πραγματικών αυξήσεων εισοδήματος, ανασφάλειας, λιγότερης δουλειάς για μισθωτούς και επαγγελματίες, θα κατευθύνει μεγαλύτερο τμήμα του εισοδήματος εκατοντάδων χιλιάδων νοικοκυριών στην πληρωμή τόκων, με πρώτη επίπτωση την υποβάθμιση του επιπέδου διαβίωσής τους.

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΕΔΙΟ, αφορά την αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής και την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης στην κυβέρνηση της χώρας του. Αυτά, προϋποθέτουν τρία στοιχεία:

- α)** ότι η κυβέρνηση μιλάει τη δύσκολη γλώσσα της αλήθειας για μια δύσκολη κατάσταση,
- β)** ότι η κυβέρνηση δείχνει να έχει την ικανότητα να ιεραρχήσει στόχους και να αντιμετωπίσει με συγκροτημένο και αποτελεσματικό τρόπο τα προβλήματα που αναδεικνύονται, και
- γ)** ότι η κυβέρνηση έχει το ηθικό και πολιτικό κύρος να ζητήσει από την κοινωνία να αποδεχθεί και να στηρίξει αναγκαίες πολιτικές και δεν χάνεται σε ένα ωκεανό σκανδάλων, που ακυρώνουν πλήρως την προϋπόθεση αυτή.

Πώς λειτουργούμε σε μια τόσο επικίνδυνη και δύσκολη φάση και σε μια πρωτόγνωρα θολή παγκόσμια συγκυρία; Συνταγές δεν υπάρχουν. Χρειάζεται ένα μίγμα πολιτικής με περισσότερες διαστάσεις. Μια αμυντική πολιτική απέναντι στις πιέσεις, είναι απόλυτα αναγκαία. Αρκεί να εξασφαλίζει αποτελεσματικές παρεμβάσεις. Μια πολιτική προστασίας απέναντι σε δύσκολες κοινωνικές πραγματικότητες, είναι επίσης αναγκαία. Και μια πολιτική που θα κοιτάζει μπροστά και θα προετοιμάζει καλύτερους όρους ανάπτυξης και σταθερότητας, είναι ένα τρίτο σκέλος. Προφανώς, αυτά δεν εξαντλούν το ζητούμενο. Όμως, το πρόβλημα δεν είναι μόνο στην οριοθέτηση του πολιτικού αναγκαίου. Το πρόβλημα είναι ότι ιδεοληψίες, διαφθορά, μικροπολιτικές σκοπιμότητες, ανικανότητα, ακυρώνουν εξ ορισμού τη δυνατότητα αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Και η εμπειρία δείχνει ότι ακόμα και σε δύσκολες στιγμές, δεν παραχωρούν τη θέση τους. Σε τελευταία ανάλυση, το ζητούμενο είναι μια πολιτική δύναμη, που με ηθικό κύρος και αξιοπιστία, με πραγμαισμό και όχι με ιδεοληψίες ή λαϊκισμούς, με υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα θα ασκήσει πολιτική στην πιο δύσκολη συγκυρία των τελευταίων δεκαετιών. **Μ**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

(Εκπρόσωπος τύπου και βουλευτής Κοζάνης του ΠΑΣΟΚ.)

Η κρίση και η Κεντροαριστερά

«Αν χρωστάς 100 λίρες στην τράπεζά σου, έχεις πρόβλημα. Αλλά αν της χρωστάς ένα εκατομμύριο, αυτή έχει πρόβλημα.»

«Κατά γενική παραδοχή, τα καζίνο θα έπρεπε να είναι δυσπρόσιτα και ακριβά, χάριν του δημοσίου συμφέροντος. Ίσως ισχύει το ίδιο και για το χρηματιστήριο.»

John Maynard Keynes

Καθώς πολλοί μοιάζουν να ανακαλύπτουν όψιμα τον Keynes, επέλεξα να παραθέσω δύο γνωστές ρήσεις του, για να καταδείξω πως τίποτα από όσα συμβαίνουν και λέγονται σήμερα, δεν είναι απολύτως νέα και πρωτοφανή. Και οι δύο αυτές ρήσεις, ταιριάζουν απόλυτα στην περίσταση. Η τωρινή κρίση, εκδηλώθηκε αρχικά ως πρόβλημα κάλυψης επισφαλών στεγαστικών δανείων. Η δε παρομοίωση των κεφαλαιαγορών με το καζίνο, δικαιώνεται όσο ποτέ άλλοτε στην παρούσα συγκυρία.

Η αλήθεια είναι πως η απότομη και θεαματική κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ, οδήγησε για περίπου δύο δεκαετίες, στην πολιτική ενοχοποίηση όσων εξέφραζαν την παραμικρή αντίρρηση στον τρόπο οργάνωσης της καπιταλιστικής κοινωνίας και τελικά, στην πλήρη ιδεολογική ηγεμονία των δυνάμεων που πιστεύουν στην πλήρη απορρύθμιση και κυριαρχία των αγορών. Ασφαλώς, το σημερινό αδιέξοδο ήταν κατά πολλούς προβλέψιμο. Αλλά κανένα κήρυγμα και καμία θεωρητική ανάλυση δεν θα μπορούσε -δυστυχώς- να έχει την πειστικότητα μιας οδυνηρής κρίσης. Έπρεπε το εκκρεμές της ιστορίας να κάνει τη διαδρομή.

Τελικά, το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα αυτο-δηλητηριάστηκε από την υπερβολική δόση όλο και πιο σύνθετων και άυλων χρηματοοικονομικών προϊόντων στα οποία είχε εθιστεί. Προϊόντα που παρήγαγαν και αναμόχλευαν όλο και πιο εικονικές αξίες. Δεν είναι τυχαίο πως τα κύρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που έχουν πληγεί από την κρίση, είναι οι επενδυτικές τράπεζες και τα hedge funds, δηλαδή οι βασικοί πρωταγωνιστές της κερδοσκοπικής φρενιτιδας.

Στα χρόνια αυτά, γίναμε μάρτυρες μιας σταδιακής μετατόπισης της ισχύος από το παραγωγικό, στο κερδοσκοπικό κεφάλαιο. Ενός άγριου καιροσκοπικού κυνηγιού κερδών, στο οποίο η ζήτηση προϊόντων αποσυνδέθηκε από την πραγματική τους ανάγκη. Έτσι είδαμε, ανάλογα με το πού κατευθύνονταν οι τοποθετήσεις των κερδοσκοπικών κεφαλαίων, να παίρνουν φωτιά, τότε η τιμή του χρυσού, τότε του πετρελαίου, τότε πρώτων υλών ή και ζωτικών προϊόντων διατροφής όπως το ρύζι και το καλαμπόκι.

ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗΣ ΥΣΤΕΡΙΑΣ, οι απλοί ανά τον κόσμο πολίτες. Στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, εκατοντάδες εκατομμύρια πολίτες κλήθηκαν να καταβάλλουν αδικαιολόγητα αυξημένες δαπάνες για τις ενεργειακές τους ανάγκες. Ως αποτέλεσμα των κερδοσκοπικών παιχνιδιών που οργάνωναν μερικές εκατοντάδες διαχειριστές κεφαλαίων, που εκτόξευαν τις τιμές με ένα κλικ στον υπολογιστή τους. Ακόμη χειρότερα, στις φτωχές χώρες προκλήθηκαν λιμός και εξεγέρσεις, διότι κάποιοι επιτηδείοι ανακάλυψαν πως, π.χ., η τιμή του ρυζιού ήταν υποτιμημένη και πως θα μπορούσε, ως εκ τούτου, η μαζική μεταφορά κεφαλαίων στο προϊόν αυτό, να αποτελέσει χρυσόφορα επένδυση.

Οι απλοί πολίτες είναι αυτοί που και πάλι πληρώνουν το λογαριασμό της κρίσης. Πρώτον, διότι η χρηματοδότηση της στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα γίνει φυσικά από την τσέπη των φορολογουμένων. Και

(... οι μάσκες έχουν πια πέσει, ενώ ταυτόχρονα, η διεθνής κρίση ακυρώνει την όποια νομιμοποιητική βάση της πολιτικής της ΝΔ.)

δεύτερον, διότι οι απλοί πολίτες είναι τα πρώτα θύματα της μετεξέλιξης της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε γνήσια οικονομική κρίση, που θίγει την πραγματική οικονομία.

ΑΣΦΑΛΩΣ, ΚΑΘΕ ΚΡΙΣΗ ΟΔΗΓΕΙ ΣΕ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΗ ΙΔΕΩΝ. Ο Νομπελίστας Joseph Stiglitz είναι καθηγηματικός και διακηρύττει πως «ο νεοφιλελευθερισμός απεβίωσε». Εύχομαι να έχει δίκιο. Η αλήθεια είναι πως όταν κυβερνήσεις, όπως του George Bush, κρατικοποιούν τράπεζες στην πατρίδα του καπιταλισμού, είναι βέβαιο πως κάτι πρωτόγνωρο συμβαίνει. Όταν δεξιοί πολιτικοί, όπως ο κ. Sarkozy, αναθεματίζουν την ασυδοσία των αγορών, είναι βέβαιο πως κάτι αλλάζει. Μετά από δύο δεκαετίες απόλυτης ηγεμονίας του δόγματος της πλήρους ελευθερίας των δυνάμεων της αγοράς, η σημερινή κρίση ορίζει και τα αδιέξοδα του μοντέλου παγκοσμιοποίησης που κυριάρχησε μέχρι τώρα.

Σήμερα, οι κοινωνίες συνειδητοποιούν ξανά πως -παρά τα προβλήματά του- τελικός εγγυητής της ασφαλείας και της ευημερίας των πολιτών, δεν μπορεί να είναι άλλο παρά το κράτος, το μόρφωμα μέσω του οποίου δρα συλλογικά η κοινωνία μας. Καμία αυτορρυθμιζόμενη αγορά δεν είναι σε θέση να υποκαταστήσει το ρόλο του. Αλλά ένα κράτος σύγχρονο, επιτελικό, αποκεντρωμένο, που λειτουργεί αποτελεσματικά, με διαφάνεια, και λογοδοτεί στους πολίτες.

Βρισκόμαστε αναμφίβολα σε μια καμπή. Η πρόκληση για τη διεθνή κεντροαριστερά, είναι μεγάλη. Καλείται να δώσει πειστικές απαντήσεις για τον τρόπο με τον οποίο οι αγορές θα υποταχθούν στην υπηρεσία των κοινωνιών, της ευημερίας των πολιτών και όχι το αντίστροφο. Οι δυνάμεις της αριστεράς και της σοσιαλδημοκρατίας είναι αυτές που καλούνται να ανοίξουν νέους δρόμους για μια νέα παγκόσμια οικονομική τάξη, πιο δίκαιη, πιο σίγουρη και σταθερή.

ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, δεν μπορεί να είναι ατομικές, ούτε στο επίπεδο μιας μεμονωμένης χώρας. Διότι το πρόβλημα δεν είναι εθνικό και κατά συνέπεια, ούτε η απάντηση δεν μπορεί να είναι εθνική. Η διεθνής συνεργασία αποτελεί όρο επιβίωσης, ώστε η παγκοσμιοποίηση να καταστεί εργαλείο άμβλυνσης των παγκοσμίων ανισοτήτων και όχι πεδίο ασύδοτης δράσης του κερδοσκοπικού κεφαλαίου. Για το λόγο αυτό, είναι κρίσιμες οι πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο, τόσο στο επίπεδο του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος, όσο και στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς. Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, έχει ήδη αναλάβει πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση αυτή, με τη σύσταση ad hoc επιτροπής υπό τον Joseph Stiglitz.

Όσον αφορά τα εγχώρια τεκταινόμενα, πρέπει να το πούμε απερίφραστα: η κρίση αυτή συνεπάγεται την πλήρη απο-νομιμοποίηση της ιδεολογίας και πολιτικής της ΝΔ. Γίναμε κατ' επανάληψη μάρτυρες μιας συστηματικής προσπάθειας της ΝΔ να παραστήσει κάτι που δεν είναι. Επιχείρησε και επιχειρεί ακόμη να παρουσιαστεί ως δήθεν «κεντρώα», «ήπια», επιστρατεύοντας μπόλικες αναφορές περί «κοινωνικής συνοχής», «στήριξης των αδυνάμων», «κοινωνικής δικαιοσύνης», κοκ... ενώ η πολιτική που στην πράξη εφαρμόζεται, είναι στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση. Αλλά οι μάσκες έχουν πια πέσει, ενώ ταυτόχρονα, η διεθνής κρίση ακυρώνει την όποια νομιμοποιητική βάση της πολιτικής της ΝΔ. **M**

(Οι αριστερές και σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις είναι αυτές που καλούνται να ανοίξουν νέους δρόμους για μια νέα παγκόσμια οικονομική τάξη, πιο δίκαιη και σταθερή)

ΒΑΣΙΛΗΣ Θ. ΡΑΠΑΝΟΣ

(Καθηγητής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών.)

Ο ρόλος του κράτους στη σύγχρονη εποχή

Μέσα στον ορυμαγδό των εξελίξεων που συγκλονίζουν την παγκόσμια οικονομία τον τελευταίο καιρό, εντύπωση προκάλεσε η δήλωση του «μάγου» Greenspan ότι τώρα κατάλαβε κι εκείνος πως το μοντέλο του άκρατου φιλελευθερισμού που και ο ίδιος ευαγγελιζόταν τόσα χρόνια, είναι λάθος.

Πώς ξεκίνησε η κρίση, έχει αναλυθεί από πολλούς και έγκυρους αναλυτές. Πού θα μας οδηγήσει, είναι ακόμη άγνωστο, αν και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι αρνητικές συνέπειες είναι ήδη εμφανείς και έντονες. Το κράτος παρεμβαίνει δραματικά, με κάθε τρόπο, για να μην καταρρεύσει το τραπεζικό σύστημα και να μη βυθιστούν οι οικονομίες σε ύφεση και μάλιστα παρατεταμένη. Έτσι βλέπουμε και πάλι το κράτος να επανέρχεται ενεργά στην οικονομική ζωή και μάλιστα, ως σωτήρας του συστήματος. Πολλοί μάλιστα βλέπουν να επανερχόμαστε στον κείνισανισμό της μεταπολεμικής περιόδου, όπου το κράτος παρενέβαινε κάθε φορά που εθεωρείτο ότι η αγορά δεν μπορούσε να δώσει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Το μοντέλο εκείνο αντιμετώπισε σημαντικά προβλήματα στη διαχείριση της οικονομίας μετά το 1970 και τότε επανήλθε στην επικαιρότητα το δόγμα του ακραίου νεοφιλελευθερισμού, με πολιτική έκφραση τις πολιτικές του Ρίγκαν και της Θάτσερ.

ΓΙΑ ΠΕΡΙΠΟΥ ΕΝΑ ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ, περίοδος που συνέπεσε με τη νέα τεχνολογική επανάσταση, την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη νέα παγκοσμιοποίηση, το νεοφιλελεύθερο δόγμα κυριάρχησε παντού. Βασικό σύνθημα, «Αφήστε τις αγορές να λειτουργήσουν απρόσκοπτα και περιορίστε το κράτος στο ελάχιστο. Οι αγορές αυτορυθμίζονται, και ακόμη και όταν κάνουν λάθη, είναι καλύτερες από το κράτος». Το κράτος θεωρήθηκε αναποτελεσματικό, σπάταλο, διεφθαρμένο και εμπόδιο στην ανάπτυξη. Η φράση του Adam Smith ότι σε μια οικονομία της αγοράς, το κάθε άτομο, επιδιώκοντας το ατομικό του συμφέρον, μεγιστοποιεί και το κοινωνικό συμφέρον -που έγινε το δόγμα όλων των ακραίων φιλελευθέρων- καταρρέει άλλη μια φορά. Το ατομικό συμφέρον των golden boys, όχι μόνο δεν ταυτίζεται με το κοινωνικό συμφέρον, αλλά έχει οδηγήσει σε μια άνευ προηγουμένου κρίση, με πολύ αρνητικές συνέπειες για εκατομμύρια ανθρώπους.

Αν και είχαμε αρκετά δείγματα ότι το μοντέλο αντιμετώπισε σημαντικά προβλήματα, όπως η χρηματοοικονομική κρίση στη Νοτιοανατολική Ασία, σε χώρες της Λατινικής Αμερικής και τη Ρωσία, ή και στις ίδιες της ΗΠΑ, με την κατάρρευση κολοσσών όπως η Enron, και πάλι θεωρήθηκε ότι τα προβλήματα αυτά ξεπεράστηκαν εύκολα. Κανείς δεν έδινε σημασία στο τεράστιο κοινωνικοοικονομικό κόστος αυτών των κρίσεων. Οι άνθρωποι των χρηματαγορών επινοούσαν συνεχώς νέα προϊόντα και νέες μεθόδους για να αποφεύγουν τις εποπτικές αρχές και με τις τεράστιες και άνευ προηγουμένου αμοιβές τους, υπέσκαπταν συνεχώς τα θεμέλια του συστήματος που τους εξέθρεψε. Οι όποιες φωνές για συγκράτηση και στοιχειώδη έλεγχο των δραστηριοτήτων τους, ήταν φωνή βοώντος εν τη ερήμω.

ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ, τίθεται ξανά το πρόβλημα της λειτουργίας των αγορών και του ρόλου του κράτους. Το κράτος επανέρχεται και το ερώτημα είναι με ποιο τρόπο. Σίγουρα, οι σημερινές συνθήκες είναι πολύ διαφορετικές από εκείνες της μεταπολεμικής περιόδου, ή του μεγάλου κραχ του 1929-33. Γι' αυτό και είναι κρίσιμο, οι υποστηρικτές των κρατικών παρεμβάσεων, να μην υποπέσουν στο λάθος που υπέπεσαν οι οπαδοί του ακραίου νεοφιλελευθερισμού, που ξέχασαν τα μαθήματα του παρελθόντος.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟ που δεν πρέπει να ξεχνάμε, είναι ότι το χρηματοοικονομικό σύστημα και τα νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, δεν είναι όλα για πέταμα! Είναι σπουδαία εργαλεία που βοηθούν σημαντικά στην κατανομή των

(Το ατομικό συμφέρον των golden boys, όχι μόνο δεν ταυτίζεται με το κοινωνικό συμφέρον, αλλά οδήγησε σε μια άνευ προηγουμένου κρίση)

(Το πρώτο και βασικό που δεν πρέπει να ξεχνάμε, είναι ότι το χρηματοοικονομικό σύστημα και τα νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, δεν είναι όλα για πέταμα!)

κεφαλαίων σε μια οικονομία. Το χαρακτηριστικό τους, όπως και κάθε αγοράς, είναι ότι για να έχουν αποτελεσματικότητα, θα πρέπει να λειτουργούν μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια, με κανόνες διαφάνειας και αξιοπιστίας. Όπως τονίζει χαρακτηριστικά ένας από τους πιο έγκυρους οικονομικούς αναλυτές, ο John Kay, «Οι αγορές λειτουργούν αποτελεσματικά μόνο αν είναι ενταγμένες σε κοινωνικούς θεσμούς». Χρειάζεται επομένως ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, το οποίο, με τη διεθνοποίηση των αγορών, δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στα πλαίσια μιας χώρας, αλλά να έχει και διεθνείς διαστάσεις. Η ανάγκη για μια νέα αρχιτεκτονική του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος, είναι πλέον επιτακτική.

Η επανεξέταση όμως του ρυθμιστικού ρόλου, δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στις χρηματαγορές. Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων έχει δείξει ότι και σε άλλες αγορές, η απελευθέρωση και η αποδυνάμωση ρυθμίσεων δημιούργησε τεράστια προβλήματα και σημαντικές απώλειες πόρων. Φτάνει να θυμηθούμε τι έγινε με την ηλεκτρική ενέργεια στη Νέα Ζηλανδία, στην Καλιφόρνια, κ.ά., ή τις τεράστιες απώλειες επενδύσεων στις τηλεπικοινωνίες. Ας μη μας διαφεύγει ακόμη ότι νέες ρυθμίσεις απαιτούνται και στην πιο χαρακτηριστική αποτυχία των αγορών, που είναι η περιβαλλοντική ρύπανση.

ΠΕΡΑ ΟΜΩΣ ΑΠΟ ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ του κράτους, το θέμα που επανέρχεται έντονα είναι ο ρόλος του κράτους στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, στην Υγεία και την Παιδεία. Οι παλαιές και οι νέες ανισότητες που δημιουργούνται από τις αγορές με την παγκοσμιοποίηση, δημιουργούν νέες εντάσεις και η επίλυση των προβλημάτων δεν μπορεί να αφεθεί στις αγορές. Τα ευρήματα της πρόσφατης έρευνας του ΟΟΣΑ για τη διεύρυνση των ανισοτήτων σε όλες σχεδόν τις χώρες-μέλη του τα τελευταία 20 χρόνια (η Ελλάδα αποτελεί μια από τις ελάχιστες εξαιρέσεις), θέτει εκ νέου έντονα το πρόβλημα της κρατικής δράσης για την αντιμετώπισή τους. Και ας μην ξεχνάμε ότι η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων δεν είναι μόνο ηθική υποχρέωση μιας πολιτισμένης κοινωνίας, αλλά και σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης.

Η πείρα, έχει δείξει ότι οι περισσότερες χώρες που πρωτοπορούν στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα, είναι οι χώρες με μικρές ανισότητες, στις οποίες το κράτος παίζει ενεργό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Το μέγεθος του κράτους δεν φαίνεται να είναι τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη, εφόσον είναι αποτελεσματικό τόσο στην άντληση των πόρων, όσο και στην κατανομή τους. Γενικευμένες συνταγές, δεν υπάρχουν. Σε μια εποχή που το μοντέλο του ακραίου νεοφιλελευθερισμού έχει καταρρεύσει και το παγκόσμιο περιβάλλον αλλάζει συνεχώς, το ζητούμενο δεν είναι να επανέλθουμε στο παρελθόν, αλλά να αναζητήσουμε ένα μοντέλο του μέσου δρόμου, να διαμορφώσουμε δηλαδή το κατάλληλο μείγμα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ας εξετάσουμε προσεκτικά τις εμπειρίες μας, ας αναλύσουμε τις αδυναμίες του κρατικού μας μηχανισμού και του συστήματος των αγορών μας και μέσα από διάλογο, ας διαμορφώσουμε ένα δυναμικό μοντέλο, που θα χαρακτηρίζεται από ισχυρό και αποτελεσματικό κράτος και εύρυθμα λειτουργούσες αγορές. **Μ**

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ

(Καθηγητής Οικονομικής Ανάλυσης στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς.)

Απέναντι στην ύφεση

Οι Αμερικανοί φορολογούμενοι πολίτες βρίσκονται ήδη -οι περισσότεροι από αυτούς- στη δυσάρεστη θέση, είτε να έχουν χάσει το σπίτι τους, είτε να δυσκολεύονται να πληρώσουν τις δόσεις του στεγαστικού δανείου, αφού πληρώνουν υψηλότερα επιτόκια, ενώ η αξία του σπιτιού τους υποχωρεί συνεχώς. Επιπλέον, καλούνται τώρα να υπομείνουν μελλοντικούς υψηλότερους φόρους για την κλεπτοκρατική συμπεριφορά ανωτάτων στελεχών και (επενδυτικών) τραπεζών, αλλά κυρίως, την απουσία αποτελεσματικής ρύθμισης για την οποία ευθύνονται οι νομοθέτες πολιτικοί.

Το πρόβλημα δεν είναι εικονικό - χρηματιστηριακό. Ξεκίνησε από ένα κρίσιμο κομμάτι της πραγματικής οικονομίας, τη στεγαστική πίστη και την κτηματαγορά, αλλά και από τη γενικότερη καταναλωτική πίστη. Το χρηματοοικονομικό σύστημα έδωσε την ίδια στιγμή, την ευκαιρία της στεγαστικής φούσκας, αφού παρείχε τη δυνατότητα «πιλοποίησης» και πώλησης στη συνέχεια των πακέτων στεγαστικών δανείων στις αγορές. Η μία διαδικασία ενέτεινε την άλλη, μέχρι που η απόσταση από τα «πραγματικά μεγέθη» ήταν τέτοια, που η κατάσταση έφτασε στα όριά της. Η συνειδητοποίηση της έστειλε τις τιμές των μετοχών στα τάρταρα. Τώρα, η κατάσταση απειλεί περαιτέρω την πραγματική οικονομία με τα απόνερά της, σε μεγαλύτερο μάλιστα εύρος. Εάν η πιστωτική βιομηχανία συνεχίσει να μη δανείζει τους καταναλωτές, τότε η υποχώρηση της εθνικής δαπάνης θα χειροτερέψει άμεσα την κατάσταση. Ήδη, με τα σημερινά δεδομένα, η ανεργία τον Αύγουστο ανέβηκε στο 6.1% και η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε στο -1.1%. Συνεπώς, οι εξαγωγές του υπόλοιπου κόσμου προς τις ΗΠΑ θα υποχωρήσουν δραστικά, με αρνητικές επιπτώσεις και στην ανάπτυξη διεθνώς. Ήδη στην Ευρώπη, οι ατμομηχανές της, Μ. Βρετανία, Ιταλία, Γαλ-

ία, Γερμανία και Ισπανία, έχουν μπει σε ύφεση, με μηδενικά και αρνητικά πρόσημα ανάπτυξης στο προηγούμενο και στο τρέχον τρίμηνο.

ΤΟ ΝΤΟΜΙΝΟ ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ να περνάει και να αλληλεπιδρά στην πραγματική οικονομία. Το γεγονός αυτό, δηλαδή το χάσιμο θέσεων εργασίας και ο περιορισμός του εισοδήματος και της δαπάνης των «μέσων νοικοκυριών», θα συνεχίσει να επιδεινώνει τα κέρδη των εταιριών και θα δυσκολεύει περαιτέρω την αποπληρωμή δανείων, μέχρι... να καταγραφεί και το τελευταίο επισφαλές δάνειο... Γι' αυτό και ο Greenspan δήλωσε ότι προϋπόθεση εξόδου από την κρίση είναι να «σταθεροποιηθεί» η αγορά κατοικίας...

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΩΣ, ΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ ΒΛΕΠΟΥΝ μέσα στις εξελίξεις αυτές να περιορίζεται και το πιστωτικό όριο των καρτών, αλλά και να σφίγγουν, εξαιτίας της ανεπάρκειας στις αγορές διαθεσίμων κεφαλαίων, οι όροι δανειοδότησης αυτών που δυσκολεύονται. Εν τω μεταξύ, τα σπίτια που αγόρασαν κάποιοι χρυσά, και για τα οποία πληρώνουν χρυσά επιτόκια, έχουν ήδη τη μισή ή και λιγότερη αξία...

Ο αρνητικός κύκλος -οι καταναλωτές σταματούν να αγοράζουν, οι τράπεζες να δανείζουν, οι επιχειρήσεις περιορίζουν παραγωγή και θέσεις εργασίας και αυτό οδηγεί σε δάνεια που καταπίπτουν, σε τράπεζες και επενδυτικά ιδρύματα που φτάνουν να χρεοκοπούν κ.ο.κ.- θα συνεχιστεί μέχρι να καταγραφούν και οι τελευταίες ζημιές. Κανείς δεν ξέρει πότε θα γίνει αυτό.

Όλο αυτό το χρηματο-οικονομικό υφεσιακό σκηνικό σε Αμερική και Ευρώπη, δημιουργεί ένα επίσης δυσμενές οικονομικό κλίμα και στη χώρα μας. Η φυγή των ξένων κεφαλαίων από το χρηματιστήριο, αν και προκαλείται από τη διεθνή χρηματοπιστωτική ασφυξία και όχι από κάποια συνολική αρνητική επίδοση των επιχειρήσεων, θα δημιουργήσει προβλήματα χρηματοδότησης των επενδύσεων στο άμεσο μέλλον. Στον τομέα των εξαγωγών που στηρίζει τη φετινή ανάπτυξη του 3.5% (όπως τα μέχρι στιγμής στοιχεία δείχνουν), παρά την καλή επίδοση μέχρι σήμερα με +4% περίπου από πέρσι, δυσκολεύομαι να πιστέψω ότι, εάν τα πράγματα διεθνώς χειροτερέψουν σε Αμερική και συνεπώς και στην ΕΕ, οι ρυθμοί αύξησης θα συνεχίσουν να είναι θετικοί, ή έστω τόσο υψηλοί, αν και η υποτίμηση του Ευρώ έχει βοηθήσει τα μέγιστα μέχρι τώρα. Ίσως η πιο σημαντική επιφύλαξη να εδράζεται στον τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες, όχι μόνο καλύπτουν τα εμπορικά εξωτερικά μας ελλείμματα, αλλά κυρίως συμβάλουν κατά 73.3% στο ετήσιο ΑΕΠ. Η εισροή κεφαλαίων για αγορά γης και κατοικιών, έχει πέσει στο μισό (από 168 εκ. ευρώ το α' εξάμ. 2007, σε 76 εκ. το α' εξάμ. 2008, Alpha Bank 17/9), εξαιτίας της στασιμότητας των εισοδημάτων των αλλοδαπών, κυ-

ρίως των Ευρωπαίων, που τα προηγούμενα χρόνια προχώρησαν σε εκτεταμένες αγορές στην κτηματαγορά, με αποτέλεσμα η διάχυση της δαπάνης αυτής να επεκτείνεται στην υπόλοιπη οικονομία και να ενισχύει την απασχόληση, τα εισοδήματα, την κατανάλωση (και την παραοικονομία). Κανονικά, πρέπει να αναμένεται συγκράτηση στα εισοδήματα από τον τουρισμό, αλλά και στα έσοδα από τη ναυτιλία, καθώς τα ναύλα «προσαρμόζονται» στη διεθνή κρίση.

Πάντως, η διαφαινόμενη μη εμπλοκή των ελληνικών τραπεζών σε αγοραπωλησίες «τοξικών ομολόγων», αλλά και η σχετική κλειστότητα της ελληνικής οικονομίας, προστατεύουν σε κάποιο βαθμό την τελευταία, αν και το μόνιμο κόστος που πληρώνουν οι Έλληνες φορολογούμενοι από την εσωτερική κλεπτοκρατική κατάσταση είναι τόσο βαρύ, όσο και η κατάρρευση της Lehman Brothers... **Μ**

(Η φυγή των ξένων κεφαλαίων από το χρηματιστήριο, θα δημιουργήσει προβλήματα χρηματοδότησης των επενδύσεων στο άμεσο μέλλον)

FRIDERIC LORDON

(Οικονομολόγος, συγγραφέας του «Jusqu'à quand? Pour en finir avec les crises financières», Raisons d'agir, Παρίσι. Νοέμβριος 2008.)

Η Γουόλ Στριτ έγινε σοσιαλιστική!

Οι «New York Times» αναφέρουν ότι οι κύριοι Πόλσον και Μπερνάνκε είχαν «πολύ σκοτεινό ύφος» όταν ανακοίνωσαν το σχέδιό τους, το βράδυ της 16ης Σεπτεμβρίου. Απόλυτα κατανοητό: μπροστά τους, ο πρόεδρος της Βενεζουέλας Ούγκο Τσάβες μοιάζει με τσιράκι των καπιταλιστών, πουλημένο στο μεγάλο κεφάλαιο. Γιατί, όταν εθνικοποιεί, αυτός τουλάχιστον αποζημιώνει τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων! Όμως, από τις υπερσοσιαλιστικές ακροβασίες των δύο φιλαράκων μας, έχουμε δει μονάχα την αρχή. Γιατί, στο εξής, δεν βρισκόμαστε πλέον αντιμέτωποι με εντάσεις ρευστότητας, απέναντι στις οποίες η Fed διαθέτει αρκετά ισχυρά όπλα.

Τώρα, στον χρηματοπιστωτικό τομέα επικρατεί μια γενικευμένη κρίση φερεγγυότητας, καθώς οι κολοσσιαίες ζημιές έχουν προσβάλει τα θεμέλια στα οποία στηρίζεται: τα ίδια τα κεφάλαια των εταιριών. Από τον Μάρτιο, έχει εκδηλωθεί μια φρενίτιδα για αναδιάρθρωση της κεφαλαιακής βάσης των επιχειρήσεων και -από την Bear Stearns ως την Lehman και τις Fannie-Freddie- όλες οι κρίσιμες στιγμές πυροδοτήθηκαν από την διατύπωση αμφιβολιών για το κατά πόσον οι εν λόγω τράπεζες θα κατόρθωναν να προσελκύσουν νέα κεφάλαια).

Όμως, για να υπάρξει αναδιάρθρωση της κεφαλαιακής βάσης μιας τράπεζας, θα πρέπει να υπάρχουν κεφαλαιούχοι πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε αυτήν! Ωστόσο, ο περισσότερος κόσμος δεν διαθέτει τα οικονομικά μέσα για να συμμετάσχει σε παρόμοιο εγχείρημα: οι υπόλοιπες τράπεζες αγωνίζονται να διατηρήσουν τα λιγοστά κεφάλαια που τους έχουν απομείνει, ενώ τα ξένα κρατικά επενδυτικά σχήματα, κυρίως από τις πλούσιες αναπτυσσόμενες χώρες, στα οποία πολλοί στηρίζαν σημαντικές ελπίδες -υπερβολικές ενδεχομένως- έχουν αρχίσει να προβληματίζονται για τις χασούρες τους: η εντυπωσιακή είσοδός τους στο προσκήνιο τον περασμένο Μάρτιο στηριζόταν στην υπόθεση ότι οι τιμές των ακινήτων και των μετοχών είχαν αγγίξει τον «πάτο». Όλοι γνωρίζουμε τι συνέβη στη συνέχεια, και οι υποαξίες που προέκυψαν από αυτές τις τοποθετήσεις τα έκαναν να είναι στο εξής εξαιρετικά επιφυλακτικά. Απομένει... το κράτος, ο μόνος που μπορεί να κάνει τη «δουλειά», όταν πλέον κανείς άλλος δεν θέλει ή δεν μπορεί.

ΕΤΣΙ, Ο «ΚΑΡΛ» ΜΠΕΡΝΑΝΚΕ ΚΑΙ Ο «ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΙΛΙΤΣ» ΠΟΛΣΟΝ θα έχουν ακόμα να αντιμετωπίσουν πλήθος δυσκολιών. Το κασκέτο του κομμουνιστή αξιωματικού με το κόκκινο άστρο δεν τους πηγαίνει καθόλου! ωστόσο, αυτοί τουλάχιστον έχουν κατανοήσει ότι θα πρέπει να το φοράνε διαρκώς, για όσο καιρό χρειαστεί, αντίθετα με τους λυσσαλέους νεοφιλελεύθερους οι οποίοι προτρέπουν να αφεθούν ανεμπόδιστες οι πτωχεύσεις («laissez faire...») και επικαλούνται την ηθική η οποία θα επιφέρει την κάθαρση του συστήματος. Η κατάσταση απαιτεί μονάχα μια λύση και η ειρωνεία της τύχης είναι ότι αυτή οφείλει να εφαρμοστεί από ένα πρώην αφεντικό της Goldman Sachs: η ίδια η δομή του απελευθερωμένου χρηματοοικονομικού τομέα, οδηγεί σε εκρηκτική αστάθεια και επαναλαμβανόμενες καταστροφές και ο τομέας βρίσκεται σε πλήρη αδυναμία να δώσει ένα τέλος στον κατήφορο. Αλήθεια, τι απέγιναν οι περιβόητες «λύσεις της αγοράς» στις οποίες αναφερόταν το κοινό ευρωπαϊκό ανακοινωθέν της 29ης Ιανουαρίου;

Μονάχα το κράτος, με μια χειρονομία στην οποία συμπυκνώνεται η απόλυτη εξουσία και κυριαρχία του, έχει τη

δυνατότητα -επιτρέποντας στον εαυτό του το αδιανόητο (να εθνικοποιήσει άμεσα και να πληρώσει αργότερα, να καρπωθεί μονόπλευρα όλα τα μερίσματα, ακόμα κι εκείνα των μετοχών τις οποίες δεν κατέχει!)- να θέσει τέλος στις αλυσιδωτές καταρρεύσεις που τροφοδοτούνται από τους μηχανισμούς της αγοράς, τους οποίους τόσο πολύ εξυμνούσε ο φιλελευθερισμός. Ή θα εφαρμοστεί αυτή η «σοσιαλιστική» λύση, ή θα ακολουθήσει η Αποκάλυψη.

(...)

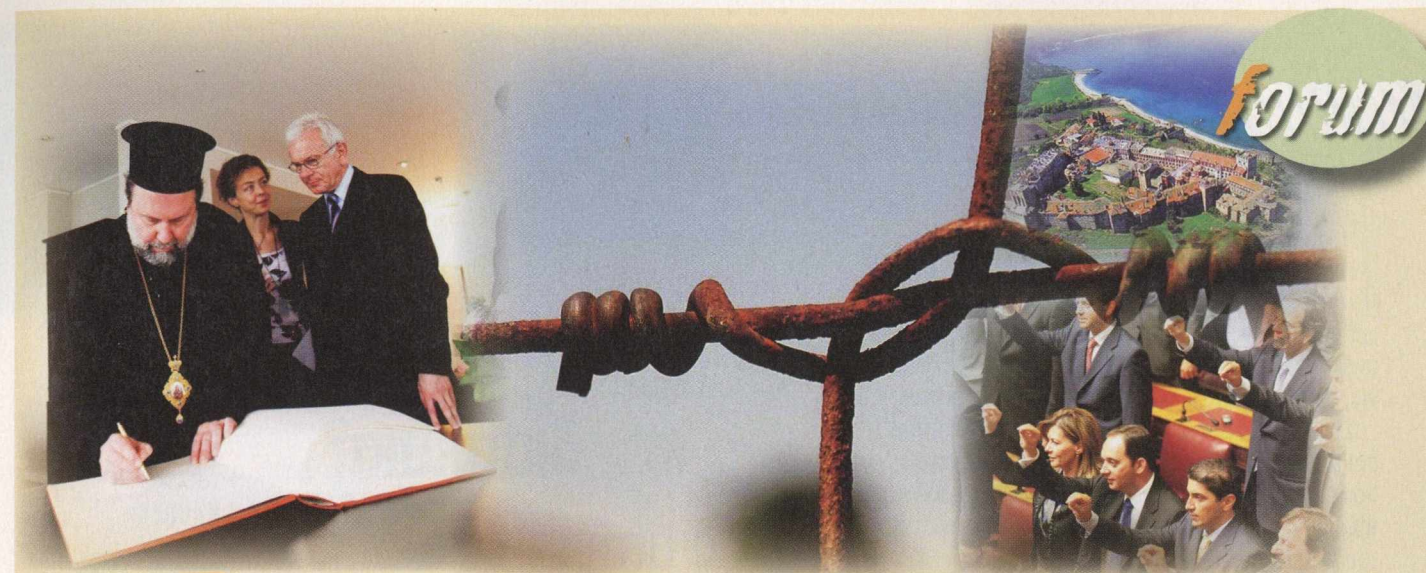
Ακόμα κι αν δεν υιοθετήσουμε το χειρότερο δυνατό σενάριο -πόσο μάλλον δε εάν το λάβουμε υπόψη- οι ανάγκες για την αναδιάρθρωση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών είναι τόσο μεγάλες, τόσο γενικευμένες και ανακύπτουν μέσα σε μια τόσο άσχημη συγκυρία (την άρνηση όσων δεν έχουν ακόμα βουλιάξει να συμμετάσχουν στη διάσωση των υπόλοιπων), ώστε το κράτος, όχι πλέον ως απλός δανειστής αλλά και ως μέτοχος και έσχατος «αναδιάρθρωτής», αναγκάζεται να αναλάβει στο χρηματοοικονομικό πεδίο μια αποστολή η οποία ολόένα και λιγότερο μπορεί να αντιμετωπιστεί με τα συνηθισμένα μέσα. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, το ομοσπονδιακό κράτος θα αναγκαστεί να πληρώσει τα warrants και στη συνέχεια τις μετοχές που θα του εξασφαλίσουν την κυριότητα της AIG. Και, μετά τα 200 δισ. που απαιτήσε η επιχείρηση διάσωσης των Fannie-Freddie, δεσμεύτηκε στις 19 Σεπτεμβρίου να διαθέσει επιπλέον 700 δισ. δολάρια για την εξαγορά των «τοξικών» τίτλων που βρίσκονται στην κατοχή των τραπεζών.

H STANDARD & POOR'S εκτιμάει ότι το συνολικό κόστος του εγχειρήματος θα μπορούσε να ανέλθει στο ένα δέκατο του Ακαθάριστου Εγχώριου Εισοδήματος! Είτε υιοθετηθεί η λύση της αναδιάρθρωσης της κεφαλαιακής βάσης που θα χρειαστεί πλήθος παικτών του χρηματοοικονομικού τομέα, είτε της δημιουργίας μιας γιγάντιας δομής που θα έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση όλων των προβληματικών τίτλων για να ανακουφιστεί ο ιδιωτικός χρηματοοικονομικός τομέας, το πρόβλημα θα είναι το ίδιο. Αυτό το ένα δέκατο του ΑΕΠ θα αφαιρεθεί άραγε από τις τσέπες των Αμερικανών φορολογούμενων, τορπιλίζοντας ό,τι έχει απομείνει από την οικονομική μεγέθυνση; Μήπως αντίθετα θα πρέπει να διογκωθεί το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, με κίνδυνο όμως να μετατραπούν σε παρίες τα έντοκα γραμμάτια του αμερικανικού Δημοσίου και το δολάριο, με προοπτική να μετατραπεί η κρίση του ιδιωτικού χρηματοοικονομικού τομέα σε κρίση των δημόσιων οικονομικών, στην οποία θα προστεθεί μια νομισματική κρίση;

Υπάρχουν μονάχα κακές λύσεις, τουλάχιστον σύμφωνα με τους συνηθισμένους κανόνες της οικονομικής ορθοδοξίας. Γι' αυτό το λόγο, οι «σοσιαλιστές» φίλοι μας θα προχωρήσουν όσο χρειάζεται και θα κάνουν ό,τι χρειάζεται. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, τα δόγματα που τόσο πολλοί προσήλυτισμένοι λάτρευαν γεμάτοι ηλίθιο ενθουσιασμό, θα βρεθούν σύντομα στον σκουπιδοτενεκέ. Αναδιάρθρωση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών με έκδοση νέων τίτλων, κατασχέσεις επιχειρήσεων, έλεγχος των συναλλαγματικών ισοτιμιών αν τα πράγματα χειροτερέψουν... κι ίσως ακόμα να μην τα έχουμε δει όλα! Η ιστορία προχωράει ακολουθώντας παράξενους δρόμους. Ας ανοίξουμε διάπλατα τα μάτια μας γιατί, στο εξής, μπαίνουμε σε άγνωστη περιοχή. **M**

Το κείμενο αυτό είναι απόσπασμα από άρθρο του συγγραφέα με τίτλο «Να σώσουμε τις τράπεζες από την καταστροφή - Η ημέρα που η Γουόλ Στρίτ έγινε σοσιαλιστική».

(Απομένει... το κράτος. Ο μόνος που μπορεί να κάνει τη «δουλειά» όταν πλέον κανείς άλλος δεν θέλει ή δεν μπορεί)

ΠΟΛΙΤΕΙΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΓΡΑΦΟΥΝ: ΧΡΙΣΤΟΣ ΒΕΡΕΛΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ (ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΠΑΣΟΚ, ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΙ), ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΒΕΛΗΣ (ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΣΥΡΙΖΑ)

Η ανάγκη των καθαρών σχέσεων

Ο ΕΙΚΟΣΤΟΣ πρώτος αιώνας βρίσκει τη χώρα μας να είναι σε υστέρηση προσαρμογής στα νέα δεδομένα σε πολλούς τομείς, που οι κοινωνικές ανακατατάξεις και η λιγνιτώδης τεχνολογική εξέλιξη επιτάσσουν.

Βεβαίως, το ακανθώδες θέμα των σχέσεων πολιτείας - εκκλησίας και η επιτακτική πλέον ανάγκη καθιέρωσης διακριτών ρόλων, είναι πρωτίστως πολιτικό θέμα.

Το νεοελληνικό κράτος, από συστάσεώς του, το διέκρινε μια αντί-αση. Από τη μια, διακήρυττε ότι η ταύτιση κράτους και ορθόδοξης εκκλησίας υπήρξε αυτονόητο γεγονός και αποτέλεσμα των βασικών διακηρύξεων της εθνικής παλιγγενεσίας και από την άλλη, υποκριτικά στη συνταγματική χάρτα εγγυόταν -ασαφώς βεβαίως- τις απαραίτητες θρησκευτικές ελευθερίες.

Η διασφάλιση της ακώλυτης άσκησης τους και ο σεβασμός των θρησκευτικών πεποιθήσεων, υπήρξε προσχηματικός.

Τα τελευταία χρόνια, παγιώνεται η άποψη στην κοινωνία αλλά και στο χώρο της προοδευτικής πλευράς της εκκλησίας, ότι ο σφικτός εναγκαλισμός πολιτείας - εκκλησίας, υπονομεύει και την απρόσκοπτη λειτουργία του κράτους -αναιρώντας τις αρχές της ισοπολιτείας- αλλά και της εκκλησίας, που παρεκκλίνει από το στόχο της, που είναι η ανάδειξη και η εμβάθυνση του πνευματικού της έργου, που βασίζεται στη διάδοση

του Νίκου Σηφουνάκη

των λόγων αγάπης και αλληλεγγύης.

Στο λυκόφως του νέου αιώνα, τα δεδομένα οδηγούν στην κατεπείγουσα ανάγκη ανατροπής της επί δεκαετίες μακάριως αντιμετώπισης ενός απαρχαιωμένου θεσμικού πλαισίου, έτσι ώστε η ευθύνη της εύρυθμης λειτουργίας και της οργάνωσης της κοινωνίας μας να είναι αποκλειστικό καθήκον της πολιτείας.

Διοικητική αρμοδιότητα επί των πολιτών, δεν είναι νοητό να έχουν από κοινού κράτος ή εκκλησία.

Το τεράστιο μεταναστευτικό ρεύμα της τελευταίας δεκαπενταετίας άλλαξε άρδην την όψη και τη λειτουργία της ελληνικής κοινωνίας, επηρεάζοντας βαθύτατα τις δομές της.

Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ σε θέματα διοίκησης επί των πολιτών στις σύγχρονες δημοκρατίες, έχει ξεκαθαριστεί εδώ και έναν αιώνα και οι διακριτοί ρόλοι είναι πλήρως κατοχυρωμένοι :

► Καμία διοικητική αρμοδιότητα δεν ασκεί η εκκλησία σε θέματα επισημοποίησης γάμου, ονοματοδοσίας παιδιών, ταφή νεκρών, ή συμμετοχή σε πολιτειακές τελετές, κοινοβουλευτικές, κυβερνητικές κ.λπ.

► Ο θρησκευτικός όρκος αφορά τους ανθρώπους της εκκλησίας εντός των χώρων αυτής, η πολιτεία αρκείται στην πολιτική διαβεβαίωση.

► Η μισθοδοσία των λειτουργών της εκκλησίας αφορά την ίδια και μόνο, κ.ά.

“ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΥΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ”

Η αλλαγή της κοινωνικής όψης της χώρας - περίπου το 10% του πληθυσμού είναι μετανάστες μη χριστιανικών δογμάτων - έχει επηρεάσει αρχέγονες αντιλήψεις και σαφώς, από μονοπολιτισμική κοινωνία, σταδιακά μεταβαλλόμαστε σε πολυπολιτισμική.

Στις διαβιούσες αλλοθρησκευτικές κοινότητες, επί πόσο χρόνο θα αρνούμαστε τα δικαιώματά τους, που απορρέουν και από τις δεσμευτικές για μας διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά και από τον χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Δυστυχώς, ανασταλτικός παράγοντας για τη μη εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεών μας, υπήρξαν οι συντηρητικές ηγεσίες της εκκλησίας της Ελλάδας, που έθεταν εκβιαστικά διλήμματα στην κοινωνία και πρωτίστως στην εκάστοτε πολιτική ηγεσία του τόπου.

Η χριστιανισμός, όμως, δεν είναι κρατική και κυρίως δεν είναι εθνική οντότητα. Η εκκλησία, προσεταιριζόταν την εκάστοτε πολιτική εξουσία προκειμένου να έχει συνδιοικητική εξουσία επί των πολιτών.

Όμως, η πολιτική ισχύς βρίσκεται στον αντίποδα της αντιεξουσιαστικής θεωρίας, που είναι η θεμελιώδης αρχή του χριστιανισμού.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ, από την πλευρά της, πρέπει να κατανοήσει ότι το ζήτημα του πλήρους διαχωρισμού των σχέσεών της με την εκκλησία, είναι αποκλειστική της ευθύνη.

Η πρόσφατα επαναφερθείσα πρόταση περί δημοψήφισματος, όπου ο λαός θα αποφασίσει, είναι παρελκυστική και η εσπευσμένη αποδοχή της από τον Πρόεδρο του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και άκαιρη είναι και σύγχυση δημιουργεί.

Πόθεν τεκμαίρεται ότι για θέματα διοίκησης το κράτος θα πρέπει να συναποφασίζει με την ηγεσία της εκκλησίας; Τα δικαιώματα του κράτους, γιατί πρέπει να γίνονται Lottería;

Η αντιδραστική και εξουσιομανής πλευρά της εκκλησιαστικής ηγεσίας, κατέφυγε στο εύρημα του δημοψηφίσματος επί εποχής Χριστόδουλου Παρασκευαΐδη, προκειμένου να διατηρήσει την εκχωρηθείσα ελέω Βαυαρικής Βασιλείας συνδιοικητική εξουσία της.

Δημοψήφισμα, σημαίνει ότι η ελληνική πολιτεία αμφισβητεί το αναφαίρετο δικαίωμά της στη διοίκηση του κράτους και επιθυμεί τη συνδιοίκηση με αναρμόδιο φορέα. Η εποχή που τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα εξαρτώνταν από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, έχει παρέλθει. ▬

Θεσμικές συγχύσεις και διαπλοκή

του Φώτη Κουβέλη

Το αίτημα για τη διαφάνεια στα οικονομικά της Εκκλησίας και την αντικειμενική φορολογική αντιμετώπισή τους από το κράτος, επανήλθε στη δημόσια συζήτηση και στη Βουλή, μετά από πρόταση νόμου της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., για την κατάργηση των φοροαπαλλαγών της Εκκλησίας. Την πρόταση αυτή την απέρριψε η Κυβέρνηση, όπως άλλωστε αναμενόταν.

Συγκεκριμένα, η πρόταση νόμου αφορούσε την κατάργηση νόμων που ψηφίστηκαν στο χρονικό διάστημα από το 1997 μέχρι και το 2005, οι οποίοι απαλλάσσουν την Εκκλησία:

- ▶ από την υποχρέωση εισφοράς στον Κρατικό Προϋπολογισμό του 35% των ακαθαρσιών εσόδων της
- ▶ από το φόρο 10% που επιβαρύνει τα μισθώματα από την εκμίσθωση γαιών και οικοδομών εμπορικού χαρακτήρα
- ▶ από το φόρο αυτόματου υπερτιμήματος και το τέλος συναλλαγής.

Επισμαίνεται ότι τα τελευταία δέκα χρόνια υπήρξαν διάφορες νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες απήλλαξαν την Εκκλησία από φορολογικές επιβαρύνσεις. Την ίδια περίοδο, η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών έχει σχεδόν διπλασιασθεί και έτσι δικαιολογημένα τίθεται θέμα φορολογικής δικαιοσύνης. Τίθεται ταυτόχρονα και το μείζον ζήτημα της ιδιαίτερης νομοθετικής αντιμετώπισης της Εκκλησίας, η οποία την αναγορεύει ως ιδιαίτερο πολιτειακό μέγεθος.

Ένας μεγάλος αριθμός πολιτών συνειδητοποιεί πλέον ότι το σύστημα που διέπει τις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους, δημιουργεί θεσμικές συγχύσεις και διαμορφώνει συνθήκες στενής διαπλοκής Πολιτείας και Εκκλησίας.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο γεννιούνται και αντιθέσεις, που, κάποιες φορές, παίρνουν τη μορφή σύγκρουσης, που διαταράσσει την ισορροπία που πρέπει να υπάρχει στις σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας.

Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΘΕΣΗΣ βρίσκεται στη σύγκρουση εκκλησιαστικής και πολιτειακής εξουσίας. Πρόκειται για υπαρκτό ανταγωνισμό, που κατά καιρούς εκδηλώνεται με διάφορες μορφές. Να θυμηθούμε την αντιδικία για τον πολιτικό γάμο, την αντιδικία για την εκκλησιαστική περιουσία, την αντιδικία για την αναγραφή του θρησκευόμενου στις ταυτότητες και σήμερα, την αντίθεση για το σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης.

Το ισχύον σύστημα σχέσεων Εκκλησίας και Κράτους, αποτελεί απόηχο ενός μακρινού παρελθόντος, που πολλοί επιχειρούν να το συντηρήσουν ερήμην της νέας πραγματικότητας και των αναγκών της. Οι θεσμικές συγχύσεις και ασάφειες, στοιχεία ενός απαρχαιωμένου πλαισίου, πρέπει να αρθούν. Ο χωρισμός Εκκλησίας - Κράτους έπρεπε να αντιμετωπισθεί με την αναθεώρηση του Συντάγματος, πλην όμως η σχετική πρόταση δεν έγινε δεκτή, προφανώς για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, παρά το γεγονός ότι τη σχετική ρύθμιση την επέτασσε η απαίτηση

για διεύρυνση και εμβάθυνση των εγγυήσεων της ισοπολιτείας και του κράτους δικαίου.

Είναι όμως δυνατό ο κοινός νομοθέτης να ρυθμίσει, σήμερα, παραδεκτά σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας, που θα υπηρετούν τη διακριτότητα των ρόλων και των αρμοδιοτήτων τους, σε μια προοπτική απεξάρτησης της Εκκλησίας από το Κράτος.

Στην πρόταση για χωρισμό Εκκλησίας-Κράτους ή για τη θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων που θα υπηρετούν τη διακριτότητα των ρόλων τους, δεν μπορεί να αντιπαράτεται ο εν γνώσει προσηματικός και σκοταδιστικός λόγος που θέλει να κατασκευάζει τους «εν θρησκεία πατριώτες» και να τους διακρίνει από τους «εχθρούς της Εκκλησίας».

Οι πολιτικές δυνάμεις οφείλουν να μιλήσουν με σαφήνεια για το ζήτημα. Η σωπή είναι τουλάχιστον ανώφελη και η εμμονή στο υπάρχον σύστημα γίνεται επικίνδυνη, όταν μάλιστα προκύπτει ως επιλογή για την εξασφάλιση ψήφων.

Τόσο η πρόταση για τον χωρισμό Εκκλησίας-Κράτους, όσο και η πρόταση για νομοθετική ρύθμιση της διακριτότητας των ρόλων τους,

“ **Η ΣΙΩΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΑΝΩΦΕΛΗ ΚΑΙ Η ΕΜΜΟΝΗ ΣΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ, ΟΤΑΝ ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΩΣ ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΨΗΦΩΝ** ”

δεν αντιστρατεύονται την Εκκλησία. Εκείνο που επιδιώκεται, είναι ο αναγκαίος αναπροσδιορισμός των σχέσεων Πολιτείας-Εκκλησίας, υπό καθοριστές αμοιβαίου σεβασμού.

Είναι ενδιαφέροντικό το γεγονός ότι αυτή τη νέα σχέση Κράτους-Εκκλησίας, τη θέλουν περισσότεροι πολίτες σήμερα από ό,τι στο παρελθόν και δεν απορρίπτουν εκ προοιμίου τη σχετική συζήτηση αρκετοί ιεραρχικοί παράγοντες της Εκκλησίας, προεξάρχοντας του Αρχιεπισκόπου. ▬

Τα του Καίσαρος τω Καίσαρι

του Χρίστου Βερελή

Στη διάρκεια της παραμονής μου στη Γερμανία και όταν έπρεπε να υποβάλλω την πρώτη μου φορολογική δήλωση εκεί, προς μεγάλη μου έκπληξη, ο φοροτεχνικός στον οποίο είχα απευθυνθεί, μου έθεσε το εξής ερώτημα: «Είστε εντός ή εκτός εκκλησίας;» «Δηλαδή;» ρώτησα.

«Δηλαδή», μου απάντησε, «θα δηλώσουμε ότι δέχεσθε να πληρώνετε φόρο υπέρ της εκκλησίας, ή όχι, προκειμένου να συμπληρωθεί το αντίστοιχο τετραγωνάκι».

Τόσο απλά και χωρίς καμία τριβή κατάλαβα τότε ότι είχε λυθεί το θέμα. Και μάλιστα πολλές δεκαετίες πριν τεθώ εγώ απέναντι στο πρόβλημα. Όπως ήταν φυσικό, συμπληρώσαμε το τετραγωνάκι εκτός εκκλησίας και στις δύο περιπτώσεις, τόσο για την Καθολική, όσο και για την Ευαγγελική, αφού το έντυπο της εφορίας προέβλεπε και τις δύο εναλλακτικές απαντήσεις. Για Χριστιανούς Ορθόδοξους δεν ανέφερε τίποτα.

ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΦΑΝΕΣ γιατί σας ανέφερα αυτήν την ιστορία, που έγινε πριν από σχεδόν τριάντα χρόνια. Θεωρώ ότι το σημαντικό αυτό ζήτημα του χωρισμού ή μη εκκλησίας και κράτους, επιχειρείται να λυθεί και από τη μια αλλά και από την άλλη πλευρά, με μια βίαιη καθολικότητα. Ή όλα, ή τίποτε. Δε βλέπω στο δημόσιο διάλογο να δίνεται η δυνατότητα της επιλογής στον κάθε Έλληνα πολίτη ξεχωριστά. Να αποφασίσει δηλαδή εάν θέλει μέρος των φορολογικών εσόδων που παρέχει στο κράτος να κατευθύνονται προς την εκκλησία της Ελλάδας. Υπογραμμίζω: μέρος των δικών του φορολογικών υποχρεώσεων! Μια τέτοια σύλληψη τακτοποίηση του ζητήματος, πιστεύω ότι κατ' αρχήν εξασφαλίζει την ελεύθερη επιλογή και του τελευταίου Έλληνα πολίτη και φορολογούμενου. Πραγματοποιεί -και μάλιστα με τον πιο επίσημο και υπεύθυνο τρόπο- αυτό το οποίο επανειλημμένα έχει ζητήσει η Εκκλησία της Ελλάδας αλλά και ο σημερινός και πολύ αγαπητός μου Αρχιεπίσκοπος, με ένταση και προεκτάσεις νοηματικές με τις οποίες διαφωνώ: δηλαδή αποτελεί ένα πραγματικό, υπεύθυνο, έγκυρο και αυθεντικό δημοψήφισμα. Ένα δημοψήφισμα που θα γίνεται κάθε χρόνο, απαλλαγμένο από τη φόρτιση, αλλά και τη στρέβλωση που θα προκαλέσουν οι αναμενόμενες πολιτικές χειραγωγήσεις.

ΣΕ ΟΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΑΛΛΟ ΘΕΜΑ, που έχει συγκεντρώσει πολλές απόψεις, αυτό δηλαδή της φορολόγησης της εκκλησιαστικής περιουσίας, νομίζω ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί με την πρόβλεψη της εξαίρεσης από τη φορολόγηση όλων ανεξαιρέτως των ποσών που κατευθύνονται προς το φιλανθρωπικό έργο της εκκλησίας. Διότι τα υπόλοιπα ποσά που μπορεί να καταβάλει η εκκλησία, εάν και όπου υπάρχουν, φορολογούμενα, είναι βέβαιο ότι και αυτά φιλανθρωπικό έργο τελικά υπηρετούν με τη λογική της εκκλησίας. Ο ευθύνες του κράτους για τους περισσότερους από εμάς έχουν την έννοια την προφανή, αυτή δηλαδή της υποχρέωσής του για κοινωνική πρόνοια. Η εκκλησία μπορεί να αντιληφθεί ότι η αποστέρηση κονδυλίων που προέρχονται από τη φορολογία, επηρεάζει και αυτήν την κρατική δραστηριότητα, που έρχεται μετά να συμπληρώσει η ίδια, μέσω του φιλανθρωπικού της έργου.

Κάνοντας αναφορά στο τι συμβαίνει στην Εσπερία, δεν πρέπει να ξεχνάμε και τα πόσα και διαφορετικά έχουν συμβεί εδώ. Άλλη ιστορία, άλλη η πορεία και άλλα τα πολιτιστικά ελλείμματα. Οι εξελίξεις πτεροφούν με οδύνες, ενίοτε και περιπέτες. ▬

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΕΠΠ)
ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ “ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ”
ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΥΝ ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

“Κρίση οικονομίας: δοκιμασία της πολιτικής”

ΤΡΙΤΗ 2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 6 ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ,
ΣΤΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΕΓΑΡΟΥ ΚΑΡΑΤΖΑ, ΑΙΟΛΟΥ & ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΚΥΚΛΟΣ Α': ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΣΥΖΗΤΟΥΝ: Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ. ΔΡΑΓΑΣΑΚΗΣ,
ΕΛ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Γ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ: Γ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ Β': ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΣΥΖΗΤΟΥΝ: ΣΤ. ΜΑΝΟΣ, Μ. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ, Ν. ΜΠΙΣΤΗΣ, Η. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ: Γ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΣΙΑΣ

Τύφλωσης συνέχεια

Οι προτάσεις Νίμιτς, ουσιαστικά απερρίφθησαν «μετά περιορισμένων επαίνων» από την ελληνική κυβέρνηση, κάτω από την πίεση της αντιπολίτευσης. Με δεδομένη την αρνητική απάντηση της ηγεσίας της FYROM, το ιδιότυπο «κρυφτούλι» συνεχίζεται, θυμίζοντας έντονα τις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό, όπου επί σειρά ετών οι απορριπτικοί και των δύο πλευρών υπονόμειναν συστηματικά κάθε συμβιβαστική πρόταση, στιγματίζοντας την ως μειοδοτική. Προεξοφλούσαν έτσι και την απόρριψη της επόμενης πρότασης, που, όπως αποδείχτηκε για την ελληνοκυπριακή πλευρά, ήταν πάντα δυσμενέστερη της προηγούμενης. Θύμα (αλλά και θύτης στην προηγούμενη περίοδο, όταν απέρριπτε το Σχέδιο Ανάν), ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Χριστόφιας, βλέπει τώρα τις συνέπειες αυτής της πολιτικής να συναθροίζονται με πάσης φύσεως εμπόδια, μιας - σε κάθε περίπτωση - δύσκολης διαπραγμάτευσης. Στο Κυπριακό, η θεωρία της «μη λύσης» αποδείχτηκε καταστροφική, εδραιώνοντας τη διχοτόμηση επί του εδάφους. Επειδή στο θέμα των σχέσεών μας με τη FYROM δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή ανάλογοι κίνδυνοι, έχουμε επαναπαυθεί στο τέλμα της ακινησίας, εκτεθειμένοι σε κάθε απρόβλεπτη στροφή της Ιστορίας, που δεν είναι σπάνια στα Βαλκάνια. Επιτρέπουμε έτσι στους εθνικιστές και τους απορριπτικούς να έχουν τον πρώτο λόγο, διαμορφώνοντας την κοινή γνώμη, που δεν είναι εξοικειωμένη με την πολυπλοκότητα των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής. Από τη στιγμή που με την ανοχή της πλειοψηφίας του πολιτικού κόσμου κατεγράφη στην κοινή γνώμη ο κ. Νίμιτς όχι ως μεσολαβητής του ΟΗΕ, αλλά ως «άνθρωπος των Αμερικανών» (κατά τη χονδροειδή, παλαιοκομμουνιστικής προέλευσης τοποθέτηση, του κ. Καρατζαφέρη), κάθε πρότασή του είναι a priori ύποπτη.

ΝΑ ΔΟΥΜΕ, ΟΜΩΣ, ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ. Τι μας πρότεινε «ο άνθρωπος των Αμερικανών»;

«Το Συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» θα χρησιμοποιείται ως επίσημη ονομασία του Δεύτερου Μέρους (πΓΔΜ) στο εσωτερικό της χώρας. Το Δεύτερο Μέρος, θα υιοθετήσει το όνομα «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» -άτυπο όνομα «Βόρεια Μακεδονία»- το οποίο θα έχει πλήρη νομική ισχύ και θα χρησιμοποιείται στον ΟΗΕ, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο ΝΑΤΟ, σε επίσημους και ημιεπίσημους διεθνείς, πολυμερείς και περιφερειακούς οργανισμούς, σε επίσημες και ημιεπίσημες, διεθνείς, πολυμερείς και περιφερειακές διασκέψεις, συνεννοήσεις και πρωτοβουλίες. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ θα συστήσει σε τρίτα κράτη να χρησιμοποιούν το Διεθνές Όνομα για επίσημη διμερή χρήση. Το «Μακεδονία» μόνο του, δεν θα χρησιμο-

(Από την εποχή του πακέτου Πινέιρο, δεν υπήρξε άλλη πρόταση πιο συμβατή με τις ελληνικές θέσεις...)

ΤΟΥ
Νίκου Μπίστη*

*Ο Νίκος Μπίστης, πρώην υφυπουργός Εσωτερικών, είναι μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

ποιείται από κανένα κράτος ως επίσημο όνομα. Τα δύο Μέρη αποκηρύσσουν κάθε διεκδίκηση επί του εδάφους και δεσμεύονται να μην ενθαρρύνουν αλυτρωτικές διεκδικήσεις. Τα διαβατήρια θα γράφουν στα Αγγλικά και τα Γαλλικά «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» και σε κυριλλική γραφή «Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Από την εποχή του πακέτου Πινέρο, δεν πιστεύω ότι έχουμε πρόταση πιο συμβατή με τις ελληνικές θέσεις. Πρόκειται για σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό προσδιορισμό, χρησιμοποιούμενη ακόμα και στις ημιεπίσημες πολυμερείς συναντήσεις. Όλα, δηλαδή, τα ταμπελάκια παντού θα γράφουν Βόρεια Μακεδονία. Δεν πρόκειται για διπλή ονομασία, δεν παραβιάζονται οι περίφημες «κόκκινες εθνικές γραμμές» που αναφέρονται στο δημόσιο λόγο ως περίπου ταπεινωτική υποχώρηση του Έθνους, ως γραμμή «Μαζινό» που θα την υπερφαλαγγίσει ο Νίμιτς. Ορισμένοι, μάλιστα, θέλουν να καθορίσουμε και ποια γλώσσα θα ομιλούν και πώς θα ονομάζουν τη γλώσσα και την εθνική τους ταυτότητα οι γεί-

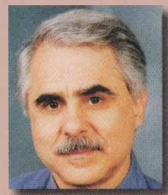
τονες, διευρύνοντας τις περιβόητες «κόκκινες γραμμές».

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΙΜΙΤΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΗ και γι' αυτό απορρίφθηκε από την γείτονα. Είναι, όμως, εξαιρετικά ανησυχητικό για το μέλλον, ότι μια τέτοια πρόταση αξιολογήθηκε αρνητικά από πολλούς παράγοντες του δημόσιου βίου στη χώρα μας. Χαρακτηριστική είναι η στάση των πολιτικών δυνάμεων. Στη ΝΔ, ενώ το υπουργείο Εξωτερικών έδειξε στην αρχή διάθεση αξιοποίησης της πρότασης, αναδιπλώθηκε κάτω από την πίεση της ακροδεξιάς, της λαϊκής δεξιάς και της αντιπολίτευσης. Το ΠΑΣΟΚ, απέρριψε αсуζητητή την πρόταση, ανακαλύπτοντας την «παγίδα» της διπλής ονομασίας. Το ΚΚΕ, υποβάθμισε ως συνήθως το θέμα της ονομασίας, αλλά προφανώς αδυνατεί να δεχτεί αμερικανόπνευστη πρόταση. Και ο ΣΥΡΙΖΑ κρύφτηκε πίσω από τη γενικόλογη τοποθέτηση περί σύνθετης ονομασίας για κάθε χρήση, αρνούμενος να αξιολογήσει τη συγκεκριμένη πρόταση. Αυτό επιτρέπει στην ανανεωτική του πτέρυγα να υπαινίσσεται ότι συμφωνεί με την πρόταση Νίμιτς και στο υπόλοιπο κόμμα, να την απορρίπτει. Αυτή η συμπεριφορά των πολιτικών δυνάμεων οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην ενίσχυση των ακραίων φωνών, συσκοτίζει και παραπληροφορεί, αφαιρεί το υπόβαθρο για ψύχραιμη και ρεαλιστική προσέγγιση, προαναγγέλλει την απόρριψη και της επόμενης πρότασης. Τελικά, στο όνομα ενός φανταστικού καλύτερου, θυσιάζει το καλό και το εφικτό. **Μ**

Αλήθειες, ψέματα και αποκαλύψεις

ΤΟΥ
Γιάννη Μπαλάφα*

*Ο Γιάννης Μπαλάφας είναι μέλος της Π.Γ. του ΣΥΝ, υπεύθυνος για την Εξωτερική Πολιτική και τις Διεθνείς Σχέσεις.

Η υπόθεση της διαφοράς της χώρας μας με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), για την ονομασία της χώρας αυτής, βρίσκεται στη σημερινή φάση μπροστά σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Θα προχωρήσουν οι δύο χώρες, αναζητώντας κοινώς αποδεκτή λύση, στο «μονοπάτι» που άνοιξαν οι τελευταίες προτάσεις του διαπραγματευτή του ΟΗΕ κ. Νίμιτς, ή οι σειρήνες της αδιαλλαξίας και των καθαρών λύσεων και από τις δύο πλευρές των συνόρων, θα ακυρώσουν, μια ακόμα φορά, τις όποιες δυνατότητες έχουν δημιουργηθεί;

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΙΜΙΤΣ, που χαρακτηρίζονται ως «έγγραφο εργασίας», είναι:

- Ως επίσημη ονομασία προτείνεται το: «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας».
- Ως προς τη χρήση, η επίσημη ονομασία κατοχυρώνεται για όλες τις διεθνείς διεργασίες και ταυτόχρονα, γίνεται σύσταση σε όλες τις κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν αυτήν την επίσημη ονομασία στις διμερείς σχέσεις τους με την «Βόρεια Μακεδονία», ενώ παραμένει η συνταγματική ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας» μόνο για το εσωτερικό της χώρας.
- Ως συνέπεια των παραπάνω, στα διαβατήρια αναγράφεται η επίσημη ονομασία στα αγγλικά, η επίσημη ονομασία στα γαλλικά και η συνταγματική ονομασία σε κυριλλική γραφή. Στα διαβατήρια, επίσης, για την εθνικότητα και τη γλώσσα, προτείνονται δύο εναλλακτικές εκδοχές: «Μακεδονική» ή «Της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας».

(Οι δυσκολίες είναι μεγάλες, όμως η αναζήτηση μιας κοινώς αποδεκτής λύσης, είναι η μόνη διέξοδος. Για να χτυπηθούν όλοι οι εθνικισμοί και οι αλυτρωτισμοί)

ΔΥΟ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ στη χώρα μας για τις προτάσεις Νίμιτς:

Η πρώτη, θεωρεί ότι κατοχυρώνεται «διπλή ονομασία», αφού το «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» δεν θα χρησιμοποιείται και στο εσωτερικό της γειτονικής χώρας, ούτε επιβάλλεται για όλες τις διμερείς σχέσεις, αλλά γίνεται μόνο σύσταση από τον ΟΗΕ.

Η δεύτερη, ισχυρίζεται ότι με τον χαρακτηρισμό, στα διαβατήρια, της εθνικότητας και της γλώσσας ως «μακεδονική», νομιμοποιείται ο «μακεδονισμός», χωρίς όμως να διευκρινίζεται ότι πρόκειται για τη μία από τις δύο προτεινόμενες εναλλακτικές εκδοχές.

Η δυσάρεστη έκπληξη ήλθε από το ΠΑΣΟΚ, που, πιάνοντας το νήμα του... εμπάργκο του 1994, απέρριψε τις προτάσεις Νίμιτς, γιατί εισηγούνται «διπλή ονομασία» και γιατί διολισθαίνουν σε θέματα απαράδεκτα, πέραν του ονόματος».

Τις τελευταίες μέρες, προέκυψε ένα νέο επιχείρημα για όσους αντιδρούν στις προτάσεις Νίμιτς. Μια πρωτοσέλιδη δημοσίευση στο «ΕΘΝΟΣ της Κυριακής», 19 Οκτωβρίου, που αποκάλυπτε ένα προ τριμήνου έγγραφο της αμερικανίδας πρεσβευτή στην ΠΓΔΜ προς τους προϊστάμενους της στην Ουάσινγκτον και το οποίο περιείχε τις εκτιμήσεις που διαμόρφωσε για τις απόψεις των ηγεσιών της ΠΓΔΜ, μετά από συζήτηση μαζί τους.

Οι απορριπτικοί στις προτάσεις Νίμιτς, άδραξαν την ευκαιρία. Θεώρησαν ότι αποκαλύφθηκε η συμπαιγνία και η ταύτιση ΗΠΑ-ΠΓΔΜ εις βάρος της χώρας μας, ότι ο Νίμιτς είναι απλό «βαποράκι» του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και ότι, επιτέλους, ξεσκεπάστηκε η συνωμοσία. Και προτείνουν: Η ελληνική κυβέρνηση να απορρίψει τις προτάσεις Νίμιτς. Ο Νίμιτς να θεωρηθεί ανεπιθύμητο πρόσωπο. Να αναβληθούν οι διαπραγματεύσεις, τουλάχιστον μέχρι την άνοιξη ή το καλοκαίρι του 2009.

Υποστηρίζουν ότι με πιο «αποφασιστική στάση», με επιμονή στα βέτο για την συμμετοχή της ΠΓΔΜ στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ, οι γείτονές μας τελικά θα υποχωρήσουν και... τότε θα μπορεί να προκύψει ένας «έντιμος συμβιβασμός».

Διερωτώμαι τι πραγματικά συμβαίνει. Μήπως πρόκειται για αντιθέσεις ανάμεσα σε ΥΠΕΞ και Μαξίμου; Μήπως εμπλέκονται μυστικές υπηρεσίες;

Καταλήγω ότι με την ΠΓΔΜ συμβαίνει κάτι ανάλογο με όσα συμβαίνουν στο Κυπριακό. Οι απορριπτικοί δεν θέλουν, επί της ουσίας, οποιαδήποτε σύνθετη ονομασία που θα περιλαμβάνει και το «Μακεδονία», δηλαδή δεν έχουν αποδεχθεί τη συμβιβαστική λύση, όπως οι ομοϊδέατες τους στην Κύπρο, ελληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι, δεν θέλουν «διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία». Ακόμη

και σε διάλυση της γειτονικής χώρας, λόγω της πολυπολιτισμικής σύνθεσης του πληθυσμού της, προσβλέπουν ορισμένοι εγχώριοι κύκλοι, διαγκωνιζόμενοι με τον εθνικισμό και τον μεγαλοϊδεατισμό του Γκρούεφσκι, ο οποίος στα καθ' ημάς επενδύεται με ανέξοδο αντιϊμπεριαλισμό και αντιαμερικανισμό.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ Σ' ΟΛΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΠΟΡΡΙΠΤΙΚΟ μπαράζ,, που ενισχύεται από ισχυρές δόσεις διαστρέβλωσης και «αποκαλύψεων», η σύγχρονη Αριστερά οφείλει να δώσει τη δική της απάντηση.

Ως Συνασπισμός, από την πρώτη στιγμή διατυπώσαμε την άποψη ότι το έγγραφο εργασίας του κ. Νίμιτς «κάνει ένα βήμα» προς την εξεύρεση κοινώς αποδεκτής λύσης, που είναι το κύριο ζητούμενο.

Θέλω να επισημάνω ότι το «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας», με το εύρος της χρήσης που προτείνεται, δεν συνιστά «διπλή ονομασία». Θα επρόκειτο για διπλή ονομασία αν αφορούσε, μόνο ή κυρίως, τη διμερή σχέση Ελλάδας - ΠΓΔΜ, ενώ συμβαίνει, στην ουσία, το εντελώς αντίθετο, αφού η νέα ονομασία αφορά πρωτίστως όλες τις διεθνείς σχέσεις. Ως προς τον κίνδυνο να διευκολυνθεί η νομιμοποίηση του όποιου «μακεδονισμού», θεωρώ ότι κακώς υποτιμάται το γεγονός ότι το έγγραφο εργασίας αφήνει ανοιχτό το ζήτημα της εγγραφής στα διαβατήρια της εθνικότητας και της γλώσσας, προτείνοντας τις δύο εναλλακτικές εκδοχές, εκ των οποίων η δεύτερη, δηλαδή το «της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας», είναι πολύ κοντά στις ελληνικές θέσεις.

Ως Συνασπισμός, υποστηρίζουμε τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ, με την αποκλειστική ευθύνη του ΟΗΕ. Στις διαπραγματεύσεις αυτές να αξιοποιήσουμε τις κατατιθέμενες προτάσεις, ιδιαίτερα ως προς την κατοχύρωση της σύνθετης ονομασίας με γεωγραφικό προσδιορισμό και ως προς τη διεθνή χρήση της και, παράλληλα, να επιδιώξουμε διευκρινίσεις και βελτιώσεις, ιδιαίτερα ως προς την αναγραφόμενη εθνικότητα και γλώσσα στα διαβατήρια.

ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΕΣ, όμως η αναζήτηση και η εξεύρεση μιας κοινώς αποδεκτής λύσης, είναι η μόνη διέξοδος. Για να χτυπηθούν όλοι οι εθνικισμοί και οι αλυτρωτισμοί, για να σταματήσει η «σκοπιανοποίηση» της εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας, για να ανασάνουν οι φωνές της λογικής στη γειτονική χώρα. Για να περάσουμε, από τη σημερινή ένταση, σε σχέσεις καλής γειτονίας, με σταθερό στόχο την ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία όλων των λαών των Βαλκανίων. **Μ**

Χρειάζεται βούληση για λύση

Ο Atanas Kirovski είναι δημοσιογράφος από τη FYROM και ανταποκριτής του BBC στα Σκόπια. Παρακολουθεί τις πολυετείς διαπραγματεύσεις για τη διαφορά μεταξύ των δύο χωρών. Στη συζήτηση που ακολουθεί, καταθέτει τις δικές του εκτιμήσεις και απόψεις για τις εξελίξεις και το ενδεχόμενο λύσης στη διένεξη.

Συνέντευξη στον Μιχάλη Κυριακίδη

KIROVSKI: Κατά τη γνώμη μου, τα τελευταία 12 χρόνια, από το 1995 έως το 2007, η πολιτική ηγεσία της χώρας μου είχε κάνει τη στρατηγική επιλογή, από τη μια να συμμετέχει στις διαπραγματεύσεις και από την άλλη, να συνάπτει διμερείς σχέσεις με πολλά κράτη που αναγνώριζαν τη χώρα με το συνταγματικό της όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και έτσι να ξεπεράσει το πρόβλημα.

Όταν όμως βρεθήκαμε μπροστά στην πόρτα του NATO και το ελληνικό βέτο, η πολιτική ηγεσία συνειδητοποίησε πώς λειτουργούν οι μηχανισμοί στους διεθνείς οργανισμούς (NATO, ΕΕ, κ.λπ.). Οι ουσιαστικές διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Μακεδονίας, ξεκίνησαν στην πραγματικότητα μερικούς μήνες πριν από τη σύνοδο του NATO στο Βουκουρέστι. Τους τελευταίους μήνες, γίνονται, λοιπόν, ουσιαστικές διαπραγματεύσεις. Η πολιτική ηγεσία της χώρας μου χρειάζεται λίγο χρόνο για να μπορέσει να επικεντρωθεί στην αλλαγή αυτής της στρατηγικής της. Να αντιμετωπίσει δηλαδή ρεαλιστικά την όλη κατάσταση, να επανασχεδιάσει τη στρατηγική της και να αποφασίσει ποιος θα είναι αυτός ο αξιοπρεπής συμβιβασμός που θα συμφέρει και θα γίνει αποδεκτός και από τις δύο πλευρές, ώστε να οδηγηθούμε σε οριστική λύση. Διότι χωρίς συμβιβασμούς με την Ελλάδα, δεν θα μπορέσει να ξεπεράσει τις δυσκολίες. Θεωρώ, μάλιστα, ότι είναι καλό το ότι δεν έγινε ένας συμβιβασμός της τελευταίας στιγμής, διότι οι κακοί συμβιβασμοί είναι ό,τι χειρότερο.

Σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας, υπάρχουν δύο τάσεις. Η μία, που εκφράζεται από τον Πρόεδρο Τσερβένκοφσκι και η άλλη, από τον πρωθυπουργό Γκρούεφσκι, ο οποίος εμφανίζεται περισσότερο αδιάλλακτος, δεν αποδέχεται συμβιβασμούς...

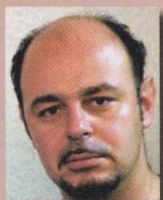
Είναι δύσκολο, να διαπιστώσει κανείς ποιες διεργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη αυτή την περίοδο. Πιθανόν, υπάρχουν δύο σενάρια. Το πρώτο είναι ότι ο κ. Γκρούεφσκι -που είναι λαϊκιστής- εμφανίζεται ως αδιάλλακτος που δεν αποδέχεται συμβιβασμούς που θα τον έβλαπταν πολιτικά, ίσως και να πιστεύει πράγματι ότι δεν πρέπει να κάνει συμβιβασμούς. Το δεύτερο σενάριο είναι ότι, πιθανόν, κρατά τη σκληρή στάση ως διαπραγματευτικό όπλο.

Υπάρχει και πρόβλημα εθνικής ταυτότητας;

Δε νομίζω ότι υπάρχει τέτοιο θέμα, η Ελλάδα δεν πρόκειται να το θέσει, διότι συμμετέχει και στο Συμβούλιο της Ευρώπης, σύμφωνα με τις αρχές του οποίου κάθε έθνος έχει το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού. Νομίζω ότι το θέμα της ταυτότητας, έπεσε στο τραπέζι από τη δική μας ηγεσία για εσωτερικούς κυρίως λόγους, για να ειπωθεί μετά στο λαό ότι «υποχωρήσαμε στο όνομα, αλλά κρατήσαμε την ταυτότητά μας και τη γλώσσα μας». Εξάλλου, δεν υπάρχει εντολή από το Συμβούλιο Ασφαλείας για τέτοιο θέμα, οι διαπραγματεύσεις γίνονται μόνο για το όνομα. Ένας συμβιβασμός που θα δώσει την αίσθηση της ήττας στο λαό, δεν θα είναι καλός συμβιβασμός.

Πώς αντιμετωπίζει η πολιτική ηγεσία και ο τύπος το θέμα της εκλογής Ομπάμα στην προεδρία των ΗΠΑ; Κοιτάξτε, όπως ξέρετε, για την αμερικανική διπλωματία το μεταξύ μας πρόβλημα δεν είναι απλώς δευτερεύον, αλλά βρίσκεται πολύ χαμηλά στη λίστα. Η πολιτική της Αμερικής είναι σταθερή για τα Βαλκάνια και δεν πιστεύω ότι θα υπάρξουν ουσιαστικές μετακινήσεις. Το ζήτημα είναι, οι πολιτικές ηγεσίες σε Αθήνα και Σκόπια, να έχουν τη βούληση να βρουν λύση. **Μ**

του Atanas KIROVSKI*

*Ο Atanas KIROVSKI, είναι δημοσιογράφος από τη FYROM και ανταποκριτής του BBC, στα Σκόπια..

Η κλεψύδρα αδειάζει...

Μετά την αρχική ευφορία που προκάλεσε η έναρξη των διαπραγματεύσεων για την επίλυση του Κυπριακού, κλίμα απογοήτευσης έχει αρχίσει να βαραίνει ξανά την ατμόσφαιρα. Παρά το γεγονός ότι οι δύο ηγέτες, Χριστόφιας και Ταλάτ, επέλεξαν να αρχίσουν με το «εύκολο θέμα» που αφορά τη Διακυβέρνηση και τις εξουσίες στο κράτος που θα προκύψει από τη λύση, οι ενδείξεις από τις πρώτες έξι συναντήσεις είναι σίγουρα απογοητευτικές. Είναι χαρακτηριστικό πως δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν στο πιο κεντρικό ζήτημα: Θα είναι Προεδρικό το σύστημα ή προεδρευόμενη Δημοκρατία;

Κατάφεραν να κάνουν βήματα προόδου σε κάποια ζητήματα, όπως στην κατανομή των εξουσιών ή ακόμη και στη μορφή των κοινοβουλίων. Δεν κατάφεραν όμως να διαμορφώσουν έναν κατάλογο των αρμοδιοτήτων που θα έχουν τα δύο κρατίδια και βεβαίως, η κεντρική κυβέρνηση. Δεν κατάφεραν καν να συμφωνήσουν στο εκλογικό σύστημα που θα έχει το κράτος...

Τα στοιχεία αυτά συνιστούν μια πραγματικότητα: Στο κεφάλαιο που εθεωρείτο εύκολο και γι' αυτό επελέγη για την έναρξη των διαπραγματεύσεων, είμαστε πιο πίσω ακόμη και από τις διαπραγματεύσεις που έγιναν για το σχέδιο Ανάν, το 2004. Τότε, και η ελληνική και η τουρκική πλευρά, είχαν αποδεχθεί την πρό-

του Λοίζου Αντωνίου

*Ο Λοίζος Αντωνίου είναι πολιτικός συντάκτης στην εφημερίδα "Αλήθεια" της Κύπρου

ταση για διακυβέρνηση, η οποία προέβλεπε, κατά το ελβετικό μοντέλο, Προεδρικό Συμβούλιο με εναλλάξ προεδρία κάθε έξι μήνες. Η διαφωνία ήταν στον αριθμό των μελών της κάθε πλευράς. Η ελληνική πλευρά, ήθελε περισσότερους ελληνοκύπριους στο Συμβούλιο, για να έχει και περισσότερο χρόνο την Προεδρία.

Στο τραπέζι, μέχρι τώρα, έχει τεθεί ένα μόνο από τα οκτώ μεγάλα κεφάλαια. Η συζήτηση για το απλούστερο θέμα αναμένεται ότι θα κρατήσει τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του νέου έτους. Μπορεί κανείς απλώς να εικάσει τι θα γίνει όταν θα μπει στο τραπέζι το θέμα λαβύρινθος που αφορά τις περιουσίες, ή ακόμη το εδαφικό.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΕΙΝΑΙ γιατί συμβαίνει αυτό; Γιατί οι δύο ηγέτες, που φαίνονταν ότι μπορούν καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο να διαχειριστούν τις διαπραγματεύσεις, είναι σήμερα μπλεγμένοι σε μια διαδικασία που, αν και είναι νωρίς να χαρακτηρίσουμε αδιέξοδο, θα μπορούσαμε να κρίνουμε ως ατελέσφορη;

Όσοι παρακολουθούν τις διαπραγματεύσεις -κυρίως οι ξένοι- αποδίδουν την αποτελμάτωση σε τρεις βασικές παραμέτρους:

ΠΡΩΤΟΝ, δεν υπάρχει χρονικός ορίζοντας, δεύτερον δεν υπάρχει η πραγματική βάση για διαπραγμάτευση και τρίτον, δεν έχει κανείς άλλος το δικαίωμα -εν προκειμένω τα Ηνωμένα Έθνη και ο εκπρόσωπός τους στο τραπέζι- να συνεισφέρουν σε ιδέες με μεσολαβητικό τρόπο...

Σε ό,τι αφορά τον παράγοντα χρόνο, η ελληνική πλευρά φαίνεται να είναι ακόμη εγκλωβισμένη στα στερεότυπα της διακυβέρνησης Τάσσου Παπαδόπουλου, που δημιουργήθηκαν ακριβώς για να αποσοβήσουν τη λύση. Το «όχι σε ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα», έχει μετατραπεί σε κανένα χρονοδιάγραμμα. Ωστόσο, ο χρόνος δεν είναι χωρίς σημασία. Από το ερχόμενο καλοκαίρι, στα κατεχόμενα μπαίνουν σε προεκλογική περίοδο. Τον Φεβρουάριο έχουν εκλογές για την ανάδειξη «κοινοβουλίου» και τον Απρίλιο, τις λεγόμενες «προεδρικές εκλογές». Οι δημοσκοπήσεις, ήδη έχουν αρχίσει να δείχνουν μια σκληρή και αμφιλεγόμενη μάχη.

Ισχυρός παίχτης φαίνεται να αναδεικνύεται ο Πρόεδρος του Κόμματος Εθνικής Ενότητας, ο φανατικός και προκλητικός εθνικιστής Ερτουρούλογλου. Και μόνο αυτή τη διάσταση να μετρήσει κάποιος, αντιλαμβάνεται πόσο ριψοκίνδυνο είναι να

παίξει ο κ. Χριστόφιας το παιχνίδι σε βάθος χρόνου.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ, που αφορά την έλλειψη βάσης διαπραγμάτευσης, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον παράγοντα χρόνο. Αφού δεν υπάρχει βάση διαπραγμάτευσης, είναι σαν να αρχίζει το παιχνίδι από την αρχή. Είναι ως να μην προϋπήρξε οποιαδήποτε προεργασία για το κυπριακό και έτσι, ο καθένας μπορεί να βάζει στο τραπέζι οτιδήποτε θελήσει, χωρίς να λαμβάνει υπόψη το «παράγωγο δίκαιο» που έχει δημιουργηθεί για το Κυπριακό. Είναι, με άλλα λόγια, ως να γίνεται μια διαπραγμάτευση σε πολιτικό κενό. Αυτό όμως, μόνο σε ασκήσεις ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος μπορεί να υπάρξει και όχι σε μία διαπραγμάτευση με πραγματικούς όρους ισχύος.

Η από μηδενική βάση διαπραγμάτευση, οδηγεί σε αυτό το σημείο που είμαστε σήμερα. Ο κ. Χριστόφιας προσπαθεί να παρουσιάσει προτάσεις που δεν έχουν σχέση με το σχέδιο Ανάν, ενώ ο κ. Ταλάτ παίρνει θέσεις πολύ πιο προωθημένες από το σχέδιο Ανάν. Ως αποτέλεσμα, αντί το χάσμα στις διαπραγματεύσεις να μικραίνει... μεγαλώνει.

Η ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ, αφορά το ρόλο των τρίτων. Εδώ, κυριάρχει το επόμενο εύλογο στερεότυπο: «Λύση από τους Κυπρίους για τους Κυπρίους». Σωστό, αλλά όταν οι απόψεις των Κυπρίων βρίσκονται σε διάσταση, τι κάνουν τα Ηνωμένα Έθνη που παρακολουθούν δια του κυρίου Ντάουνερ τις διαπραγματεύσεις; Με τα σημερινά δεδομένα, τίποτα. Ο Αυστραλός εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα, δεν πρόκειται να κάνει παρέμβαση με ιδέες, αν δεν έχει τη συναίνεση και των δύο πλευρών. Την οποία δεν έχει. Ωστόσο, αυτό δεν προβλέπεται να κρατήσει για πολύ. Μετά τα Χριστούγεννα αναμένεται ότι στη Νέα Υόρκη θα επανακαθοριστεί ο ρόλος του Διεθνούς Οργανισμού στις διαπραγματεύσεις, αλλά προς το παρόν, δε γνωρίζουμε προς ποια κατεύθυνση θα κινηθεί.

Απουσία από τις διαπραγματεύσεις είναι και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, έχει δώσει οδηγίες να κρατηθούν σε απόσταση οι ευρωπαίοι παράγοντες. Εάν υπάρξει εμπλοκή, θα υπάρξει κάποια στιγμή και σε κάποιο στάδιο των διαπραγματεύσεων και μόνο σε τεχνοκρατικά ζητήματα, στα οποία θα ζητηθεί η άποψη της Κομισιόν.

Με τα δεδομένα αυτά, δεν αποτελεί καθόλου έκπληξη το γεγονός ότι άλλη μια φορά, το Κυπριακό κολυμπά σε βάθος... **Μ**

(Η συζήτηση για το απλούστερο θέμα θα κρατήσει τουλάχιστον μέχρι το νέο έτος. Τι θα γίνει όταν η ατζέντα θα περιλάβει τις περιουσίες ή το εδαφικό;)

ΜΕΧΜΕΤ ΑΛΙ ΤΑΛΑΤ

Λύση μέχρι το τέλος του χρόνου

Συνέντευξη στη Μαρίνα Ρήγου

Λύση μέχρι το τέλος του χρόνου στη βάση δικαιοδικής, διζωνικής ομοσπονδίας, με δύο συνιστώσα κράτη, επιθυμεί ο τουρκοκύπριος ηγέτης Μεχμέτ Αλί Ταλάτ. Στη συνέντευξη που παραχώρησε στη «Μ» επισήμανε πως με την απόρριψη του σχεδίου Ανάν, χάθηκε μια ιστορική ευκαιρία για λύση του Κυπριακού.

Κύριε Ταλάτ, η ελληνοκυπριακή πλευρά επιθυμεί λύση βασισμένη σε μια διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία, με μία κυριαρχία και μία ιθαγένεια. Ποια είναι η δική σας άποψη;

Δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδία, με δύο συνιστώσα κράτη. Οι ελληνοκύπριοι το ξεχνούν αυτό. Αλλά ο κ. Χριστόφιας το αποδέχτηκε στις 23 Μαρτίου. Αποδέχτηκε ότι ο συνεταιρισμός θα έχει μια ομοσπονδιακή κυβέρνηση και ένα ελληνοκυπριακό συνιστών κράτος και ένα τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος. Το είπε: δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδία, με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Δεν είναι ηθικό, κατά τη γνώμη μου, να ξεχνάει το δεύτερο μέρος, δεν είναι δίκαιο. Το έχει αποδεχτεί όλο.

Τάσσεστε, δηλαδή, υπέρ της συνομοσπονδίας...

Α, όχι. Θέλω τα συνιστώσα κράτη, και αυτό για το ξεκίνημα, να έχουν αρκετές εξουσίες. Ενώ δηλαδή πως το ξεκίνημα θα πρέπει να είναι χαλαρή ομοσπονδία, δηλαδή ομοσπονδιακή κυβέρνηση με λιγότερες αρμοδιότητες από τα συνιστώσα κράτη.

Μοιάζει να κλίνετε προς τη συνομοσπονδία.

Όχι. Δεν ζητώ συνομοσπονδία. Συνομοσπονδία σημαίνει πως έχεις κάποια κυρίαρχα κράτη και κάνουν κάποιες συνομοσπονδιακές συμφωνίες μεταξύ τους. Δεν ζητώ αυτό. Ζητώ ομοσπονδία και αυτή η ομοσπονδία θα είναι βασισμένη στην πολιτική ισότητα των τουρκοκυπρίων και των ελληνοκυπρίων. Έτσι, η τουρκοκυπριακή πλευρά και η ελληνοκυπριακή θα είναι εξίσου ισχυρές στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Επομένως, γιατί να επιζητώ συνομοσπονδία; Δεν χρειάζομαι συνομοσπονδία από τη στιγμή που θα είμαι ίσος με τους ελληνοκύπριους στην κεντρική κυβέρνηση, στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Ο χρόνος δεν είναι με το μέρος της λύσης. Ο χρόνος έχει αρνητικό αντίκτυπο στην επίλυση. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε όσο το δυνατόν πιο γρήγοροι. Προτιμώ να βρεθεί λύση μέχρι το τέλος του χρόνου.

Ναι, αλλά δεν έχει βρεθεί λύση εδώ και σαράντα χρόνια...

Εντάξει, αλλά σε σαράντα χρόνια έχουμε φτάσει σ' ένα στάδιο από το οποίο θα είναι πολύ δύσκολο να βγούμε. Το καθεστώς που επικρατεί τώρα, είναι αρκετά παγιωμένο και δεν είναι εύκολο να το αλλάξεις. Για παράδειγμα, σχηματίζουμε ένα ιδιοκτησιακό καθεστώς στο βορρά, και οι Ελληνοκύπριοι σχηματίζουν ένα άλλο, διαφορετικό, στο νότο. Έτσι λοιπόν πρέπει να αλλάξουμε και τα δύο -και αυτό δεν είναι εύκολο.

Έχετε αναφερθεί παλαιότερα στο θέμα της παρθενογένεσης προκαλώντας έντονες αντιδράσεις.

Η παρθενογένεση είναι ένα άλλο ζήτημα. Παρθενογένεση σημαίνει ότι αυτό το νέο κράτος, δεν θα είναι μια συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, μόνο. Θα πρέπει να ειπωθεί, να αναγνωριστεί σαν ένα νέο κράτος, αλλά όχι εντελώς, γιατί δεν αποφασίσαμε για τη συμμετοχή του νέου κράτους στα Ηνωμένα Έθνη ή στην ΕΕ. Επομένως, αυτό σημαίνει ότι μέχρις ενός επιπέδου, η διαδοχή του κράτους έχει ισχύ, είναι πραγματική. Αλλά από την άλλη πλευρά, το διάδοχο κράτος της Τουρκικής δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου θα είναι επίσης εκεί. Ενώ πως οι αποφάσεις της τουρκοκυπριακής κυβέρνησης, οι αποφάσεις του κοινοβουλίου της Τουρκικής δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου, οι αποφάσεις των δικαστηρίων της Τουρκικής δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου, θα συνεχίσουν να έχουν ισχύ. Επομένως, αυτή θα είναι μια ειδική, μια sui generis δομή. Και την αποκάλεσα παρθενογένεση. Αλλά οι ελληνοκύπριοι άσκησαν κριτική σύμφωνα με τις δικές τους φαντασίες, ας πούμε. Το είπα αυτό μόνο μία ή δύο φορές και μάλιστα πριν από την έναρξη των συναντήσεων με τον κ. Χριστόφια. Ενώ πριν από το Μάρτιο.

Εάν δεν βρεθεί λύση, υπάρχει περίπτωση να συμβεί κάτι αντίστοιχο με αυτό της περίπτωσης του Κοσόβου;

Δεν σκέφτομαι προς αυτή την κατεύθυνση προς το παρόν, αφού βρισκόμαστε σε τροχιά για την εξεύρεση λύσης στο κυπριακό πρόβλημα και ενοποίησης της χώρας. Χωρίς λύση όμως, όλα είναι πιθανά.

Ο κ. Χριστόφιας έχει πει πως άλλα λέτε μέσα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και άλλα έξω.

Δεν είπα τίποτα μέσα που να είναι αντικρουόμενο με τις θέσεις μου. Είναι ένα απόλυτο ψεύδος. Με συγχωρείτε που χρησιμοποιώ αυτή τη λέξη, αλλά είμαι αναγκασμένος. Και στην πραγματικότητα, αυτού του είδους οι κατηγορίες βλάπτουν τις σχέσεις μεταξύ μας, από τη στιγμή που κάνουν αρνητική εντύπωση μεταξύ των ευαίσθητων κύκλων στην τουρκοκυπριακή κοινωνία, γιατί θα νομίζουν ότι δρω διπρόσωπα.

Τι περιμένετε από τον κ. Χριστόφια;

Να βρούμε μια λύση μαζί. Πρώτα να σταματήσει να κατηγορεί συνεχώς την Τουρκία, γιατί δεν της αξίζει αυτό. Συνεχώς καλεί τη διεθνή κοινότητα να ασκήσει πίεση στην Τουρκία για την εξεύρεση λύσης. Αυτό είναι άδικο. Η Τουρκία έχει αποδείξει πολλές φορές, ιδιαίτερα το 2004, στα δημοψηφίσματα, ότι υποστηρίζει τη λύση. Δεύτερον, θα πρέπει να δεχτεί περισσότερη δραστηριοποίηση των Ηνωμένων Εθνών, διότι δεν θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε σε όλα, αυτό φυσικά δεν είναι δυνατόν. **Μ**

Η συνταγή Ομπάμα

του Φίλιππου Σαββίδη*

Σαρωτική

η νίκη του Μπαράκ Ομπάμα δείχνει ότι οι πολίτες, όταν το αποφασίσουν, μπορούν να φέρουν την πολιτική ανατροπή. Μπορούν, δηλαδή, να διαμορφώσουν οι ίδιοι την πορεία των πραγμάτων. Πριν από ένα χρόνο, εθεωρείτο περίπου αδιανόητο να κατακτήσει τον Λευκό Οίκο ένας νέος, σχετικά άπειρος και κυρίως, μαύρος πολιτικός. Ωστόσο, το αποτέλεσμα των Αμερικανικών εκλογών ανέτρεψε όλα τα παραδοσιακά δεδομένα. Η αντίληψη ότι για να γίνεις Πρόεδρος των ΗΠΑ έπρεπε να είσαι άντρας, λευκός και προτεστάντης, διαλύθηκε πανηγυρικά. Μαζί της διαλύθηκε και ο μύθος ότι οι Αμερικανοί αδιαφορούν για την πολιτική, είναι υποταγμένοι στο σύστημα και είναι ανίκανοι να επηρεάσουν και να διαμορφώσουν το πολιτικό μέλλον της χώρας τους. Η μεγάλη συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία, καθώς και το κοινωνικό ρεύμα που δημιουργήθηκε μέσα από αυτή την αναμέτρηση, δείχνει ότι η αντίληψη για τους αδιάφορους Αμερικανούς είναι, στην ουσία, εσφαλμένη. Οι Αμερικανοί, όχι μόνο ενδιαφέρονται για την πολιτική, αλλά δείχνουν να έχουν πάρει την τύχη των ΗΠΑ στα χέρια τους. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που η Αμερικανική δημοκρατία θεωρείται ισχυρή και βαθύτατα ριζωμένη.

Η κατά κράτος επικράτηση του Δημοκρατικού υποψηφίου στην Προεδρία και η κυριαρχία των Δημοκρατικών στο Κογκρέσο, δημιουργούν νέα δεδομένα, τα οποία θα καθορίσουν το πολιτικό σύστημα των ΗΠΑ για το μέλλον. Διαμορφώνονται, με άλλα λόγια, οι συνθήκες για να έχουμε, πιθανόν, αυτό που στην Αμερικανική πολιτική αργκό ονομάζεται "political realignment".

Τι οδήγησε στην εκλογή Ομπάμα και τι σημαίνει η μεγάλη αυτή αλλαγή;

Ο Ομπάμα δεν είναι προϊόν των media ούτε κάποιων απροσδιόριστων και «σκοτεινών» συμφερόντων, όπως μερικοί, για παράδειγμα ο Νόαμ Τσόμσκι, υποστήριξαν. Η εμφάνιση και η εκλογή Ομπάμα, είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών διεργασιών και της ωρίμανσης της Αμερικανικής κοινωνίας. Ο θρίαμβος του Δημοκρατικού υποψηφίου επιβεβαιώνει αυτό που αναλυτές, όπως ο νομπελίστας Πολ Γκρούγκμαν, εί-

χαν από καιρό επισημάνει. Ό,τι, δηλαδή, η Αμερική του 2008 είναι πολύ διαφορετική από την Αμερική του 1980 και του 1990. Είναι σήμερα περισσότερο ανεκτική στη διαφορετικότητα και λιγότερο «λευκή». Με την εκλογή του Αφροαμερικανού πολιτικού στην Προεδρία των ΗΠΑ, η κυριαρχία της «λευκής» ψήφου έφτασε αισίως στο τέλος της. Αφροαμερικανοί, Ισπανόφωνοι και άλλοι, συμμετείχαν μαζικά στο δημοκρατικό παιχνίδι και πέτυχαν μια ιστορική αλλαγή. Οι Αγγλοσάξωνες, επομένως, δεν μπορούν πλέον από μόνοι τους να καθορίζουν το αποτέλεσμα των εκλογικών αναμετρήσεων. Αυτή η εξέλιξη, εμπεδώνει ακόμα περισσότερο την Αμερικανική δημοκρατία και την ενδυναμώνει.

Σε συνέχεια του πρώτου, η εκλογή Ομπάμα είναι αποτέλεσμα της προοδευτικής στροφής του Αμερικανικού εκλογικού σώματος. Όπως σημειώνει ο Γκρούγκμαν (International Herald Tribune, 8-9/11/2008), η εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα σηματοδοτεί την αρχή μιας νέας εποχής, με προοδευτικές πολιτικές. Οι προεδρικές εκλογές ήταν ένα δημοψήφισμα για την πολιτική φιλοσοφία η οποία θα διαμορφώσει την αμερικανική πολιτική του μέλλοντος. Από τη μια, ήταν η νεο-συντηρητική, φοβική φιλοσοφία Μπους-Ρεπουμπλικάνων και από την άλλη, η προοδευτική και φιλελεύθερη φιλοσοφία Ομπάμα-Δημοκρατικών. Κέρδισε θριαμβευτικά η δεύτερη. Είναι προφανές, λοιπόν, ότι στην νίκη Ομπάμα δεν οδήγησε η χρηματοπιστωτική κρίση από μόνη της, ούτε η αδιέξοδη πολιτική Μπους στο Ιρακινό. Σίγουρα οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν ουσιαστικά στο μέγεθος της ήττας των νεο-συντηρητικών και του Μακ Κέϊν. Ωστόσο, η επιτυχία του Αφροαμερικανού πολιτικού οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στις αλλαγές εντός της Αμερικανικής κοινωνίας. Η κυριαρχία των Δημοκρατικών στο Κογκρέσο, επιβεβαιώνει το επιχείρημα. Από το 2004, οπότε και η νεο-συντηρητική πολιτική Μπους αποκαλύφθηκε σε όλο της το μεγαλείο, μέχρι σήμερα, οι Δημοκρατικοί κέρδισαν τουλάχιστον δώδεκα έδρες στη Γερουσία και πάνω από πενήντα έδρες στη Βουλή. Οι Αμερικανοί ήταν έτοιμοι για την μεγάλη αλλαγή και την εξέφρασαν πανηγυρικά μέσα από την εκλογή Ομπάμα.

(Η δυναμική εμφάνιση Ομπάμα και οι εξελίξεις που την συνόδευσαν, κινητοποίησε κοινωνικές ομάδες οι οποίες μέχρι τότε παρέμεναν στο περιθώριο...)

Οι Ρεπουμπλικάνοι αγνόησαν τα μηνύματα της κοινωνίας. Και ενώ είχαν την ευκαιρία, με την υποψηφιότητα Μακ Κέϊν, να δείξουν ένα πιο ανθρώπινο πρόσωπο και να επιστρέψουν στο Κέντρο, επέλεξαν τη στροφή στην (άκρα) Δεξιά. Η επιλογή της άκρας συντηρητικής Σάρας Πέϊλιν ως υποψήφιας αντιπροέδρου στο πλάι του Μακ Κέϊν, αποξένωσε τους κεντρώους-φιλελεύθερους και τους νέους ψηφοφόρους και κατέδειξε το ιδεολογικό-πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονται οι Ρεπουμπλικάνοι. Το συντηρητικό κόμμα παραμένει όμηρος μιας Χριστιανικής-φοβικής Δεξιάς η οποία, στα οκτώ χρόνια της προεδρίας Μπους, έγινε ακόμα πιο ακραία και διαμόρφωσε το ιδεολογικό στίγμα των Ρεπουμπλικάνων. Για πολλά χρόνια οι Ρεπουμπλικάνοι και οι εκάστοτε υποψήφιοί τους έπαιζαν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, το φυλετικό χαρτί και το χαρτί «των αξιών της οικογένειας» και της θρησκείας, τασσόμενοι εναντίον των νέων μορφών οικογένειας, εναντίον των αμβλώσεων, εναντίον των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων, κ.λπ. Κέρδιζαν εκλογές προτάσσοντας θέματα ταυτότητας (φυλετικής, θρησκευτικής, σεξουαλικής, κ.λπ.). Στις εκλογές του 2008, η μέθοδος αυτή αποδείχθηκε όχι μόνο αναποτελεσματική, αλλά και καταστροφική για το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα. Η καθολική επικράτηση των Δημοκρατικών δημιουργεί για τους Ρεπουμπλικάνους σοβαρά διλήμματα: είτε θα παραμείνουν εγκλωβισμένοι σε παρωχημένες Δεξιές αντιλήψεις, είτε θα επιχειρήσουν την πραγματική ρήξη με την οκταετία Μπους και όσα αυτή κουβαλάει μαζί της.

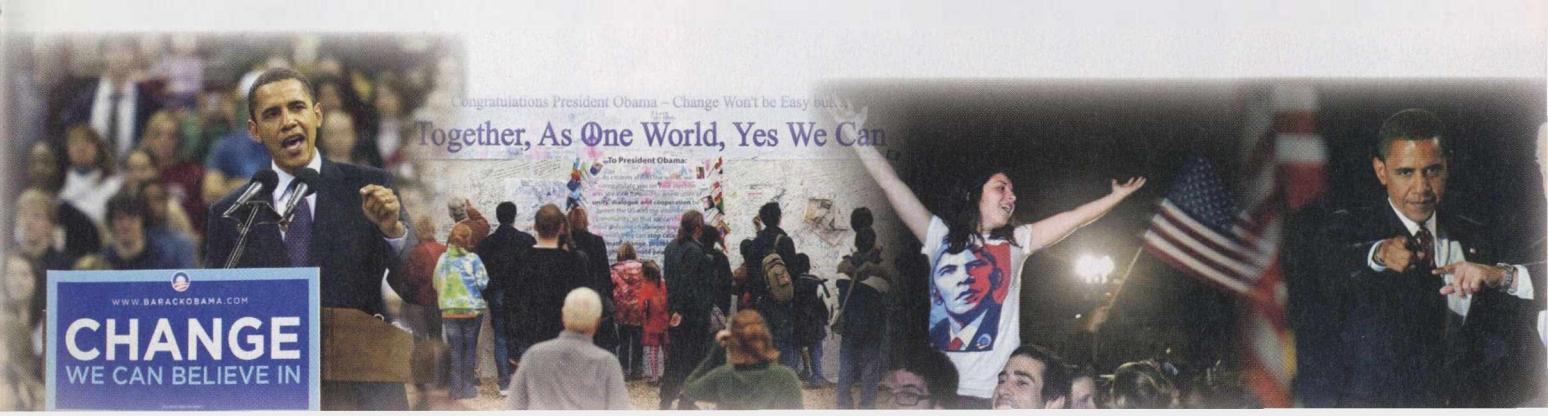
Μέσα στο κλίμα απόγνωσης και πόλωσης που δημιούργησε η οκταετία Μπους προέβαλε ο Μπαράκ Ομπάμα, ο οποίος, παρά τα σκαμπανεβάσματα της προεκλογικής του εκστρατείας, κατάφερε να εκφράσει αποτελεσματικά το κοινωνικό αίτημα για αλλαγή με περιεχόμενο. Από την αρχή, πριν από σχεδόν δύο χρόνια, μέχρι και την 4η Νοεμβρίου 2008, ο Ομπάμα παρέμεινε προσηλωμένος στο κύριο μήνυμά της υποψηφιότητάς του: Αλλαγή! Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε, μετά από πολλά χρόνια, ένα κοινωνικό ρεύμα ανατροπής της επικρατούσας κατάστασης. Η δυναμική εμφάνιση Ομπάμα και οι εξελίξεις που την συνόδευσαν, κινητοποίησε κοινωνικές ομάδες οι οποίες μέχρι τότε παρέμεναν στο περιθώριο, ήταν ανενεργές ή, ακόμα, είχαν συμβιβαστεί και βολευτεί με το κατεστημένο. Με απλά λόγια, δημιουργήθηκε μια διευρυμένη κοι-

νωνική συμμαχία, η οποία, μέσα από την προεδρία Ομπάμα, προσδοκά να δώσει τέλος στην ιδεολογικο-πολιτική κυριαρχία της νέας-συντήρησης και να κάνει ένα νέο προοδευτικό ξεκίνημα.

Τα μηνύματα της εκλογής Ομπάμα είναι πολλά και σύνθετα. Αφορούν τόσο στους ίδιους τους Αμερικανούς, όσο και την παγκόσμια κοινότητα γενικότερα, καθώς και τις ίδιες τις προοδευτικές και κεντροαριστερές δυνάμεις στην Ευρώπη και αλλού. Για τους Αμερικανούς είναι μια νέα αρχή, μια διορθωτική κίνηση πορείας των ΗΠΑ και μια επένδυση για ένα πιο φωτεινό και προοδευτικό μέλλον. Για μας τους υπόλοιπους, η νίκη Ομπάμα δημιουργεί προσδοκίες ότι ο νέος Πρόεδρος και το επιτελείο του θα διαμορφώσουν μια εξωτερική πολιτική η οποία θα χαρακτηρίζεται από συλλογικότητα και πολυμερισμό. Αναμένουμε ότι οι ΗΠΑ θα λειτουργούν, πλέον, περισσότερο ως εταίρος και λιγότερο ως καουμπόις. Το ιδεολογικό μήνυμά είναι, επίσης, σαφές: η σύζευξη της προοδευτικής-κεντροαριστερής ιδεολογίας με τον πολιτικό φιλελευθερισμό, δημιούργησε ένα ισχυρό πολιτικό σχέδιο και όραμα στη βάση του οποίου οικοδομήθηκε η κοινωνική συμμαχία που έφερε την νίκη στον Ομπάμα. Αυτή η συνταγή αποδεικνύεται αναγκαία, έτσι ώστε τα προοδευτικά-κεντροαριστερά κόμματα, όχι μόνο να κερδίσουν εκλογές, αλλά και να κυβερνήσουν αποτελεσματικά.

Ο Μπαράκ Ομπάμα θα είναι από τις 20 Ιανουαρίου 2009 και επίσης ο 44ος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Κανένας άλλος Πρόεδρος στην πρόσφατη Αμερικανική ιστορία δεν είχε να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα τόσα συσσωρευμένα προβλήματα και τόσες προκλήσεις. Το μέγεθος της νίκης του Ομπάμα και η κυριαρχία των Δημοκρατικών, του έδωσαν την εντολή και μια μεγάλη ευκαιρία να προχωρήσει με ρηξικέλευθες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές οι οποίες: (α) να βγάλουν τις ΗΠΑ από τη σημερινή κρίση και τα αδιέξοδα της οκταετίας Μπους και (β) να αποκαταστήσουν και πάλι το κύρος των ΗΠΑ, καθώς και την εμπιστοσύνη της διεθνούς κοινότητας στην Αμερική. Έτσι, θα δημιουργηθεί μια νέα συμμαχία βασισμένη σε μια πολυμερή πολιτική και στον αλληλοσεβασμό. Η προσπάθεια θα είναι δύσκολη και τα αποτελέσματα δεν είναι δεδομένα. Η επιτυχία είναι, όμως, εφικτή και υπάρχουν σήμερα οι προϋποθέσεις γι' αυτήν. **M**

*Ο Φίλιππος Σαββίδης είναι Πολιτικός Επιστήμονας-Διεθνολόγος.

Μήπως γέρασε το γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα;

του Ριχάρδου Σωμερίτη*

Και τώρα; Ψήφισαν οι Γάλλοι σοσιαλιστές (στις 6.11), έγινε το συνέδριο (14-15-16.11) στη Ρενς, την πρωτεύουσα της Σαμπάνιας (που δεν είναι μόνο αφρώδης οίνος, είναι και περιοχή), απέκτησαν νέο «πρώτο γραμματέα», θεωρητικά πλούτισαν το πρόγραμμά τους και με κάποιες πιο σύγχρονες ιδέες. Εξασφάλισαν όμως και προκοπή. Και κυρίως, έβαλαν μπρος τις πολύπλοκες προγραμματικές και πρακτικές μηχανές που θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν σε μια νίκη, στις προεδρικές εκλογές του 2012. Είναι όχι μόνο δύσκολο, αλλά και πολλαπλώς επικίνδυνο να γράφεις για ένα γεγονός που δεν έχει ακόμα συντελεστεί. Και αυτή είναι η περίπτωσή μου. Δεν γνωρίζω το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας για τα πέντε ανταγωνιστικά κείμενα που προτάθηκαν στα μέλη του κόμματος από τους κυριότερους υποψήφιους για τη γραμματεία -και προφανώς, μεθαύριο, για την προεδρία της Δημοκρατίας- δεν γνωρίζω και αν έγινε κάτι στο Συνέδριο με αποτέλεσμα να αλλάξει η «ατμόσφαιρα» και ο συσχετισμός δυνάμεων.

Αυτό που γνωρίζω, είναι ότι όσα προηγήθηκαν στην προσυνεδριακή περίοδο, δεν επιτρέπουν καμιά ιδιαίτερη αισιοδοξία για το γαλλικό ΣΚ και τις προοπτικές επανόδου του στην εξουσία. Μπορεί η βάση να αντέχει (το απέδειξαν όλες οι εκλογές που ακολούθησαν την ήττα στην τελευταία κορυφαία μάχη για την Προεδρία της Δημοκρατίας), όμως τα ηγετικά στελέχη μετέχουν σε ένα διαρκή και απελπιστικό εσωκομματικό εμφύλιο, με στόχο την προσωπική τους επικράτηση. Ενώ ο «πανούργος Σαρκοζί», που απέσπασε από το ΣΚ ορισμένες προσωπικότητες όπως ο Μπερνάρ Κουσνέρ και αρκετά, λιγότερο γνωστά, αλλά σημαντικά στελέχη, εξασφαλίζοντας και τον πολιτικό αλληθωρισμό του Ζακ Λανγκ, διαδίδει πεισματικά ότι πολύ θα ήθελε, αργότερα, να αναθέσει την πρωθυπουργία στον Ντομινίκ Στρος-Καν, τον ατακτούλη στα προσωπικά του σημερινό γενικό διευθυντή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που παραμένει ένα από τα ισχυρότερα χαρτιά του ΣΚ για την προσεχή προεδρική εκλογή. «Αν το καταφέρω, θα τους διαλύσω οριστικά», λέγεται ότι είπε σε φίλους του ο Γάλλος Πρόεδρος, που παρά τη μικρή σημερινή δημοτικότητα του (η μεγάλη κινητικότητα του με την κρίση, την βελτίωσε λίγο, αλλά όχι αποφασιστικά), ετοιμάζει από τώρα την επανεκλογή του. Όχι μόνο προσελκύοντας πρόσωπα, παρά τις αντιδράσεις των δικών του, αλλά και ιδέες.

Δεν πρόλαβε έτσι η εξίσου δυναμική και απρόοπτη Σεγκολέν Ρουαγιάλ να προτείνει τον έλεγχο των

(Μπορεί η βάση να αντέχει, όμως τα ηγετικά στελέχη μετέχουν σε ένα διαρκή και απελπιστικό εσωκομματικό εμφύλιο, με στόχο την προσωπική τους επικράτηση)

φορολογικών παραδείσων, τη σύσταση ειδικού ταμείου χρηματοδότησης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, την κατάργηση των εξοργιστικών έμμεσων αποδοχών των τραπεζιτών και των διευθυντών των μεγάλων επιχειρήσεων και τη θέσπιση ορισμένων βασικών κανόνων παιχνιδιού και ελέγχων για το θανατερό παγκόσμιο παιχνίδι με το χρήμα - και ο κ. Σαρκοζί προσυπέγραψε τις προτάσεις της. Τολμηρά στα χαρτιά, προσεκτικά ως καθόλου ως προς τα μέτρα. Φυσικά...

Διαβάζοντας τα πέντε κείμενα που προτάθηκαν προσυνεδριακά στα μέλη του κόμματος, είναι πολύ δύσκολο να βρει κανείς ανάμεσά τους βασικές θεωρητικές και προγραμματικές διαφορές -κι ως ξεγελούν μερικές φορές οι αριστερότερες ή λιγότερο αριστερότερες λέξεις και εκφράσεις, ή, η κάπως καθυστερημένη και συνεπώς οπορτουμιστική καταδίκη του χωρίς όρια φιλελευθερισμού. Είναι σαφές ότι το γαλλικό ΣΚ κατάλαβε πόσο επίκαιρη είναι η αναφορά στη σοσιαλδημοκρατία ως επιλεκτική και προσεκτική λύση κοινωνικής και οικονομικής παρέμβασης του κράτους σε μια οικονομία παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Είναι σαφές, επίσης, ότι το ΣΚ έλαβε επιτέλους το μήνυμα της δεσποζουσας σήμερα ανησυχίας των πολιτών για το οικολογικό μέλλον του Πλανήτη, αλλά και του χωριού τους, όταν κατάλαβαν ότι ορισμένα εκρηκτικά προβλήματα, όπως η μετανάστευση, δεν λύνονται ούτε με αυθαίρετα και απάνθρωπα αστυνομικά μέτρα, αλλά ούτε και κρύβοντάς τα κάτω από το χαλί.

Τότε, προς τι οι ψήφοι και οι αρχηγικοί ανταγωνισμοί; Μα, γιατί αυτό ήταν κυρίως το ζητούμενο του συνεδρίου: Η ανάδειξη ενός πρώτου γραμματέα, που θα οδηγήσει το κόμμα στις προεδρικές του 2012. Με τον ίδιο ως υποψήφιο; Αυτό σκέφτηκε και η Σεγκολέν Ρουαγιάλ, που παραμένει δημοφιλής και ο Μπερτράν Ντελανοέ, ο πολύ δημοφιλής δήμαρχος του Παρισιού. Ίσως γιατί έτσι, κέρδισε το παιχνίδι ο δάσκαλός τους, ο Φρανσουά Μιτεράν: Πρώτα κυριεύσε το κόμμα στο οποίο δεν ήταν καν επίσημα μέλος, και μετά, ελέγχοντας το κόμμα, κυριεύσε την Προεδρία...

Ο Ντελανοέ (οι δημοσκοπήσεις τον έφεραν πρώτο μέσα στο κόμμα - τώρα βλέπουμε αν δικαιώθηκαν) και η Ρουαγιάλ (που τελικά προτίμησε άλλες τακτικές συμμαχιών), δεν ήταν φυσικά οι μόνοι. Μια τρίτη υποψήφια για την «πρώτη γραμματεία», η Μαρτίν Ομπρί (η υπουργός του συκοφαντημένου 35ωρου και κόρη του Ντελόρ), έδωσε κι αυτή μια μεγάλη μάχη, συμμαχώντας... με τον Φαμπιούς, τον πρώην πρωθυπουργό, που περισσότερο από κάθε άλλον ευθύνεται, με άθλια επιχειρήματα, για το «όχι» στο Ευρωσύνταγμα, επειδή πίστεψε ότι έτσι θα βρισκόταν επικεφαλής όλης της αριστεράς και που υπέσκαψε, αλλά με πολλούς συμμάχους στο κόμμα, και την προεδρική μάχη της Ρουαγιάλ.

Παρόντες ήταν επίσης (αλλά ίσως στρατηγικά σκόρπια) και οι επιτελείς του Στρος-Καν: Προώθησαν ορισμένες θέσεις, αλλά κυρίως, απέτρεψαν το «μέτρημα» της επιρροής μέσα στο κόμμα του πολιτικού σοβαρότατου αυτού ηγετικού στελέχους, ενώ στην κοινή γνώμη η θέση του είναι ισχυροτάτη.

Ο Φρανσουά Ολάντ, πρώτος γραμματέας τα τελευταία έντεκα χρόνια, αλλά χωρίς ποτέ να κατορθώσει να θεωρηθεί αδιαφιλονίκητος ηγέτης, πέτυχε πολλά, απέτυχε σε άλλα, αλλά το κυριότερο γι' αυτόν είναι ότι παραμένει στην πρώτη γραμμή και ότι έχει μέλλον.

Αλλά το μέγα ερώτημα, αφορά όχι το προσωπικό μέλλον των διαφόρων στελεχών, αλλά του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Γέρασε; Ξεπεράστηκε; Έκλεισε ο κύκλος του; Μερικοί το πιστεύουν. Οι περισσότεροι από αυτούς όμως, δεν ανήκουν στη βάση, που για την ώρα, «κρατάει»: Το ΣΚ είναι το ελεύθερο και πλουραλιστικό σπίτι της, η κυριότερη δύναμη για την ανατροπή μιας δεξιάς, που, κρυμμένη πίσω από τους λαϊκισμούς του Σαρκοζί, γκρεμίζει ό,τι χτίστηκε με δάκρυα και αίμα.

Το πιο πρόσφατο παράδειγμα: Η κυβερνητική πολιτική προς την κατεύθυνση να παραταθεί σταδιακά το «δικαίωμα» εργασίας ως τα εβδομήντα. Ξεκίνησε το πείραμα με μian απόφαση για την Ερ Φρανς. Και περιλαμβάνει τους πιλότους... **Μ**

ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙ

Ο δημόσιος χώρος ως ιδιωτικός

1 ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΟΠΕΣ μομφές κατά της πρωθυπουργίας Σημίτη είναι ότι η δεύτερη τετραετία της δεν είχε πνοή και δεν παρήγαγε αποτελέσματα: ενώ η πρώτη πέτυχε το στόχο της, την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ, η δεύτερη δεν είχε πιξίδα, το δε έργο που παράχθηκε ήταν μάλλον ασημαντό. Πιστεύω ότι η κρίση αυτή είναι λάθος – έστω και για έναν μόνο λόγο: το 2000 ήταν που ο Σημίτης κέρδισε τη μάχη των ταυτοτήτων. Η σύγκρουση με την Εκκλησία -πολιτικά αυτοκτονική για πολλούς, άκαιρη για άλλους, περιττή για τρίτους- πιστεύω ότι είναι μια από τις γέφυρες που ο Σημίτης, ο κατά Γιάννη Βούλγαρη τελευταίος ιδεολόγος πολιτικός, έστησε προς την Ελλάδα της μετά τη μεταπολίτευση περιόδου. Κι αυτό, για τουλάχιστον τρεις λόγους: ο πρώτος, ότι έτσι ενδυναμώθηκε ουσιαστικά το κράτος δικαίου· ο δεύτερος, ότι στέρωσε η ιδεολογική βάση της κοινωνικής συμμαχίας των δυνάμεων του εκσυγχρονισμού, που συνειδητοποίησαν ότι η θρησκευτική ελευθερία, είναι μη διαπραγματεύσιμη ελευθερία και ότι σε μια δημοκρατία κυβερνά μόνο η εκλεγμένη κυβέρνηση της· ο τρίτος, είναι ότι αναδείχθηκε το ειδικό βάρος του συλλογικού φαντασιακού: η δημοκρατία στηρίζεται σε συγκεκριμένες ηθικοπολιτικές αντιλήψεις και πρακτικές, ο εκσυγχρονισμός δεν έχει μόνο οικονομικό, αλλά και πολιτισμικό περιεχόμενο. Με κερδισμένη τη μάχη των ταυτοτήτων, αρχίζει μια νέα περίοδος της σύγχρονης ιστορίας μας, με τον σεβασμό των ατομικών ελευθεριών να γίνεται μέρος του συλλογικού έθνους και με τη δημοκρατία να εμπλουτίζεται με μια πολύ πιο ισχυρή έννοια του δημόσιου βίου.

2 ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ αποκτά η υπόθεση του Βατοπαιδίου τις διαστάσεις που έχει. Αν η υπόθεση αυτή αποτελεί σκάνδαλο, και μάλιστα πολύ μεγάλο, είναι γιατί μας κάνει να νοιώθουμε ότι η πόρτα προς τη νεωτερικότητα που άνοιξε με τις ταυτότητες, πάει να κλείσει, ή τουλάχιστον δεν έχει ανοίξει όσο πρέπει. Το ζήτημα του Βατοπαιδίου, δεν είναι απλώς ζήτημα ιδιωτικού δικαίου:

του Βασίλη Βουτσάκη*

(Το ζήτημα του Βατοπαιδίου, είναι κυρίως θέμα δημοσίου δικαίου και, υπό την ιδιότητά του αυτή, θέμα της δημόσιας σφαίρας, δηλαδή της πολιτικής)

μένει όντως να δούμε αν η ελληνική πολιτεία αναγνωρίζει τα χρυσόβουλα ως τίτλους ιδιοκτησίας, ή, ως έγγραφα που παρέχουν περιορισμένες εξουσίες στη μονή – αλλά δεν είναι αυτό το βασικό θέμα. Το ζήτημα του Βατοπαιδίου, είναι κυρίως θέμα δημοσίου δικαίου και, υπό την ιδιότητά του αυτή, θέμα της δημόσιας σφαίρας, δηλαδή της πολιτικής. Κι εδώ είναι που φαίνεται πόσο ψηλά έθεσε ο Σημίτης τον πήχυ· πόσο δέσμια της ιστορίας της και του συντηρητισμού της είναι η Δεξιά· και τέλος, προς τα πού πρέπει να κινηθεί η Κεντροαριστερά.

3 ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΜΑΣ ΚΑΝΕΙ να αγανακτούμε με το Βατοπαίδι – και μάλιστα περισσότερο από ό,τι με άλλα σκάνδαλα; Δεν είναι η κατάχρηση εξουσίας, η αδιαφάνεια ή η διαπλοκή αυτές καθαυτές· δόξα τω Θεώ, είναι πολλές οι περιπτώσεις σκανδάλων, ιδίως στην πολύ πρόσφατη ιστορία μας. Η ειδοποιός διαφορά του Βατοπαιδίου, η οποία μάλιστα είναι ανεξάρτητη από τα ιδιοκτησιακά ζητήματα, είναι η όσωση Εκκλησίας και Κράτους και, ευρύτερα, η σύγχυση των ορίων δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας. Αυτό που μας κάνει να αγανακτούμε είναι ότι ο Εφραίμ τηλεφωνούσε ανά πάσα στιγμή σε δικαστές· ότι, με υπόβαθρο ένα, συνειδητά, θολό νομικό τοπίο, οι δικαστικές διαδικασίες κινούνταν με περισσή ταχύτητα και οι αποφάσεις λαμβάνονταν χωρίς στέρεη αιτιολογία· ότι ο τότε Υπουργός Επικρατείας, με την τόσο γνώριμη σε όλους μας -από την εποχή της Ζωής- σεμνότητα της χαμηλοβλεπούσας ου μην αλλά αλαζόνος κορασίδας, διακινούσε τα περί του πνευματικού και της πνευματικότητάς του· τέλος, ότι ο Πρωθυπουργός επισκέφθηκε πανηγυρικά το Άγιον Όρος και τη μονή Βατοπαιδίου. Τίποτε από αυτά δεν μας αιφνιδιάσε: ο ίδιος άνθρωπος, τότε ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, δεν είχε σπεύσει να στηρίξει τη χεμαζόμενη Εκκλησία του Χριστόδουλου υπογράφοντας, μαζί με τη σύζυγό του, στο δημοψήφισμα; Ο ίδιος άνθρωπος δεν είχε προβάλει τις ανθρωπίνες στιγμές της βάπτισης των παιδιών του; Αν λοιπόν κάτι μας κάνει να αγανακτούμε -ιδίως μετά τη σύγκρουση για τις ταυτότητες- είναι αυτή η σύγχυση δημόσιας εξουσίας και ιδιωτικών δραστηριοτήτων, γενικού συμφέροντος και ιδιωτικών συμφερόντων.

4 Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ, στην οποία συνωθούνταν μοναχοί, πολιτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, δικαστικοί λειτουργοί, όλοι με τον ίδιο στόχο, την προαγωγή των ιδιωτικών συμφερόντων μιας μονής, ενός ιδιωτικού οργανισμού – αυτή η φωτογραφία μας προσβάλλει. Και μας προσβάλλει, όχι μόνο γιατί, απ' ό,τι φαίνε-

ται, δείχνει ανάγλυφα μια σοβαρή οικονομική βλάβη του δημοσίου συμφέροντος, αλλά και γιατί θίγει μία από τις θεμελιώδεις αρχές της δημόσιας ζωής μας: την αρχή της θρησκευτικής ουδετερότητας του Κράτους, η οποία δεν επιτρέπει στο τελευταίο να αναμιγνύεται

στις θρησκευτικές πεποιθήσεις των πολιτών. Η αρχή αυτή βασίζεται στην, ακόμη βαθύτερη, αρχή της ουδετερότητας του Κράτους απέναντι στις αντιλήψεις για το καλό και το κακό των ιδιωτών, όποιο πνευματικό ή κοινωνικό έργο κι αν επιτελούν. Για τον λόγο αυτό, η φωτογραφία ενός σύγχρονου παρακράτους, εξίσου ισχυρού με άλλα που έχουμε γνωρίσει, μας προσβάλλει όχι μόνο ως θύματα οικονομικής ζημίας ή εξαπάτησης. Μας προσβάλλει ως πολίτες.

5 ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΑΥΤΟ είναι που αποδεικνύεται άλλη μια φορά, πόσο η Δεξιά παραμένει -όσες πιρουνέτες γύρω από τον μεσαίο χώρο και να κάνει- ο κατεξοχήν φορέας της συντηρητικής ιδεολογίας στη χώρα μας. Και αντίστροφα: εδώ, παρέχεται μια λαμπρή ευκαιρία στο ΠΑΣΟΚ να προβάλει ξανά ως ο φορέας του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας, αυτής της επίπονης διαδικασίας οικονομικού, πολιτικού αλλά και πολιτισμικού εξορθολογισμού. Μετά την πρώτη οριοθέτηση στο πεδίο των ατομικών ελευθεριών, με τις ταυτότητες, το ΠΑΣΟΚ οφείλει να προχωρήσει και στη δεύτερη οριοθέτηση των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας, αυτή τη φορά στο οργανωτικό πεδίο.

6 Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ αυτή έχει ονοματεπώνυμο: χωρισμός Κράτους και Εκκλησίας. Δύσκολα αμφισβητείται η προσφορά και κυρίως, η δυνατότητα προσφοράς της Εκκλησίας. Όμως, αυτή η προσφορά δεν παύει να είναι ιδιωτική. Δεν υπάρχει κανένας λόγος συνεπώς, φερ' ειπείν, η παρουσία της Εκκλησίας να μην αντιμετωπίζεται ως ιδιωτική παρουσία. Όπως δεν υπάρχει κανένας λόγος οι κληρικοί να μισθοδοτούνται από το κράτος. Με δυο λόγια, δεν υπάρχει λόγος να μην υιοθετηθούν αμέσως οι προτάσεις που είχε υποβάλει πριν από δύο χρόνια η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

7 ΓΙΑ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ, στο επιχείρημα του χωρισμού Κράτους και Εκκλησίας, πολλοί αντέτασσαν τη συγκυρία: «Δεν μπορούμε να διαταράξουμε τώρα τις σχέσεις της προσδευτικής παράταξης με τα θρησκευόμενα τμήματα της κοινωνίας». Μετά τις ταυτότητες, ξέρουμε ότι μπορούμε να επιχειρήσουμε τον χωρισμό. Μετά το Βατοπαίδι, νομίζω, ξέρουμε ότι δεν μπορούμε να μην το κάνουμε. **Μ**

*Ο Βασίλης Βουτσάκης είναι Πανεπιστημιακός

Οικονομική κρίση και πολιτιστική πραγματικότητα

της Μυρσίνης Ζορμπά

ΜΑΘΑΜΕ να σκεφτόμαστε με το διανοητικό σχήμα «βάση-εποικοδόμημα» και αυτό ισχύει ακόμη, όχι τόσο σε όσους, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ασχολούνται με την πολιτιστική πραγματικότητα, όσο σε κείνους που διατηρούν μιαν εξιδανικευμένη, ρηχή έννοια της κουλτούρας, νομίζοντας πως δεν είναι ουσιαστικά τίποτε περισσότερο από τις Τέχνες και την πολιτιστική κληρονομιά. Γενιές ολόκληρες διαπαιδαγωγήθηκαν πάνω σ' αυτό το μοντέλο, που συμπληρωνόταν κάποτε από τη θεωρία του σοσιαλιστικού ρεαλισμού και ό,τι αυτή συνεπαγόταν, ωστόσο ήρθε ο... Πικάσο και προκάλεσε ρήγμα στην πίστη στη ρεαλιστική απεικόνιση. Ωστόσο, αυτό το διανοητικό σχήμα ενός καθρέφτη που αντανακλά στην κουλτούρα ό,τι συμβαίνει στην οικονομία, είναι ακόμη για πολλούς ο βασικός τρόπος να σκέφτονται τον πολιτισμό μέσα από τα δίπολα: ο κόσμος των αναγκών και ο κόσμος των τεχνών που του αντιστοιχεί, οι βιοτικές προτεραιότητες και η πολυτέλεια της κουλτούρας.

Οι συνέπειες αυτού του τρόπου σκέψης είναι πολλές, με κυριότερο τον εγκλωβισμό σε μια αντιπαραγωγική διανοητική αγκύλωση, που δεν βοηθάει να αντιληφθεί κανείς και να ερμηνεύσει τα σύγχρονα πολιτισμικά φαινόμενα, καθώς βρίσκεται περιορισμένος στον ντετερμινισμό, που δεν παράγει παρά έναν πολιτισμικό πεσιμισμό, από τον οποίο υποφέρει χρονίως η χώρα και η πλειοψηφία των διανοουμένων της. Αυτή η αντίληψη, έρχεται σε αντίθεση με όσα εδώ και δεκαετίες ζούμε. Γύρω μας αναπτύσσεται ένας κόσμος στον οποίο, η δυναμική «διαπίδυση πολιτιστικού και πραγματικού», δεν

έχει ανάλογο προηγούμενο. Βιώνουμε καθημερινά την «υπέρογκη διαστολή» της πολιτισμικής σφαίρας, ζούμε σε ένα περιβάλλον στο οποίο η κουλτούρα έχει γίνει «δεύτερη φύση» αλλά και καταναλωτικό προϊόν, όλα αυτά δηλαδή που συνιστούν την πολιτισμική λογική του ύστερου καπιταλισμού (Fr. Jameson).

Μπροστά σ' αυτή τη νέα πραγματικότητα, η πολιτισμική θεωρία, η ανάλυση, η κριτική και η πολιτισμική πολιτική, έχουν εδώ και καιρό προτείνει σημαντικά εννοιολογικά εργαλεία και θεσμικούς Λόγους, ικανά να συλλάβουν και να ερμηνεύσουν την πολυπλοκότητα του πεδίου του πολιτισμού. Μάλιστα, έχουν συμβάλει στην αλλαγή της ίδιας της έννοιας της κουλτούρας, που υπερχείλιζε σε κάποια στιγμή τα στενά όρια της πολιτισμικής κληρονομιάς, των τεχνών και των γραμμάτων, τα οποία την όριζαν παραδοσιακά, για να αγκαλιάσει, μέσα από την ανθρωπολογική προσέγγιση, την ανάλυση του τρόπου ζωής και των πολιτιστικών πρακτικών.

Η ΕΝΝΟΙΑ της ηγεμονίας του Γκράμσι, η δημόσια σφαίρα του Χάμπερμας, το πολιτισμικό κεφάλαιο του Μπουρντιέ, η jouissance του Μπαρτ, η διακυβερνητικότητα του Φουκό, αλλά και ολόκληροι τομείς των κοινωνικών επιστημών, όπως λ.χ. οι μεταποικιακές σπουδές, οι σπουδές φύλου και οι πολιτισμικές σπουδές, προσφέρουν πλούσιες αναλύσεις στο διάλογο για την κουλτούρα. Όλα αυτά, σε τι είναι άραγε χρήσιμα; Είναι χρήσιμα κυρίως προκειμένου να αντιληφθούμε τη «δομή αίσθησης» της κοινωνίας μας (R. Williams) και, παράλληλα, να συλλάβουμε την κουλτούρα, ως ένα πεδίο που δεν «καθρεφτίζεται» στον καθρέφτη της οικονομίας, δεν είναι το παράρτημα ή η πιστή θεραπαινίδα

Βιώνουμε την «υπέρογκη διαστολή» της πολιτισμικής σφαίρας, ζούμε σε ένα περιβάλλον στο οποίο η κουλτούρα έχει γίνει «δεύτερη φύση» αλλά και καταναλωτικό προϊόν...

της, αλλά είναι στον ίδιο βαθμό πραγματική όσο και η οικονομία. Πολύ συνοπτικά, για να αντιληφθούμε το πεδίο του πολιτισμού ως πεδίο που δεν είναι δευτερεύον, που δεν είναι εξαρτημένο, που δεν αναζητά δάνειες εξηγήσεις για όσα διαδραματίζονται σ' αυτό, αλλά προσφέρει το ίδιο ερμηνείες στα κοινωνικά φαινόμενα.

Τι είναι, επομένως, η σημερινή κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και πώς θα πρέπει να διαβαστεί; Είναι ένα αδιέξοδο λογιστικό, μια πολιτική ανευθυνότητα, ή μήπως η κρίση της κουλτούρας και του Λόγου του νεοφιλελευθερισμού - και μαζί του, του κόσμου των τραπεζών, της ελεύθερης διακίνησης των άγρια κερδοσκοπικών κεφαλαίων, του καταναλωτισμού, της δίψας του κέρδους; Είναι οι παράμετροι αυτές αποκλειστικά οικονομικές και θα επηρεάσουν μόνο τα δάνεια, την παραγωγή και την κατανάλωση, ή μπορούν να διαβαστούν ως πολιτισμικές παράμετροι, που διαποτίζουν και αναδιατάσσουν τους κανόνες της οικονομίας, αλλά και της πολιτικής; Κινδυνεύει περισσότερο το πορτοφόλι μας, ή ο δημόσιος χώρος, ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους, το κανονιστικό πλαίσιο και οι δημοκρατικές εγγυήσεις των εθνικών κρατών στο άνοιγμα της παγκοσμιοποίησης;

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ χρηματοπιστωτική κρίση, εκτός από τους κινδύνους για τις αποταμιεύσεις μας και την απειλή της ανεργίας, της φτώχειας, του πληθωρισμού, αποκαλύπτει με τον πιο σαφή τρόπο το πεδίο ενός

πολιτισμικού πολέμου, που επιδιώκει τον επαναπροσδιορισμό και την αναδιανομή του παγκόσμιου πολιτισμικού κεφαλαίου, που το συνθέτουν οι οδηγητικές ιδέες της εποχής μας. Μπροστά του, η σύγκρουση των πολιτισμών μοιάζει περιορισμένης εμβέλειας εκθροπραξία. Διαβάζοντας τη σημερινή χρηματοπιστωτική κρίση ως διευρυμένη και ανεξέλεγκτη πολιτισμική σύγκρουση, που βάζει σε κίνδυνο τους ως τώρα γνωστούς ρυθμιστικούς κανόνες των κοινωνιών και σε δοκιμασία την έννοια της διακυβερνητικότητας (εξουσία/γνώση), μπορούμε να διακρίνουμε σταδιακά τις επιπτώσεις στη δημόσια κουλτούρα και την πολιτισμική πολιτική. Επιπτώσεις που σχετίζονται με τις ταυτότητες, τα δικαιώματα, τη δράση, τους πολιτισμικούς θεσμούς, τις παγκόσμιες ροές, τις πολιτισμικές ανισότητες, την ετερότητα, τον πλουραλισμό, την καταναλωτική κουλτούρα, την έννοια της δημόσιας σφαίρας. Με μια λέξη, με όλα αυτά που αποτελούν την raison d'être της πολιτικής.

Αν η πολιτική δεν μπορεί να προσφέρει εγγυήσεις, αν δεν μπορεί να επιβάλει κανόνες στην οικονομία προς όφελος της κοινωνίας, τότε η είσοδος σε μια νέα πολιτισμική εποχή είναι ήδη εδώ. Μια εποχή στην οποία, όχι μόνο θα αγοράζουμε λιγότερα βιβλία ή μουσική και θα βλέπουμε λιγότερο θέατρο και κινηματογράφο, αλλά που θα σημαίνει ένα νέο είδος ανθρώπου, με ακόμη λιγότερη διάθεση για κοινωνική αλληλεγγύη και με ακόμη λιγότερο ενδιαφέρον για τη δημόσια σφαίρα και το δημόσιο συμφέρον. **Μ**

Το τέλος του δικομματισμού;

Τάσος Παππάς

Τριαντάφυλλος Δραβαλιάρης

ΠΟΛΙΣ

Πρώτη φορά, από το 1974, μια εκλογική αναμέτρηση (2007) ήταν τόσο χαμηλών προσδοκιών για την πλειονότητα των πολιτών. Πρώτη φορά οι Έλληνες ήταν τόσο απαισιόδοχοι για το αύριο. Πρώτη φορά η νέα γενιά δεν είχε τη βεβαιότητα ότι θα ζήσει καλύτερα από την προηγούμενη. Πρώτη φορά δεν υπήρχε διακύβευμα: το 1974 ήταν η εμπέδωση του κοινοβουλευτισμού, το 1981 η αλλαγή, το 1989 η κάθαρση, το 1996 ο εκσυγχρονισμός, το 2000 οι μεγάλοι εθνικοί στόχοι, το 2004 η επανίδρυση του κράτους. Το 2007, τίποτα. Η υποχώρηση των δύο κομμάτων εξουσίας στις εκλογές του 2007, επανέφερε στο προσκήνιο το φλέγον ζήτημα της ανανέωσης του πολιτικού συστήματος, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπ' όψιν η δημοσκοπική απογοήωση του ΣΥΡΙΖΑ. Ο παρών τόμος περιλαμβάνει δύο κείμενα, γραμμένα, το πρώτο από τον Τάσο Παππά και το δεύτερο από τον Τριαντάφυλλο Δραβαλιάρη. Οι συγγραφείς, μέσα από μια περιεκτική επισκόπηση της περιόδου από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα και των ζυμώσεων που έχουν συντελεστεί στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς, θέτουν το ερώτημα αν όντως επίκειται το τέλος του δικομματισμού στην Ελλάδα.

ΠΟΛΙΣ Βιβλιοπωλείο: ΑΙΟΛΟΥ 33

Πού θα μας βρείτε
[σημεία διανομής]

Σε επιλεγμένα σημεία και κεντρικά βιβλιοπωλεία

ΑΘΗΝΑ

ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΡΟ-ΗΣΑΠ • ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ • ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ • ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ
• ΣΥΝΤΑΓΜΑ • ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ • ΦΙΕ • ΠΑΝΟΡΜΟΥ • ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ ΟΔΕΟΝ • ΕΜΠΑΣΣΥ: Π. ΙΩΑΚΕΙΜ 5 • ΟΠΕΡΑ: ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57
• COSMOPOLIS: (ΑΙΘ.12) Λ. ΚΗΦΙΣΙΑΣ 73 • CINEΦΙΛΟΙ: (ΑΙΘ.3) ΚΗΦΙΣΙΑΣ 215, ΜΑΡΟΥΣΙ
• ΑΒΑΝΑ: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 234, ΜΑΡΟΥΣΙ • STARCITY: ΣΥΓΓΡΟΥ 111

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: BOOKSTORE ΑΝΤΙΠΟΛΙΣ, ΚΗΦΙΣΙΑΣ 135 & ΛΑΜΨΑ / PRESIDENT, ΚΗΦΙΣΙΑΣ 43 • **ΓΚΑΖΙ:** ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138 • **ΓΛΥΦΑΔΑ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ 13 • **ΘΗΣΣΙΟ:** ΛΕΜΟΝΙ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ 22 • **ΚΕΝΤΡΟ:** ΙΑΝΟΣ, ΣΤΑΔΙΟΥ 24/ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 35 & ΤΖΩΡΤΖ / ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ & ΚΟΡΑΗ/ΚΕΔΡΟΣ, ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3/ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ/ ΠΑΤΑΚΗΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 65/ΘΕΜΕΛΙΟΥ - ΣΟΛΩΝΟΣ 84/ΦΩΛΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25/JIMMYS, ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ/ΙΝΤΕΛ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46 • **ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ:** ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ ΑΘΗΝΑΪΔΑ, ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ 34 • **ΚΗΦΙΣΙΑ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 10 • **ΚΟΛΩΝΟΣ:** ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ, ΝΑΥΠΛΙΟΥ 12 • **Ν. ΙΩΝΙΑ:** BOOKSTORE - ΑΝΤΙΠΟΛΙΣ, ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 47 • **ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΕΘΝ. ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ 55 • **ΧΑΛΑΝΔΡΙ:** ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΡΑΗΣ, ΠΑΠΑΓΟΥ 7 • **ΨΥΧΙΚΟ:** EX LIBRIS, ΣΟΛΩΜΟΥ 4-6 / DEAL'S, ΔΗΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ 10

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΤΣΙΜΙΣΚΗ 87 • ΙΑΝΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7
• ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ, ΠΛ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ • ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ • ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΜΕΓΑΡΟ • **ΛΑΡΙΣΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: "Η ΣΚΑΛΑ", ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ 24 • "ΚΕΡΑΜΟΣ", ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ 25 • "ΠΑΙΔΕΙΑ", Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 6 και "ΠΑΙΔΕΙΑ", ΚΑΝΑΡΗ 11 & ΚΑΤΣΩΝΗ • "ΓΝΩΣΗ", ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΣ 37 • **ΚΑΡΔΙΤΣΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΑΙΔΕΙΑ", ΗΡΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 6 • **ΤΡΙΚΑΛΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΚΗΡΗΡΕΣ", ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 34 • **ΤΡΙΠΟΛΗ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΩΡΑ", ΟΥΑΣΙΝΓΤΩΝ 21 • **ΗΡΑΚΛΕΙΟ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: "ΤΟ ΦΩΤΟΔΕΝΔΡΟ", ΚΟΡΑΗ 21 • "ΑΝΑΛΟΓΙΟ", ΡΟΥΣΟΥ ΧΟΥΡΔΟΥ 6 • **ΧΙΟΣ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΥΞΙΔΑ", ΑΠΛΩΤΑΡΙΑΣ 34 • **ΠΑΤΡΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΟΛΥΔΡΟ", ΚΑΝΑΚΑΡΗ 147 • **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΕΙΡΜΟΣ", ΚΑΒΕΤΣΟΥ 24 • **ΞΑΝΘΗ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ", Β. ΣΟΦΙΑΣ 8 • **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ", ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 41 • **ΛΑΜΙΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΛΥΧΝΑΡΙ", ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 2 - ΠΛ. ΛΑΟΥ • **ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ ΣΥΡΟΥ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "Η ΠΛΑΣΤΙΓΓΑ", ΑΚΤΗ ΠΑΠΑΓΟΥ 36 • **ΒΟΛΟΣ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ", ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ 223 • **ΑΡΤΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: Γ. ΛΕΚΟΣ, ΣΚΟΥΦΑ 95 • **ΔΡΑΜΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΕΙΡΜΟΣ", Ν. ΖΕΡΒΟΥ 6 • **ΚΟΖΑΝΗ:** ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 10 • **ΡΕΘΥΜΝΟ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΦΟΙ ΚΛΑΨΙΝΑΚΗ - ΛΕΩΦ. ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ 59 - ΛΕΩΦ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ 15 - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ ΓΑΛΛΟΥ • **ΠΑΡΟΣ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΕΥΡΩΚΥΚΛΑΔΕΣ" - ΠΑΡΟΙΚΙΑ ΠΑΡΟΥ • **ΧΑΛΚΙΔΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΕΛΕΒΟΡΟΣ", ΑΒΑΝΤΩΝ 100 • **ΕΡΕΤΡΙΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: "ΑΚΤΙΔΑ", ΑΠΟΣΤΟΛΗ 8

“Μεταρρύθμιση” στο σπίτι σας... Γραφτείτε συνδρομητές

Η εγγραφή συνδρομής μπορεί να γίνει είτε με κατάθεση στην Εθνική τράπεζα, αρ. λογαριασμού 729-400024-20, είτε με αποστολή ταχυδρομικής επιταγής ΕΛΤΑ. Έχετε επίσης τη δυνατότητα να γραφείτε συνδρομητές:

- 1) μέσω των ιστοσελίδων www.metarithmisi.gr και www.diamet.gr
- 2) στους αριθμούς τηλεφώνου 210-7777422, 210-7777230 στα γραφεία του περιοδικού, καθημερινά 10πμ-3μμ. ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΕΤΑΙ ότι η ετήσια συνδρομή είναι 30 ευρώ (για δέκα τεύχη), η φοιτητική 20 ευρώ, ενώ, για όσους επιθυμούν να παίρνουν το περιοδικό σε ευρωπαϊκή χώρα, 50 ευρώ.

Ποια golden boys και cowboys; Έρχονται τα vatoboys!!!

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΣ

Φουσκωμένη – εικονική – χρηματιστηριακή εφημερίδα της κρίσης

Έτος χάλια, Φάση άσε, Φύλλο έπεσε

Νοέμβρη ζεις 2008

Γιος πολιτικού μηχ.: ΜΕΪΜ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ:

Κλείνει τις τράπεζες
η Ν.Δ.:

Πλαφόν 25% στα
επιτόκια!

[σελίδα 2]

Δυναμική ελληνική
απάντηση:

Πάντειος και ΑΣΟΕΕ
ανοίγουν

κολέγια στο Λονδίνο!

[σελίδα 3]

Μετά το ουίσκι
και το τσιγάρο,
πρώτοι και στον τζόγο:
Σήκωσέ το το τιμημένο!
[σελίδα 9]

Απορία
ψάλτου, βηξ!

Στο δημοψήφισμα
για το χωρισμό
εκκλησίας-κράτους,
θα ψηφίσουμε και
για τον διαχωρισμό
των μιλών;

Το τέρας του Εφ Ραιμ...

Το αίνιγμα του μήνα...

Τους έκανε μάγκες,
όλοι το ξέρουν
και... σκέφτονται τώρα
να τον επαναφέρουν!

Ανοιχτή επιστολή στο νέο Πρόεδρο των ΗΠΑ: Σε περιμένουμε Ομπάμα!!!

Αγαπητέ μας Μπαράκ,

Δεν έχουν κοπάσει ακόμα οι δικαιολογημένοι πανηγυρισμοί της ελληνικής ομογένειας, αλλά και του παγκόσμιου ελληνισμού, για την εκλογή σου:

Ένας (ακόμα...) φιλέλληνας στο Λευκό Οίκο!

Εσύ ξέρεις Μπαράκ ότι όλοι οι Έλληνες της Αμερικής σε ψήφισαν με φανατισμό, όπως είχαν ψηφίσει με φανατισμό τον Μπους τις δύο προηγούμενες φορές.

Γιατί οι Έλληνες είναι λαός νικητών και πάνε πάντα με τους νικητές! Κι ακόμα, ξέρεις καλά Μπαράκ τι έχουν προσφέρει οι Έλληνες στον αμερικανικό λαό. Όταν οι άλλοι έφτασαν τις συμμορίες στη Νέα Υόρκη, ή γίνονταν γκάνγκστερς στο Σικάγο, την πόλη που μεγάλωσες, οι Έλληνες νοικιούραϊ οι άνοιξαν εσπιατόρια και σας τάζαν. Πιο πολύ όμως θέλουμε να σταθούμε στις ιδιαίτερες σχέσεις που έχουμε αναπτύξει με τους αφροσυμπατριώτες σου.

Ξέρεις καλά, Μπαράκ, πόσο τους έχουμε αγκαλιάσει στη χώρα μας κι ότι όλα τα cd μας, μόνο απ' αυτούς τ' αγοράζουμε!

Όπως επίσης ξέρεις Μπαράκ, ότι έναν αφοελληνα έχουμε στην πατρίδα μας όλο κι όλο και τον έχουμε κάνει 180 κιλά θρεφτάρι. Άσε που τον έχουμε βάσει και στην εθνική μας στο μπάσκετ να βάζει, πού και πού, κανένα καλάθι! Ακόμα και η μοίρα μας, Μπαράκ (...μάνα κακομοίρα μας), είναι κι αυτή μαύρη και χλιτρωγισμένη! Ξέρεις καλά, Μπαράκ, ότι οι Έλληνες είμαστε λαός της ανιδιοτελούς προσφοράς.

Ποτέ δεν ζητάμε τίποτα για ό,τι δίνουμε!

Ξέρουμε όμως ότι θα κάνεις από μόνος σου τα στοιχειώδη:

► Θα καταργήσεις τη βίζα, ώστε να μπορούμε ανεμπόδιστα να επισκεπτόμαστε την κωλοχώρα σου...

► Θα αποσύρεις τα στρατεύματα που μολύνουν τα Άγια

Δικός μας ξανά!

χώματα του Ιράκ, που εκπολίτισε στο πέρασμά του ο Μέγας Αλέξανδρος...

Κι όσο για τα μεγάλα εθνικά μας θέματα, δεν χρειάζεσαι καν τις δικές μας παραινέσεις:

► Γιατί ξέρεις καλά, Μπαράκ, ότι η Κύπρος μας δεν είναι κοινόκτητο, αλλά κράτος ελληνικό!

► Γιατί ξέρεις καλά Μπαράκ ότι η Μακεδονία μας είναι μία και είναι ελληνική!

► Γιατί ξέρεις καλά Μπαράκ ότι και η Τουρκία, με βάση τα χρυσόβουλα του Εφραίμ, είναι κι αυτή ελληνική!

Μια χάρη μόνο σου ζητάμε, Πρόεδρε. Να τιμήσεις τη φιλοξενία μας και να έρθεις όσο γίνεται πιο γρήγορα στην πατρίδα μας. Να σου σφίξουμε το χέρι και να σε αγκαλιάσουμε.

Σε περιμένουμε στην Ελλάδα Μπαράκ:

► Να ζητήσεις γονατιστός συγγνώμη από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μας, για ό,τι μας κάνατε μέχρι σήμερα!

► Να συγκινηθείς με το δακρυγόνο που θα πάει σύννεφο κατά την υποδοχή σου, στους κεντρικούς δρόμους της Αθήνας!

► Να φύγεις σαν κυνηγημένος, όπως αξίζει σε κάθε εκπρόσωπο του ιμπεριαλισμού (το χρώμα σου... δεν θα μας ξεγελάσει), που τολμά να μας επισκευτεί!

Ομπάμα ζούμε, κοντά μας να σε δούμε!!!

Οι καπιταλιστές στους δρόμους!!!

Φτάνει πια! Δεν αντέχουμε άλλο, οι καπιταλιστές, να πληρώνουμε τα σπασμένα μιας κρίσης που άλλοι δημιούργησαν! Δεν ανεχόμαστε να βλέπουμε τον κλάδο μας να διασύρεται καθημερινά από τους επαγγελματίες της συκοφαντίας, που, δυστυχώς, βρίθουν στον τόπο μας! Η Ο.Σ.Κ.Ε. (Ομοσπονδία Σωματείων Καπιταλιστών Ελλάδας) δεν μπορεί να μένει άλλο απαθής και άπρακτη. Είναι καιρός να μουν τα πράγματα στη θέση τους.

Τα ερωτήματα είναι αμέλιτα:

► Ποιοι πήραν τόσα πολλά σπία και αυτοκίνητα και δεν έχουν να τα ξεπληρώσουν;

► Ποιοι αγοράζουν με κάρτες, ακόμα και τις τσιγλες τους και δεν μπορούν μετά να τις εξοφλήσουν;

► Ποιοι παίρνουν καταναλωτικά δάνεια, μέχρι και για την κηδεία τους και μετά (...βιολογικά) δεν μπορούν να τα επιστρέψουν; Όχι βέβαια οι καπιταλιστές, που δεν χρειαζόμαστε δάνεια για τέτοια πράγματα!

Κι ακόμα:

► Ποιοι αγωνιούν για το μέλλον των τρισεγγόνων τους, όταν ο μόχθος μιας ζωής κινδυνεύει στις υπό

πτώχευση τράπεζες;

► Ποιοι βλέπουν τα ομόλογα και τις μετοχές τους να απαξιώνονται και να καταρρέουν;

► Ποιοι κλείνουν τα εργοστάσιά τους, χάνουν τα καράβια τους, βλέπουν τις επενδύσεις τους να καταστρέφονται;

Όχι βέβαια οι φτωχοί, οι συνταξιούχοι και οι άνεργοι, που δεν έχουν στον ήλιο μοίρα. Και η κυβέρνηση της ΝΔ, που υποτίθεται ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντά μας; Αφού πήρε μια σειρά, δήθεν, φιλοκαπιταλιστικών μέτρων (κατάργηση φόρου μεγά-

λης ακίνητης περιουσίας, που ποτέ δεν είχαμε στο όνομά μας, μείωση φόρου εισοδήματος, που ποτέ δεν δηλώναμε), έρχεται τώρα να δείξει το σκληρό φιλολαϊκό της πρόσωπο, για καθαρά ψυχολογικούς λόγους!

Δεν πάει άλλο!

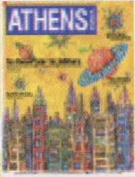
Καλούμε όλους τους κατατρεγμένους καπιταλιστές να αγωνιστούμε ενωμένοι για τα συμφέροντά μας.

Το μέλλον μας δεν είναι ο Τσάβες κι ο Μοράλες... γι' αυτό μην ονειρεύεστε σοσιαλισμό κουφόλες!!!

Ο θάνατος του καπιταλιστικού...

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
ATHENS voice

FREE PRESS		
	FREE VOICE	Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
	ΚΑΘΕ ΜΕΜΟΤΗ	
ATHENS voice		

ATHENS